

Praktická príručka o vyhladávaní rodinných príslušníkov

2. vydanie

Praktická príručka o vyhľadávaní rodinných príslušníkov

2. vydanie

apríl 2025

Dňa 19. januára 2022 sa z Európskeho podporného úradu pre azyl (EASO) stala Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA). Všetky odkazy na úrad EASO, produkty a orgány úradu EASO sa majú chápať ako odkazy na EUAA.

Vyhlásenie o odmietnutí zodpovednosti

Táto príručka bola vypracovaná bez toho, aby bola dotknutá zásada, že záväzný výklad právnych predpisov EÚ prináleží len Súdnemu dvoru Európskej únie.

Rozhodnutie o udelení alebo zamietnutí medzinárodnej ochrany by nemalo byť nikdy založené na výsledkoch úsilia orgánov EÚ o vyhľadávanie rodinných príslušníkov.

Rukopis bol dokončený v apríli 2025

Druhé vydanie

Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA) ani iná osoba konajúca v mene agentúry EUAA nenesie zodpovednosť za použitie informácií obsiahnutých v tejto publikácii.

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2026

Print ISBN 978-92-9418-221-0 doi:10.2847/7454508 BZ-01-25-003-SK-C

PDF ISBN 978-92-9418-220-3 doi:10.2847/5256346 BZ-01-25-003-SK-N

© Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA), 2026

Reprodukcia je povolená len s uvedením zdroja.

Akékoľvek použitie alebo reprodukcia prvkov, ktoré nie sú vo vlastníctve agentúry EUAA, môžu byť podmienené získaním súhlasu príslušných nositeľov práv. EUAA nevlastní autorské práva vzťahujúce sa na tieto prvky:

- ilustrácia na obálke lolloj © AdobeStock, 2024
- strana 64: ilustrácia, Imsunyah © Adobe Stock
- strana 65: ilustrácia, ศิริธัญญา ตันสกุล © Adobe Stock
- strana 66: ilustrácia, neatlynatly © Adobe Stock; ilustrácia, Bendix © Adobe Stock

O príručke

Prečo bola vypracovaná táto príručka? Poslaním Agentúry Európskej únie pre azyl (EUAA) je uľahčovať a podporovať činnosti členských štátov EÚ a krajín pridružených k schengenskému priestoru (krajín EÚ+) ⁽¹⁾ pri vykonávaní spoločného európskeho azylového systému (CEAS). V súlade so svojím celkovým cieľom podporovať správne a účinné vykonávanie CEAS a umožniť konvergenciu agentúra EUAA vypracúva spoločné operačné normy a ukazovatele, usmernenia a praktické nástroje.

V právnych nástrojoch, ktoré tvoria CEAS, sa stanovuje povinnosť členských štátov Európskej únie vyhľadávať rodinných príslušníkov dospelých a maloletých osôb bez sprievodu, ktorí sú žiadateľmi o medzinárodnú ochranu. Po vstupe paktu o migrácii a azyle ⁽²⁾ do platnosti je agentúra EUAA poverená preskúmaním a zosúladením svojich operačných noriem, ukazovateľov, usmernení a protokolov odbornej prípravy so systémom CEAS. V článku 22 nariadenia (EÚ) 2024/1351 (nariadenie o riadení azylu a migrácie) ⁽³⁾ sa osobitne zdôrazňuje zodpovednosť agentúry EUAA vypracovať vzorové formuláre a pokyny k vyhľadávaniu rodinných príslušníkov, ktoré sú kľúčové pre účinné uplatňovanie kritérií týkajúcich sa rodiny v rámci mechanizmu určovania zodpovednosti.

Na podporu krajín EÚ+ v ich povinnostiach začať vyhľadávanie rodinných príslušníkov bola aktualizovaná praktická príručka agentúry EUAA z roku 2016 o vyhľadávaní rodinných príslušníkov ⁽⁴⁾, aby sa zabezpečil súlad s novým právnym rámcom a aby sa zvýšila jeho účinnosť pri zabezpečovaní včasného a presného úsilia o zlúčenie rodiny v rámci azylového procesu.

Časť I tejto príručky opisuje komplexný prístup k vyhľadávaniu rodinných príslušníkov žiadateľov o medzinárodnú ochranu, pričom sa zameriava na procesy spojené s opätovným spojením odlúčených rodinných príslušníkov. Je venovaná vyhľadávaniu rodinných príslušníkov, ktoré sa má uskutočniť v rámci krajín EÚ+ a tretích krajín.

Časť II tejto príručky slúži ako cenný zdroj pre pracovníkov, ktorí vyhľadávajú alebo identifikujú rodinných príslušníkov v kontexte určenia zodpovednosti za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu. Podporou orgánov pri stanovovaní vhodných postupov, určovaní potrebných zdrojov a plánovaní procesov môže príručka prispieť k stanoveniu priorít a včasnému odhaleniu potenciálnych prípadov týkajúcich sa rodiny. V konečnom dôsledku to môže prispieť k zlepšeniu postupov zlúčenia rodiny v krajinách EÚ+. Hoci sa v príručke uvádzajú kľúčové aspekty vyhľadávania rodinných príslušníkov v nariadení o riadení azylu a migrácie, nezaobrá sa osobitosťami procesu rozhodovania.

⁽¹⁾ 27 členských štátov EÚ, ku ktorým sa pripojil Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko.

⁽²⁾ Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre migráciu a vnútorné záležitosti, „Pakt o migrácii a azyle“, webové sídlo Európskej komisie, 21. mája 2024, stránka navštívená 17. januára 2025, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en.

⁽³⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1351](#) zo 14. mája 2024 o riadení azylu a migrácie, o zmene nariadení (EÚ) 2021/1147 a (EÚ) 2021/1060 a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 604/2013 (Ú. v. EÚ L 2024/1351, 22.5.2024).

⁽⁴⁾ EASO, [Practical Guide on Family Tracing](#) (Praktická príručka o vyhľadávaní rodinných príslušníkov), marec 2016.

Ako bola táto príručka vypracovaná? Časť I vypracovali experti z celej EÚ s cennými podnetmi od Európskej komisie, Úradu vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov a Detského fondu OSN (UNICEF). Agentúra EUAA sprostredkovala a koordinovala jej prípravu. Pred dokončením príručky sa uskutočnili konzultácie so všetkými krajinami EÚ+ prostredníctvom Sieť expertov na problematiku zraniteľnosti v rámci agentúry EUAA. Agentúra EUAA by rada vyjadrila svoje poďakovanie členom pracovnej skupiny, ktorí preskúmali a podporili vypracovanie tejto príručky: Kristina Korsch (Nemecko), Loraine Buhagiar Bartolo (Malta), Evita Armouti [Červený kríž – kancelária pri EÚ ⁽⁵⁾] a organizácia starostlivosti o mládež Nidos ⁽⁶⁾.

Časť II vypracovala agentúra EUAA s pracovnou skupinou odborníkov z dublinských jednotiek z celej Európy, ktorých členmi boli Vicky Fotou (Grécko), Kristina Korsch (Nemecko), Franc Kumer (Slovensko), Jan-Jouke Mulder (Holandsko), Matteo Tedde (Taliansko) a Arune Wallin (Švédsko). V rámci referenčnej skupiny boli oslovené aj organizácie zapojené do vyhľadávania rodinných príslušníkov vrátane Červeného kríža – kancelárie pri EÚ a Safe Passage, ako aj Vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov ⁽⁷⁾. Počiatočné príspevky poskytla aj Európska komisia, ktorá sa zúčastnila na konzultáciách. EUAA uľahčovala a koordinovala prípravu. Pred dokončením bola príručka sprostredkovaná všetkým krajinám EÚ+ prostredníctvom dublinskej siete agentúry EUAA. Pokyny prijala správna rada EUAA v apríli 2025.

Kto by mal túto príručku používať? Táto príručka je určená predovšetkým zamestnancom zaoberajúcim sa prípadmi vyhľadávania rodinných príslušníkov alebo zlúčenia rodiny, úradníkom na ochranu detí, opatrovníkom ⁽⁸⁾, pracovníkom v oblasti azylu, osobám vedúcim pohovor a osobám s rozhodovacou právomocou. Je určená aj odborným referentom, vedúcim pracovníkom a hlavným poradcom s cieľom podporiť ich pri navrhovaní pracovných postupov a zlepšovaní interných procesov. Okrem toho tieto pokyny využijú aj zamestnanci, ktorí môžu identifikovať potenciálne prípady zlúčenia rodiny, ako sú úradníci prvého kontaktu, zamestnanci zapojení do preverovania, registrační pracovníci, imigračná polícia a prijímací úradníci. Zároveň je užitočným nástrojom pre úradníkov zodpovedných za kvalitu a právnych poradcov, ako aj akúkoľvek inú osobu pracujúcu alebo zapojenú do činností v oblasti medzinárodnej ochrany v kontexte EÚ. V cieľovej skupine tejto príručky sú takisto rozhodovači v konaniach o udelenie azylu v oddeleniach AMMR a právni poradcovia.

Ako používať túto príručku. Ide o referenčný dokument pre odborníkov pracujúcich v oblasti vyhľadávania rodinných príslušníkov.

Časť I obsahuje komplexné pokyny týkajúce sa vyhľadávania rodinných príslušníkov v EÚ+ aj v tretích krajinách. Je rozdelená do troch kapitol, ktoré zahŕňajú právny rámec, proces vyhľadávania rodinných príslušníkov z praktického hľadiska a prehľad osvedčených postupov a použitých metód. Tieto pokyny by sa mali vykladať v spojení s časťou II.

⁽⁵⁾ Upozorňujeme, že konečná verzia príručky nemusí nevyhnutne odrážať stanovisko kancelárie Červeného kríža pri EÚ a jej členov.

⁽⁶⁾ Webové sídlo organizácie Nidos, „Nidos and Europe“ (Nidos a Európa), webové sídlo *Nidos in Europe* (Nidos v Európe), bez dátumu, stránka navštívená 4. novembra 2024, <https://nidosineurope.eu/>.

⁽⁷⁾ Upozorňujeme, že dokončené pokyny nemusia nevyhnutne odrážať stanovisko UNHCR.

⁽⁸⁾ V práve EÚ sa používajú pojmy „opatrovník“ aj „zástupca“ na opis osoby menovanej na pomoc maloletým osobám bez sprievodu a deťom, ktorých rodičia nemôžu vykonávať rodičovské práva, a na ich podporu. Pojmy sa často používajú zameniteľne. Bez ohľadu na terminológiu zostáva zamýšľaný význam rovnaký. Ďalšie podrobnosti nájdete v rámci s terminológiou.

Časť II pozostáva zo všeobecného úvodu k zlúčeniu rodiny podľa nariadenia o riadení azylu a migrácie vrátane kľúčových vymedzení pojmov. Kroky, ktoré sa v nej opisujú, predstavujú všeobecný pracovný postup vyhľadávania rodinných príslušníkov v kontexte určenia zodpovednosti. Napriek tomu sa uznáva, že v jednotlivých krajinách EÚ+ môžu existovať rozdiely v spôsobe organizácie tohto postupu. Cieľom príloh a tabuliek je uľahčiť praktickú spoluprácu medzi zúčastnenými zainteresovanými stranami. Dokument obsahuje rámčeky s osvedčenými postupmi, kontrolné zoznamy a kľúčové informácie. Mal by sa vykladať v spojení s časťou I.

Používanie pokynov dopĺňajú vzorové formuláre určené na vyhľadávanie rodinných príslušníkov ⁽⁹⁾.

Ako táto príručka súvisí s vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou?

Ide o nástroj mäkkej konvergencie zameraný na podporu harmonizácie postupov krajín EÚ+ pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov. Nie je právne záväzný. Sú v ňom zohľadnené spoločne dohodnuté normy a nepredstavuje právny výklad žiadnych právnych ustanovení ani žiadneho rozsudku. Pokyny ponúkajú praktické riešenia na vykonávanie ustanovení týkajúcich sa rodiny v právnych predpisoch a navrhujú spôsoby organizácie pracovného postupu. Poukazuje sa v nich aj na osvedčené postupy, ktoré by mohli pomôcť zmierniť určité výzvy.

Ako táto príručka súvisí s inými nástrojmi agentúry EUAA? Toto druhé vydanie sa uplatňuje až od 1. júla 2026. Pred týmto dátumom a v prípade všetkých žiadostí o medzinárodnú ochranu podaných pred týmto dátumom sa uplatňuje príručka [EASO Practical Guide on Family Tracing](#) (Praktická príručka úradu EASO o vyhľadávaní rodinných príslušníkov), marec 2016. Táto príručka by sa mala používať v kombinácii s inými dostupnými praktickými príručkami a nástrojmi. Všetky praktické nástroje agentúry EUAA sú verejne dostupné online na webovom sídle agentúry EUAA: <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>.

Praktické príručky, nástroje a súdne analýzy agentúry EUAA, na ktoré sa táto praktická príručka vzťahuje, sa budú postupne aktualizovať v rokoch 2025 až 2027. Aktualizáciami sa tieto publikácie zosúladiť s legislatívnymi nástrojmi Nového paktu o migrácii a azyle. Aktualizované publikácie budú po uverejnení dostupné aj online na uvedených webových stránkach agentúry EUAA.

⁽⁹⁾ Pozri EUAA, [Family Tracing Form – Adult](#) (Formulár na vyhľadávanie rodinných príslušníkov – dospelí), 2025 a EUAA, [Family Tracing Form – Child](#) (Formulár na vyhľadávanie rodinných príslušníkov – deti), 2025.

Obsah

Zoznam skratiek	8
Terminológia.....	10
Rodinný príslušník	14
1. Zabezpečenie celistvosti rodiny a práv detí	18
1.1. Vyhľadávanie rodinných príslušníkov – právne rámce	18
1. Medzinárodný právny rámec	18
1.1.2. Právne rámce EÚ a vyhľadávanie rodinných príslušníkov	20
1.1.3. Reforma spoločného európskeho azylového systému: pakt o migrácii a azyle.....	20
1.1.4. Povinnosti vyhľadávania rodinných príslušníkov.....	21
1.2. Účel vyhľadávania rodinných príslušníkov	26
1.3. Kľúčoví aktéri v procesoch vyhľadávania rodinných príslušníkov.....	29
2. Zásady a procesné záruky.....	34
2.1. Zameranie sa na najlepšie záujmy dieťaťa	34
2.2. Procesné záruky	39
2.2.1. Bezpečnosť.....	39
2.2.2. Ustanovenie opatrovníka.....	40
2.2.3. Informácie poskytnuté vhodným spôsobom	42
2.2.4. Zachovanie dôvernosti.....	44
2.2.5. Ochrana údajov	45
2.2.6. Overenie rodinných väzieb	45
2.2.7. Účinný prostriedok nápravy	47
2.2.8. Spolupráca medzi orgánmi a organizáciami	47
3. Postup vyhľadávania rodinných príslušníkov.....	49
3.1. Pred vyhľadávaním rodinných príslušníkov.....	51
3.2. Samotné vyhľadávanie rodinných príslušníkov.....	53
3.2.1. Vyhľadávanie rodinných príslušníkov v rámci EÚ+	53
3.2.2. Vyhľadávanie rodinných príslušníkov v krajine pôvodu alebo v tretej krajine.....	54
3.3. Výsledok vyhľadávania rodinných príslušníkov	56
3.4. Podpora po vyhľadávaní rodinných príslušníkov a nadväzujúce opatrenia	58

3.4.1. Nadväzujúce opatrenia	63
Riadenie rizík počas vyhľadávania rodinných príslušníkov.....	67
4. Osvedčené postupy a metódy vyhľadávania rodinných príslušníkov	70
4.1. Osvedčené postupy pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov.....	70
4.2. Technické nástroje na vyhľadávanie rodinných príslušníkov	71
4.3. Prehľad použitých metód	75
Príloha I. Právny rámec – zameranie na práva detí	80

Zoznam skratiek

Skratka	Vymedzenie
BIA	posúdenie najlepšieho záujmu
CEAS	spoločný európsky azylový systém
CRC	Dohovor o právach dieťaťa
Členské štáty	členské štáty Európskej únie
Dohovor o právnom postavení utečencov	dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951 a jeho Protokol z roku 1967 (uvádzaný v právnych predpisoch EÚ v oblasti azylu a Súdny dvorom EÚ ako „Ženevský dohovor“)
Dubľinské nariadenie III	nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov (prepracované znenie)
EÚ	Európska únia
EUAA	Agentúra Európskej únie pre azyl
Charta	Charta základných práv Európskej únie
IGO	medzivládne organizácie
Krajiny EÚ+	členské štáty Európskej únie a krajiny pridružené k schengenskému priestoru (Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko)
Kvalifikačné nariadenie	nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1347 zo 14. mája 2024 o normách pre podmienky, ktoré musia spĺňať štátni príslušníci tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti na priznanie postavenia osôb s udelenou medzinárodnou ochranou, pre jednotné postavenie utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a pre obsah udelennej ochrany, ktorým sa mení smernica Rady 2003/109/ES a zrušuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ
MHP	Medzinárodné humanitárne právo
MVČK	Medzinárodný výbor Červeného kríža
MVO	mimovládne organizácie
Nariadenie o konaní o azyle	nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1348 zo 14. mája 2024, ktorým sa stanovuje spoločné konanie o medzinárodnej ochrane v Únii a zrušuje smernica 2013/32/EÚ

Skratka	Vymedzenie
Nariadenie o preverovaní	nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1356 zo 14. mája 2024, ktorým sa zavádza preverovanie štátnych príslušníkov tretích krajín na vonkajších hraniciach a ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 767/2008, (EÚ) 2017/2226, (EÚ) 2018/1240 a (EÚ) 2019/817
Nariadenie o riadení azylu a migrácie	nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1351 zo 14. mája 2024 o riadení azylu a migrácie, o zmene nariadení (EÚ) 2021/1147 a (EÚ) 2021/1060 a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 604/2013 (dublinské nariadenie III)
Oddelenie AMMR	orgán krajiny EÚ+ (oddelenie) zodpovedný za vedenie postupu na určenie krajiny EÚ+ zodpovednej za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu v súlade s článkom 52 nariadenia o riadení azylu a migrácie
OHCHR	Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva
RFL	sieť na obnovenie rodinných väzieb Medzinárodného hnutia Červeného kríža a Červeného polmesiaca
SDEÚ	Súdny dvor Európskej únie
Smernica o podmienkach prijímania (2024)	smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1346 zo 14. mája 2024, ktorou sa stanovujú normy pre príjem žiadateľov o medzinárodnú ochranu
Smernica o práve na zlúčenie rodiny	smernica Rady 2003/86/ES z 22. septembra 2003 o práve na zlúčenie rodiny
UNHCR	Vysoký komisár Organizácie Spojených národov pre utečencov

Terminológia

Kľúčové pojmy súvisiace s vyhľadávaním rodinných príslušníkov použité v tejto príručke sú vymedzené ďalej.

Prejav vôle podať žiadosť

Prístup k spoločnému konaniu o azyle by mal byť založený na prístupe v troch krokoch, ktorý pozostáva z prejavu vôle podať žiadosť, registrácie a podania žiadosti. Prejav vôle podať žiadosť je prvým krokom, ktorým sa vyvolá uplatňovanie [nariadenia (EÚ) 2024/1348 (nariadenie o konaní o azyle) ⁽¹⁰⁾]. Usudzuje sa, že štátny príslušník tretej krajiny alebo osoba bez štátnej príslušnosti požiadali o medzinárodnú ochranu, keď vyjadria želanie, aby im bola udelená medzinárodná ochrana členským štátom. Ak žiadosť dostane orgán, ktorý nie je zodpovedný za registráciu žiadostí, členské štáty by mali v súlade so svojimi vnútornými postupmi a organizáciou uplatňovať [nariadenie o konaní o azyle], aby sa zabezpečil účinný prístup ku konaniu. Vyjadriť želanie získať medzinárodnú ochranu od členského štátu by sa malo dať akoukoľvek formou a jednotlivý žiadateľ nemusí nevyhnutne použiť konkrétne slová, ako je „medzinárodná ochrana“, „azyl“ alebo „doplnková ochrana“. Vymedzujúcim prvkom má byť vyjadrenie štátneho príslušníka tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti týkajúce sa obavy z prenasledovania alebo vážneho bezprávia po návrate do svojej krajiny pôvodu alebo, v prípade osoby bez štátnej príslušnosti, do krajiny svojho predchádzajúceho obvyklého pobytu. Ak sú pochybnosti o tom, či sa určité vyhlásenie môže vykladať ako žiadosť o medzinárodnú ochranu, štátnemu príslušníkovi tretej krajiny alebo osobe bez štátnej príslušnosti by sa mala výslovne položiť otázka, či si želá poskytnutie medzinárodnej ochrany. ⁽¹¹⁾

⁽¹⁰⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1348](#) zo 14. mája 2024, ktorým sa stanovuje spoločné konanie o medzinárodnej ochrane v Únii a zrušuje smernica 2013/32/EÚ (Ú. v. EÚ L, 2024/1348, 22.5.2024).

⁽¹¹⁾ Odôvodnenie 27 nariadenia o konaní o azyle.

Registrácia žiadosti

Žiadosť by sa mala zaregistrovať okamžite po prejave vôle podať žiadosť. V uvedenej fáze by príslušné orgány zodpovedné za registráciu žiadostí alebo experti vyslaní [agentúrou EUAA], ktorí im s ich úlohou pomáhajú, mali žiadosť zaregistrovať spolu s osobnými údajmi žiadateľa. Uvedené orgány alebo experti by mali žiadateľa informovať o jeho právach a povinnostiach, ako aj o dôsledkoch pre žiadateľa v prípade nedodržania uvedených povinností. Takéto informácie by mali byť schopné poskytovať aj organizácie, ktoré s príslušnými orgánmi spolupracujú a pomáhajú im. Žiadateľovi by sa mal poskytnúť doklad, v ktorom sa uvádza, že podal žiadosť a daná žiadosť bola zaregistrovaná. Lehota na podanie žiadosti začína plynúť okamihom registrácie žiadosti. ⁽¹²⁾

Poznámka: lehota na určenie zodpovednosti v rodinných prípadoch začína plynúť od okamihu registrácie.

Podanie žiadosti

Podanie žiadosti je úkon, ktorým sa formalizuje žiadosť o medzinárodnú ochranu. Žiadateľovi by sa mali poskytnúť potrebné informácie o spôsobe a mieste podania žiadosti a mala by sa mu na tento účel poskytnúť skutočná možnosť. V tejto fáze je žiadateľ povinný poskytnúť čo najskôr všetky skutočnosti a doklady, ktoré má k dispozícii a ktoré sú potrebné na zdôvodnenie a skompletizovanie žiadosti, ak sa v tomto nariadení nestanovuje inak. Lehota správneho konania začína plynúť od okamihu podania žiadosti. Krátko po podaní žiadosti by sa mal žiadateľovi poskytnúť doklad, v ktorom sa uvádza jeho postavenie ako žiadateľa. ⁽¹³⁾

Dieťa/maloletá osoba

Každá osoba mladšia ako 18 rokov. Dieťa a maloletá osoba sa považujú za synonymá a v tejto publikácii sa používajú oba pojmy. Agentúra EUAA uprednostňuje pojem dieťa, hoci pojem „maloletá osoba“ sa používa vtedy, keď sa výslovne uvádza v právnom ustanovení alebo konkrétnom článku (napríklad v ustanoveniach *acquis* EÚ v oblasti azylu).

⁽¹²⁾ Odôvodnenie 28 nariadenia o konaní o azyle.

⁽¹³⁾ Odôvodnenie 29 nariadenia o konaní o azyle.

Bez sprievodu ⁽¹⁴⁾	Dieťa/maloletá osoba, ktoré/ktorá prichádza na územie krajiny EÚ+ bez sprievodu dospelého zodpovedného zaň/za ňu zo zákona alebo podľa vnútroštátnych postupov dotknutého štátu a pokiaľ nie je skutočne prevzaté/prevzatá do starostlivosti takejto osoby/ dospelého. Zahŕňa to aj dieťa/maloletú osobu, ktoré/ktorá je ponechané/ponechaná bez sprievodu po tom, ako vstúpilo/ vstúpila na územie krajiny EÚ+ ⁽¹⁵⁾ .
Odlúčené dieťa	Dieťa odlúčené od oboch rodičov alebo od svojho opatrovateľa ustanoveného podľa zákona alebo zvyklosti, ale nie nevyhnutne od iných príbuzných. Môžu sem patriť aj deti sprevádzané inými dospelými rodinnými príslušníkmi ⁽¹⁶⁾ .
Nezvestná osoba	Hoci neexistuje právne vymedzenie pojmu nezvestná osoba podľa medzinárodného práva, Medzinárodný výbor Červeného kríža (MVČK) chápe nezvestné osoby ako osoby, o ktorých ich rodiny nemajú žiadne správy a/alebo ktoré boli na základe spoľahlivých informácií nahlásené ako nezvestné v dôsledku ozbrojeného konfliktu – medzinárodného alebo nemedzinárodného – alebo v dôsledku iných násilných situácií alebo akejkoľvek inej situácie, ktorá by si mohla vyžadovať konanie príslušného štátneho orgánu. Toto vymedzenie zahŕňa osoby nezvestné v súvislosti s migráciou. Okrem toho sa vo vymedzení pojmu nepredpokladá, že osoba je mŕtva. Na druhej strane sa osoba už nepovažuje za nezvestnú, ak rodina dostala dostatočné, spoľahlivé a dôveryhodné informácie o jej osude a mieste pobytu.

⁽¹⁴⁾ Synonymum pojmu „maloletá osoba bez sprievodu“.

⁽¹⁵⁾ Článok 3 ods. 7 nariadenia o konaní o azyle; článok 2 ods. 11 [nariadenia Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1356](#) zo 14. mája 2024, ktorým sa zavádza preverovanie štátnych príslušníkov tretích krajín na vonkajších hraniciach a ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 767/2008, (EÚ) 2017/2226, (EÚ) 2018/1240 a (EÚ) 2019/817 (Ú. v. EÚ L, 2024/1356, 22.5.2024) (nariadenie o preverovaní); článok 2 ods. 5 [smernice Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1346](#) zo 14. mája 2024, ktorou sa stanovujú normy pre príjem žiadateľov o medzinárodnú ochranu (Ú. v. EÚ L, 2024/1346, 22.5.2024) [smernica o podmienkach prijímania (2024)]; článok 3 ods. 11 [nariadenia Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1347](#) zo 14. mája 2024 o normách pre podmienky, ktoré musia spĺňať štátni príslušníci tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti na priznanie postavenia osôb s udelenou medzinárodnou ochranou, pre jednotné postavenie utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a pre obsah udelennej ochrany, ktorým sa mení smernica Rady 2003/109/ES a zrušuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ (Ú. v. EÚ L, 2024/1347, 22.5.2024) (kvalifikačné nariadenie); článok 2 ods. 11 [nariadenia Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1351](#) zo 14. mája 2024 o riadení azylu a migrácie, o zmene nariadení (EÚ) 2021/1147 a (EÚ) 2021/1060 a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 604/2013 (Ú. v. EÚ L, 2024/1351, 22.5.2024) (nariadenie o riadení azylu a migrácie).

⁽¹⁶⁾ Vysoký komisár OSN pre utečencov (UNHCR), Detský fond OSN (UNICEF), [Safe & Sound: What States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe](#) (Čo môžu štáty urobiť, aby zabezpečili rešpektovanie najlepších záujmov maloletých osôb bez sprievodu a detí odlúčených od rodičov v Európe), október 2014, s. 22.

**Opatrovník⁽¹⁷⁾/
zástupca⁽¹⁸⁾**

V tejto príručke sa v súlade s legislatívnym rámcom pojmy „zástupca“ a „opatrovník“ používajú ako synonymá. Oba pojmy sa vzťahujú na nezávislú osobu, ktorá je zodpovedná za ochranu najlepšieho záujmu dieťaťa a jeho celkového blaha.

Osoba alebo organizácia, ktorá bola príslušným orgánom ustanovená, aby pomáhala maloletej osobe bez sprievodu a zastupovala ju v konaniach stanovených v [nariadení o riadení azylu a migrácie] s cieľom zabezpečiť najlepšie záujmy dieťaťa, a v prípade potreby robiť za maloletú osobu právne úkony⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁷⁾ V súlade s článkom 3 ods. 18 kvalifikačného nariadenia:

„opatrovník“ je fyzická osoba alebo organizácia vrátane verejného orgánu, ktorú určili príslušné orgány, aby pomáhala maloletej osobe bez sprievodu, zastupovala ju a konala v jej mene s cieľom zabezpečiť, aby maloletá osoba bez sprievodu mohla požívať práva a plniť povinnosti vyplývajúce z tohto nariadenia, a zároveň chrániť jej najlepší záujem a všeobecné blaho.

V praxi je opatrovník často prirovnávaný k osobe zástupcu alebo sociálneho pracovníka.

⁽¹⁸⁾ Pojem „zástupca“ sa používa v smernici o podmienkach prijímania (2024), nariadení o konaní o azyle, nariadení o riadení azylu a migrácie, nariadení o preverovaní a nariadení o systéme Eurodac III. V odôvodnení 25 nariadenia o preverovaní sa stanovuje:

Mal by sa vymenovať zástupca, ktorý bude zastupovať maloletú osobu bez sprievodu a pomáhať jej počas preverovania alebo, ak zástupca nebol vymenovaný, mala by sa určiť osoba vyškolená na ochranu najlepšieho záujmu a všeobecného blaha maloletej osoby.

V článku 13 nariadenia o preverovaní sa ďalej uvádza: „Zástupca má potrebné zručnosti a odborné znalosti, a to aj pokiaľ ide o zaobchádzanie s maloletými osobami a ich osobitné potreby. Podobné zmienky sa vyskytujú v článku 23 nariadenia o konaní o azyle a v článku 2 ods. 13 smernice o podmienkach prijímania (2024):

„zástupca“ je fyzická osoba alebo organizácia vrátane verejného orgánu, ktorá bola vymenovaná príslušnými orgánmi a ktorá má potrebné zručnosti a odborné znalosti vrátane znalosti zaobchádzania s maloletými osobami a ich osobitných potrieb, aby v náležitých prípadoch zastupovala maloletú osobu bez sprievodu, pomáhala jej a konala v jej mene s cieľom chrániť najlepšie záujmy a celkové blaho maloletej osoby bez sprievodu.

V článku 2 nariadenia o riadení azylu a migrácie sa zástupca vymedzuje takto:

osoba alebo organizácia, ktorá bola príslušným orgánom ustanovená, aby pomáhala maloletej osobe bez sprievodu a zastupovala ju v konaniach stanovených v tomto nariadení s cieľom zabezpečiť najlepšie záujmy dieťaťa, a v prípade potreby robiť za maloletú osobu právne úkony.

Pojem „opatrovník“ sa používa v kontexte kvalifikačného nariadenia (pozri poznámku pod čiarou 17). Podľa príslušných vymedzení budú mať rovnakú úlohu, ale rôzne zodpovednosti. V záujme zabezpečenia kontinuity zastupovania maloletej osoby bez sprievodu však môže byť opatrovníkom v kontexte kvalifikačného nariadenia tá istá osoba ako zástupca, ktorý bol vymenovaný v kontexte smernice o podmienkach prijímania (2024) a nariadenia o konaní o azyle.

⁽¹⁹⁾ Článok 2 ods. 12 a článok 23 ods. 2 písm. a) nariadenia o riadení azylu a migrácie.

Acquis EÚ v oblasti azylu

Pozostáva z tohto súboru právnych nástrojov EÚ: smernica Rady 2001/55/ES ⁽²⁰⁾, smernica o podmienkach prijímania (2024), kvalifikačné nariadenie, nariadenie o konaní o azyle, nariadenie (EÚ) 2024/1350 ⁽²¹⁾, nariadenie o riadení azylu a migrácie, nariadenie o preverovaní, nariadenie (EÚ) 2024/1349 ⁽²²⁾, nariadenie (EÚ) 2024/1358 (nariadenie Eurodac III) ⁽²³⁾ a nariadenie (EÚ) 2024/1359 ⁽²⁴⁾.

Vyhľadávanie rodinných príslušníkov

Vyhľadávanie rodinných príslušníkov (vrátane príbuzných alebo bývalých opatrovateľov v prípade maloletých osôb bez sprievodu alebo odlúčených detí) s úmyslom obnoviť rodinné väzby alebo zlúčenie rodiny, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa. V tejto príručke sa vyhľadávanie rodinných príslušníkov a identifikácia rodinných príslušníkov používajú zameniteľne.

Rodinný príslušník

V nariadení o riadení azylu a migrácie ⁽²⁵⁾ a v smernici o podmienkach prijímania (2024) ⁽²⁶⁾ sa stanovujú osobitné vymedzenia rodinných príslušníkov, ktoré sú kľúčové na právne a administratívne účely. Pochopenie týchto vymedzení pomáha zosúladiť úsilie o podporu a zlúčenie rodiny s regulačným rámcom.

V súlade s nariadením o riadení azylu a migrácie sa môžu žiadatelia zlúčiť s „rodinným príslušníkom“, ktorý sa oprávnenne zdržiava v inej krajine EÚ+, bez ohľadu na to, či bola rodina založená v krajine pôvodu alebo mimo krajiny pôvodu, pokiaľ bola založená pred jej príchodom na územie krajiny EÚ+. V prípade maloletej osoby bez sprievodu by sa pri možnom zlúčení rodiny mal vždy zohľadniť najlepší záujem dieťaťa. V nariadení o riadení azylu a migrácie sú vymedzení rôzni rodinní príslušníci, ako je vysvetlené ďalej.

⁽²⁰⁾ [Smernica Rady 2001/55/ES](#) z 20. júla 2001 o minimálnych štandardoch na poskytovanie dočasnej ochrany v prípade hromadného prílevu vysídlených osôb a o opatreniach na podporu rovnováhy úsilia medzi členskými štátmi pri prijímaní takýchto osôb a znášaní z toho vyplývajúcich dôsledkov (Ú. v. ES L 212, 7.8.2001).

⁽²¹⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1350 zo 14. mája 2024, ktorým sa zriaďuje rámec Únie pre presídlenie a humanitárne prijatie a ktorým sa mení nariadenie \(EÚ\) 2021/1147](#) (Ú. v. EÚ L, 2024/1350, 22.5.2024).

⁽²²⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1349 zo 14. mája 2024, ktorým sa stanovuje konanie o návrate na hraniciach a ktorým sa mení nariadenie \(EÚ\) 2021/1148](#) (Ú. v. EÚ L, 2024/1349, 22.5.2024).

⁽²³⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1358 zo 14. mája 2024 o zriadení systému Eurodac na porovnávanie biometrických údajov s cieľom účinne uplatňovať nariadenia Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1351 a \(EÚ\) 2024/1350 a smernicu Rady 2001/55/ES a identifikovať neoprávnené sa zdržiavajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín a osoby bez štátnej príslušnosti, o žiadostiach orgánov presadzovania práva členských štátov a Europolu o porovnanie s údajmi v systéme Eurodac na účely presadzovania práva, o zmene nariadení Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2018/1240 a \(EÚ\) 2019/818 a o zrušení nariadenia Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) č. 603/2013.](#)

⁽²⁴⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2024/1359 zo 14. mája 2024, ktorým sa riešia krízové situácie a prípady vyššej moci v oblasti migrácie a azylu, a ktorým sa mení nariadenie \(EÚ\) 2021/1147](#) (Ú. v. EÚ L, 2024/1359, 22.5.2024).

⁽²⁵⁾ Článok 2 ods. 8 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽²⁶⁾ Článok 2 ods. 3 smernice o podmienkach prijímania (2024).

Manželka, manžel alebo partner/partnerka	Manžel alebo manželka žiadateľa alebo žiadateľov partner alebo partnerka, s ktorými žije v trvalom vzťahu a s ktorými nie je zosobášený, „ak sa na základe práva alebo praxe dotknutého členského štátu hľadí na nezosobášené páry ako na manželské páry podľa jeho práva týkajúceho sa štátnych príslušníkov tretích krajín“ [článok 2 ods. 8 písm. a) nariadenia o riadení azylu a migrácie].
Maloleté dieťa uvedených párov	(Nezosobášené) dieťa zosobášených alebo nezosobášených párov alebo žiadateľa „bez ohľadu na to, či sa toto dieťa narodilo v manželskom zväzku alebo mimo neho, alebo bolo adoptované v zmysle vnútroštátneho práva“ [článok 2 ods. 8 písm. b) nariadenia o riadení azylu a migrácie].
Otec, matka alebo iná dospelá osoba zodpovedná za dieťa	Ak je žiadateľom alebo osobou požívajúcou medzinárodnú ochranu dieťa a maloletá nezosobášená osoba, otec, matka alebo iná dospelá osoba zodpovedná za dieťa „podľa práva alebo praxe členského štátu, v ktorom sa táto dospelá osoba nachádza“ alebo „v ktorom sa osoba s udelenou medzinárodnou ochranou nachádza“ [článok 2 ods. 8 písm. c) nariadenia o riadení azylu a migrácie].
Príbuzný	Príbuzný nie je blízkym rodinným príslušníkom, ale osobou, s ktorou môže mať maloletá osoby bez sprievodu určitú väzbu a s ktorou sa dieťa môže zlúčiť, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa. V článku 2 ods. 9 nariadenia o riadení azylu a migrácie sa vymedzuje ako „dospelá teta alebo dospelý strýko žiadateľa alebo starý rodič žiadateľa, ktorí sa nachádzajú na území členského štátu, a to bez ohľadu na to, či sa žiadateľ narodil v manželskom zväzku alebo mimo neho, alebo či bol adoptovaný v zmysle vnútroštátneho práva“.
Súrodenec	Tento pojem nie je v nariadení o riadení azylu a migrácie vymedzený. Krajiny EÚ+ môžu mať vo vnútroštátnom práve vlastné vymedzenia pojmov. Dieťa bez sprievodu by mohlo byť zlúčené so súrodencom v inom členskom štáte, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa. Za súrodenca sa zvyčajne považuje brat alebo sestra, ktorý/-á má s jednotlivcom spoločného aspoň jedného rodiča.
Vzťah závislosti	Vzťah závislosti je podľa nariadenia o riadení azylu a migrácie ⁽²⁷⁾ záväzným kritériom zodpovednosti. Vzťah závislosti existuje, ak žiadateľ je závislý od pomoci svojho dieťaťa, súrodenca alebo rodiča, ktorý sa oprávnenne zdržiava v členskom štáte, alebo ak sa dieťa, súrodenec alebo rodič žiadateľa oprávnenne zdržiava v členskom štáte a závisí od žiadateľa. Závislosť môže vzniknúť v dôsledku tehotenstva, nedávno narodeného dieťaťa, závažného duševného alebo fyzického ochorenia, vážneho zdravotného postihnutia, závažnej psychologickéj traumy alebo v dôsledku vysokého veku.

⁽²⁷⁾ Článok 34 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

Zásady a postupy týkajúce sa vyhládávania rodinných príslušníkov v EÚ+ a tretích krajinách

ČASŤ

1

PRAKTICKÁ PRÍRUČKA O VYHLÁDÁVANÍ
RODINNÝCH PRÍSLUŠNÍKOV 2. VYDANIE

Časť I – Zásady a postupy týkajúce sa vyhľadávania rodinných príslušníkov v EÚ+ a tretích krajinách

apríl 2025

1. Zabezpečenie celistvosti rodiny a práv detí

V súvislosti s migráciou môže k rozdeleniu rodiny dôjsť za rôznych okolností, a to aj pred útekem z krajiny, počas cesty v rámci migrácie alebo po príchode do cieľovej krajiny. K tomuto odlúčeniu môže dôjsť aj v prípade maloletých osôb bez sprievodu žiadajúcich o medzinárodnú ochranu a zraniteľných osôb. V tomto oddiele sa skúma potreba vyhľadávania rodinných príslušníkov a jeho úloha pri presadzovaní práv žiadateľov o medzinárodnú ochranu so zameraním na deti bez sprievodu a závislé dospelé osoby ⁽²⁸⁾.

1.1. Vyhľadávanie rodinných príslušníkov – právne rámce

1. Medzinárodný právny rámec

Vyhľadávanie rodinných príslušníkov je nevyhnutné z dôvodu povinnosti krajín EÚ+ rešpektovať právo na rodinný život a zachovať celistvosť rodiny, ako sa uvádza v práve EÚ. Tieto povinnosti sú pevne zakotvené v medzinárodných rámcoch vrátane medzinárodného humanitárneho práva (MHP) ⁽²⁹⁾ a medzinárodného práva v oblasti ľudských práv ⁽³⁰⁾. Pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov maloletých osôb bez sprievodu alebo detí odlúčených od rodičov je veľmi dôležité zabezpečiť, aby členské štáty a krajiny pridružené k schengenskému priestoru (krajiny EÚ+) uprednostnili právo dieťaťa na rodinný život a celistvosť rodiny. Táto povinnosť vyplýva z kľúčových právnych nástrojov, ako je Dohovor Organizácie Spojených národov o právach dieťaťa ⁽³¹⁾, v ktorom sa od štátov vyžaduje, aby dodržiavali právo dieťaťa na udržiavanie priameho kontaktu so svojou rodinou, pokiaľ to nie je v rozpore s jeho najlepším záujmom.

Podľa MHP a medzinárodného práva v oblasti ľudských práv majú štáty tri všeobecné povinnosti týkajúce sa nezvestných osôb a ich rodín.

- Zabrániť zmiznutiu ľudí, a to aj v dôsledku nedobrovoľných zmiznutí. Patria sem napríklad povinnosti súvisiace s predchádzaním rozdeleniu rodiny a so zabezpečením kontaktu medzi zadržávanými osobami a ich rodinami.
- Objasniť osud a miesto pobytu nezvestných osôb, napríklad prijatím všetkých uskutočniteľných opatrení na zohľadnenie nahlásených nezvestných osôb a poskytnutím akýchkoľvek informácií o ich osude ich rodinám.

⁽²⁸⁾ V zmysle vzťahu závislosti, ako sa podrobne uvádza v článku 34 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽²⁹⁾ Medzinárodný výbor Červeného kríža, „[What is international humanitarian law?](#)“ (Čo je medzinárodné humanitárne právo?), marec 2022.

⁽³⁰⁾ Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva (OHCHR), „The Core International Human Rights Instruments and their monitoring bodies“ (Základné medzinárodné nástroje v oblasti ľudských práv a ich monitorovacie orgány), webové sídlo OHCHR, stránka navštívená 4. novembra 2024, <https://www.ohchr.org/en/core-international-human-rights-instruments-and-their-monitoring-bodies>.

⁽³¹⁾ Valné zhromaždenie OSN, [Convention on the Rights of the Child](#) (Dohovor o právach dieťaťa), článok 9 ods. 1, 20. novembra 1989, Organizácia Spojených národov, séria zmlúv, zv. 1577, s. 3.

- Vyšetrovať a sťahovať medzinárodné trestné činy vrátane vojnových zločinov podľa MHP vrátane tých, ktoré vedú k tomu, že sa osoby stanú nezvestnými. Štáty musia napríklad prijať vhodné opatrenia na vyšetrenie činov nedobrovoľného zmiznutia a postaviť zodpovedné osoby pred súd a informovať rodiny o vývoji týchto procesov.

Zmluvy o práve v oblasti ľudských práv neobsahujú žiadne podrobné ustanovenia týkajúce sa konkrétne nezvestných osôb a ich rodín (iné ako v súvislosti s nedobrovoľným zmiznutím). Viaceré ustanovenia obsiahnuté v týchto zmluvách však zmluvné orgány OSN ⁽³²⁾ a regionálne súdy vykladajú ako ustanovenia, ktoré vedú k záväzkom štátu týkajúcim sa nezvestných osôb.

Podľa medzinárodného práva v oblasti ľudských práv môžu byť štáty brané na zodpovednosť za zasahovanie do práva na život alebo práva na súkromný a rodinný život. Môžu byť takisto brané na zodpovednosť za porušenie zákazu mučenia, krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania alebo nedobrovoľného zmiznutia. Štáty preto musia vynaložiť maximálne úsilie na to, aby zabránili zmiznutiu ľudí, aby objasnili ich osud a miesto pobytu, a aby riešili dôsledky takýchto udalostí vrátane podpory identifikácie mŕtvych tiel a pozostatkov. Okrem toho potreba vyhľadávania rodinných príslušníkov súvisí aj s humanitárnym imperatívom zmierniť ľudské utrpenie. Rozdelenie rodiny môže mať závažný vplyv na pohodu, psychický a fyzický stav dotknutých osôb. Môže byť aj zdrojom ďalších rizík, najmä pre ľudí s osobitnými potrebami ochrany (napr. deti, staršie osoby, osoby so zdravotným postihnutím alebo zdravotnými problémami atď.).

Medzinárodné organizácie a odborníci z akademickej obce poukázali na psychologickú daň pre rodiny, ktoré čakajú na správy o ich nezvestných blízkych. Mnohí prežívajú „nejednoznačnú stratu“, stav neistoty, ktorá môže mať hlboké psychologické a sociálne dôsledky a môže viesť k takým stavom, ako sú depresia, alkoholizmus alebo iné ochorenia. Táto otázka by sa mala považovať za závažný problém týkajúci sa verejného zdravia ⁽³³⁾.

Okrem toho podľa MHP, najmä Ženevských dohôrov ⁽³⁴⁾, majú strany niekoľko kľúčových povinností.

Predchádzanie nezvestnosti osôb: musia sa prijať opatrenia na zabránenie tomu, aby jednotlivci zmizli, vrátane zachovania celistvosti rodiny a uľahčenia komunikácie.

Povinnosť objasniť osud a miesto pobytu: štáty musia svojim rodinám poskytnúť informácie o osude a mieste pobytu nezvestných osôb.

Vyšetrovanie a zodpovednosť: vojnové zločiny vrátane nedobrovoľných zmiznutí musia byť vyšetrené a trestne stíhané.

⁽³²⁾ Valné zhromaždenie OSN, [Medzinárodný dohovor o ochrane všetkých osôb pred nedobrovoľným zmiznutím](#), A/72/280, 3. augusta 2017.

⁽³³⁾ MVČK, „[Missing persons and their families – Legal Factsheet](#)“ (Nezvestné osoby a ich rodiny – právny prehľad), december 2023; D. Mazzarelli et al, „[Ambiguous loss in the current migration crisis: A medico-legal, psychological, and psychiatric perspective](#)“, (Nejednoznačná strata v súčasnej migračnej kríze: Medicínsko-právny, psychologický a psychiatrický pohľad) *Forensic Science International: Mind and Law*, zv. 2, 2021, 100064, ISSN 2666-3538.

⁽³⁴⁾ Ženevské dohovory a ich komentáre sú podrobne uvedené na webovom sídle Medzinárodného výboru Červeného kríža, stránka navštívená 22. januára 2025, <https://www.icrc.org/en/law-and-policy/geneva-conventions-and-their-commentaries>.

Acquis EÚ v oblasti azylu je jednou z oblastí, v ktorých bol tento záväzok posilnený právnymi predpismi v rámci paktu, ktorými sa zavádzajú dodatočné záruky pre maloleté osoby bez sprievodu, ktoré požiadali o medzinárodnú ochranu. Jednou z oblastí, v ktorých je potrebná osobitná pozornosť a cielená reakcia, je vyhľadávanie rodinných príslušníkov.

1.1.2. Právne rámce EÚ a vyhľadávanie rodinných príslušníkov

EÚ dodržiava medzinárodné záväzky týkajúce sa práv detí prostredníctvom rôznych právnych nástrojov.

- V **Charte základných práv Európskej únie** (ďalej len „charta“) ⁽³⁵⁾, konkrétne v článku 24, sa zaručujú práva detí na ochranu, starostlivosť a celistvosť rodiny, pričom sa v nej uvádza, že pri všetkých opatreniach, ktoré sa ich týkajú, sa musí v prvom rade zohľadňovať najlepší záujem dieťaťa.
- V článku 8 **Európskeho dohovoru o ľudských právach** ⁽³⁶⁾ je ďalej zakotvená ochrana rodinného života.
- **Spoločný európsky azylový systém** (CEAS) zahŕňa nedávne reformy, ktoré zdôrazňujú význam vyhľadávania rodinných príslušníkov, najmä pokiaľ ide o maloleté osoby bez sprievodu. V nariadení o riadení azylu a migrácie sa od členských štátov vyžaduje, aby identifikovali a vysledovali rodinných príslušníkov žiadateľov žiadajúcich o medzinárodnú ochranu.
- V súvislosti s vyhľadávaním rodinných príslušníkov EÚ zdôrazňuje niekoľko kľúčových opatrení a práv. **Právom na identitu a celistvosť rodiny** sa zabezpečuje, aby jednotlivci mali možnosť poznať svoje rodiny a aby sa o ne mohla ich rodina starať. **Právo na zlúčenie rodiny** sa zameriava na uľahčenie rýchlych a humánnych procesov na zlúčenie rodín, najmä v prípadoch týkajúcich sa detí a maloletých osôb bez sprievodu. V tomto smere sa vždy v prvom rade prihliada na **najlepšie záujmy dieťaťa**. Okrem toho sa v **práve na informácie a ochranu** štátom ukladá povinnosť poskytovať informácie o osude nezvestných osôb a zabezpečiť ich ochranu.

V súlade s týmito zásadami musia členské štáty vynaložiť aktívne a dôsledné úsilie na vyhľadanie rodinných príslušníkov a zabezpečiť, aby v tomto procese vždy zohrávali ústrednú úlohu najlepšie záujmy dieťaťa.

1.1.3. Reforma spoločného európskeho azylového systému: pakt o migrácii a azyle

Pakt o migrácii a azyle, ktorým sa reformuje systém CEAS, nadobudol platnosť v júni 2024 a začne sa uplatňovať 11. júna 2026. Cieľom paktu je stanoviť nové pravidlá na riadenie migrácie a vytvoriť spoločný azylový systém v EÚ.

Legislatívne akty paktu sú založené na štyroch hlavných pilieroch:

⁽³⁵⁾ Európska únia, [Charta základných práv Európskej únie](#), 26. októbra 2012, 2012/C 326/02.

⁽³⁶⁾ Rada Európy, [Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zmenený protokolmi č. 11 s 14](#), ETS 5, 4. novembra 1950.

- zachovanie bezpečnosti vonkajších hraníc EÚ,
- zabezpečenie rýchlych a účinných postupov v rámci EÚ+,
- zavedenie účinného systému zodpovednosti a solidarity,
- začlenenie migrácie do medzinárodných partnerstiev.

Celkovo je cieľom paktu o migrácii a azyle vytvoriť koordinovanejší a humánnejší azylový systém, ktorý vyváži potrebu bezpečnosti a kontroly s ochranou základných práv, a to najmä pre zraniteľné skupiny, ako sú maloleté osoby bez sprievodu a rodiny.

1.1.4. Povinnosti vyhľadávania rodinných príslušníkov

S novým *acquis* EÚ v oblasti azylu sa vyhľadávanie rodinných príslušníkov stalo pre členské štáty povinnosťou.

Včasné začatie vyhľadávania rodinných príslušníkov

Vyhľadávanie rodinných príslušníkov by sa malo začať **čo najskôr**, v ideálnom prípade počas počiatočného preverovania na vonkajších hraniciach. Včasná identifikácia potenciálnych prípadov zlúčenia rodiny umožňuje včasné vyplnenie vzorového formulára na vyhľadávanie a zhromažďovanie informácií, čo je v súlade s povinnosťou krajín EÚ+ uprednostniť prípady súvisiace s rodinou v postupe určovania zodpovednosti.

Poskytovanie informácií

Žiadatelia **by mali byť informovaní** o možnostiach vyhľadávania rodinných príslušníkov vrátane podrobností o ustanoveniach týkajúcich sa celistvosti rodiny v nariadení o riadení azylu a migrácie, o práve požiadať o vzorový formulár na vyhľadávanie rodinných príslušníkov a dostať ho a o subjektoch, ktoré sú schopné poskytnúť pomoc pri jeho vyplňaní. Mali by byť informovaní aj o vnútroštátnych a medzinárodných organizáciách, ktoré uľahčujú identifikáciu a vyhľadávanie rodinných príslušníkov ⁽³⁷⁾.

Osobný pohovor

Žiadateľom musia byť poskytnuté **informácie o procese osobného pohovoru**, najmä o požiadavke na predloženie informácií relevantných na určenie zodpovednej krajiny EÚ+ ⁽³⁸⁾. Patria sem všetky podrobnosti, ktoré by mohli pomôcť identifikovať prítomnosť rodinných príslušníkov, príbuzných alebo iných väzieb v krajinách EÚ+. Okrem toho by žiadatelia mali byť informovaní o prostriedkoch na predkladanie takýchto informácií a o pomoci, ktorá je k dispozícii zo strany krajiny EÚ+ v súvislosti s vyhľadávaním rodinných príslušníkov.

⁽³⁷⁾ Článok 19 písm. f) nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽³⁸⁾ Článok 19 písm. g) nariadenia o riadení azylu a migrácie.

Kľúčové aspekty a povinnosti vyplývajúce z Nového paktu o azyle a migrácii

Dôraz na zlúčenie rodiny. Väčší dôraz by sa mal klásť na skúmanie rodinných väzieb a miesta pobytu rodinných príslušníkov vo všetkých fázach konania, aby sa predišlo nadmerným čakacím lehotám a zabezpečilo komplexné hodnotenie prípadov.

Uprednostňovanie prípadov zlúčenia rodiny. Žiadajúce aj dožiadané krajiny EÚ+ by mali počas celého konania uprednostniť prípady zlúčenia rodiny s cieľom skrátiť čakacie lehoty a dôkladne preskúmať všetky prvky prípadu.

Včasné odhalenie a postúpenie. Mal by byť zavedený postup na včasné odhalenie potenciálnych prípadov zlúčenia rodiny, ktorý umožní rýchlu identifikáciu a postúpenie oddeleniu AMMR s cieľom urýchliť proces.

Poskytovanie informácií. Žiadatelia by mali byť informovaní o význame výmeny informácií o rodinných príslušníkoch s cieľom uľahčiť zlúčenie rodiny. Orgány musia zabezpečiť, aby žiadatelia pochopili potrebu včasnej a presnej výmeny informácií počas celého konania.

Proaktívny prístup. Poskytovatelia informácií, osoby vedúce pohovor, rozhodovači v konaniach o udelenie azylu, zástupcovia a žiadatelia by mali v prípadoch zlúčenia rodiny zaujať aktívny prístup. To zahŕňa aktívne vyhľadávanie informácií o rodinných príslušníkoch a možnostiach zlúčenia rodiny a podporovanie ich poskytnutia.

Právne poradenstvo. Členské štáty musia žiadateľom poskytnúť prístup k právnomu poradenstvu, ktoré ich podporí v procese zlúčenia rodiny, pričom zabezpečia, aby porozumeli svojim právam a povinnostiam a aby im bolo poskytnuté informované poradenstvo ohľadne ich prípadov.

Spolupráca medzi orgánmi a organizáciami. Orgány krajín EÚ+ a príslušné organizácie musia spolupracovať s cieľom nájsť a identifikovať rodinných príslušníkov žiadateľov v krajinách EÚ+. Touto spoluprácou sa zabezpečuje preskúmanie všetkých aspektov prípadu a zohľadnenie všetkých názorov na účely informovaného rozhodnutia. To jasne zahŕňa zapojenie organizácií vyhľadávajúcich rodinných príslušníkov ⁽³⁹⁾.

Prideľovanie zdrojov. Účinné postupy vyhľadávania rodinných príslušníkov si vyžadujú dostatočné ľudské, materiálne a finančné zdroje v rámci orgánov. Vyškolený personál spolu s potrebnými zdrojmi a nástrojmi má zásadný význam pre ochranu procesných a základných práv a zabezpečenie rýchlych procesov zlúčenia rodiny.

⁽³⁹⁾ Článok 23 ods. 3 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

Nariadenie o riadení azylu a migrácie

Ústrednou zložkou paktu je nariadenie o riadení azylu a migrácie, ktorým sa nahrádza nariadenie (EÚ) č. 604/2013 ⁽⁴⁰⁾. Ďalšie informácie týkajúce sa nariadenia o riadení azylu a migrácie a vyhľadávani rodinných príslušníkov v kontexte určovania zodpovednosti sú uvedené v [časti II](#).

Cieľom nariadenia o riadení azylu a migrácie je dosiahnuť rovnováhu medzi jasnými pravidlami zodpovednosti za žiadateľov a mechanizmami solidarity medzi krajinami EÚ+. V nariadení o riadení azylu a migrácie sa **uprednostňuje vyhľadávanie rodinných príslušníkov**, pričom sa opätovne potvrdzujú rodinné väzby ako kritérium prvoradého významu pri určovaní členského štátu zodpovedného za spracovanie žiadostí o medzinárodnú ochranu ⁽⁴¹⁾. V rámci nariadenia o riadení azylu a migrácie ⁽⁴²⁾ sú žiadatelia **dôkladne informovaní o svojich právach** a dostupných procesoch vrátane možnosti zlúčenia rodiny. V nariadení o riadení azylu a migrácie sa stanovuje používanie **vzorového formulára na vyhľadávanie rodinných príslušníkov** ⁽⁴³⁾ a špecializovaného osobného pohovoru ⁽⁴⁴⁾. Okrem toho majú žiadatelia nárok na **bezplatné právne poradenstvo** ⁽⁴⁵⁾, čím sa zabezpečí, aby mali počas celého procesu zlúčenia rodiny prístup k informovanému právnomu usmerneniu. Od členských štátov sa takisto vyžaduje, aby tento proces vyhľadávania podporovali v spolupráci s vnútroštátnymi orgánmi a príslušnými medzinárodnými organizáciami.

Vzorový formulár na vyhľadávanie rodinných príslušníkov

Podrobný prehľad vzorového formulára na vyhľadávanie rodinných príslušníkov je uvedený v [časti II](#). Pokyny, ako ho vyplniť, možno nájsť vo vzorovom formulári.

Článkom 22 nariadenia o riadení azylu a migrácie sa žiadateľom udeľuje právo požiadať o vzorový formulár na vyhľadávanie rodinných príslušníkov a získať ho, čo pomáha identifikovať rodinné väzby v skorej fáze procesu podávania žiadostí. Odporúča sa, aby sa vzorový formulár a súvisiace informácie poskytli čo najskôr po prejave vôle podať žiadosť. Žiadatelia o medzinárodnú ochranu s rodinnými príslušníkmi v krajinách EÚ+ by mali vzorový formulár vyplniť čo najskôr. Pre maloleté osoby bez sprievodu je k dispozícii osobitný vzorový formulár, ktorý vyplní zástupca dieťaťa.

Nariadenie Eurodac III

Údaje uložené v systéme Eurodac pomáhajú určiť totožnosť týchto detí a pomáhajú krajinám EÚ+ pri hľadaní ich rodinných príslušníkov alebo akýchkoľvek väzieb, ktoré môžu mať v iných krajinách. Biometrické údaje sa teraz môžu odoberať deťom vo veku 6 rokov (predtým 14 rokov), pričom mladšie deti sa stále vylučujú. Okrem toho tieto údaje pomáhajú pri pátraní

⁽⁴⁰⁾ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) č. 604/2013](#) z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 180, 29.6.2013).

⁽⁴¹⁾ Článok 25 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽⁴²⁾ Článok 19 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽⁴³⁾ Článok 22 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽⁴⁴⁾ Článok 22 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽⁴⁵⁾ Článok 21 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

po nezvestných deťoch, a to aj na účely presadzovania práva, ako doplnok k existujúcim nástrojom, najmä k Schengenskému informačnému systému ⁽⁴⁶⁾. Pre tieto procesy sú kľúčové účinné postupy identifikácie ⁽⁴⁷⁾.

Nariadenie o preverovaní

Nariadenie o preverovaní zohráva kľúčovú úlohu v počiatočných fázach azylového procesu. Ukladá sa ním povinnosť získavať predbežné informácie po vstupe jednotlivca do EÚ, čo je nevyhnutné na identifikáciu akýchkoľvek bezprostredných ukazovateľov potreby vyhľadávania rodinných príslušníkov. Tento počiatočný zber údajov zahŕňa okrem iného osobné údaje, históriu cestovania a potenciálne rodinné väzby v rámci EÚ, čo orgánom umožňuje rýchlo určiť, či existujú dôvody na vyvinutie úsilia o zlúčenie rodiny.

Nariadením o preverovaní sa zabezpečuje, že všetky relevantné informácie sa zachytia pri najbližšej príležitosti, čím sa poskytuje základ pre ďalšie posúdenie a opatrenia podľa rámca nariadenia o riadení azylu a migrácie. Tento proces včasnej identifikácie má zásadný význam pre zabezpečenie toho, aby sa potreby vyhľadávania rodinných príslušníkov uznali a urýchlene riešili, čo pomáha chrániť blaho a práva jednotlivcov, najmä zraniteľných skupín, ako sú maloleté osoby bez sprievodu. Ak sa vo fáze preverovania objavia nároky na celistvosť rodiny, príslušníci pohraničnej stráže by mali bezodkladne postúpiť tieto prípady príslušným orgánom, aby žiadosť urýchlene zaregistrovali a prípad postúpili príslušnému orgánu, napríklad oddeleniu AMMR alebo do konania o azyle.

Mali by sa stanoviť osobitné lehoty pre takéto postúpenia, aby sa zabezpečili včasné nadväzujúce opatrenia, čo umožní rýchle uznanie a riešenie potreby vyhľadávania rodinných príslušníkov. Tento proces včasnej identifikácie a postúpenia je nevyhnutný na zabezpečenie blaha a práv jednotlivcov, najmä zraniteľných skupín, ako sú maloleté osoby bez sprievodu a závislé dospelé osoby.

Smernica o podmienkach prijímania (2024)

Smernica o podmienkach prijímania (2024) ako súčasť Nového paktu o migrácii a azyle obsahuje kľúčové ustanovenia na podporu vyhľadávania rodinných príslušníkov a ochranu maloletých osôb. Predovšetkým sa v nej zdôrazňuje, že najlepší záujem dieťaťa ⁽⁴⁸⁾ je prvoradý, a preto sa od členských štátov vyžaduje, aby zabezpečili životnú úroveň, ktorá prispeje k fyzickému, psychickému, duchovnému, morálnemu a sociálnemu rozvoju maloletej osoby. To zahŕňa zváženie možností zlúčenia rodiny, zabezpečenie blaha a sociálnej stability maloletej osoby a ochranu pred rizikami, ako sú násilie alebo vykorisťovanie. V článku 27 sa osobitne riešia maloleté osoby bez sprievodu a ukladá sa ním povinnosť vymenovať zástupcu. Úlohou zástupcu je uľahčiť vyhľadávanie rodinných príslušníkov a zabezpečiť, aby boli maloleté osoby počas celého procesu informované a podporované. V smernici sa takisto ukladá, aby členské

⁽⁴⁶⁾ Ako je stanovené v [nariadení Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2018/1862](#) z 28. novembra 2018 o zriadení, prevádzke a využívaní Schengenského informačného systému (SIS) v oblasti policajnej spolupráce a justičnej spolupráce v trestných veciach, o zmene a zrušení rozhodnutia Rady 2007/533/SVV a o zrušení nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1986/2006 a rozhodnutia Komisie 2010/261/EÚ (Ú. v. EÚ L 312, 7.12.2018).

⁽⁴⁷⁾ Odôvodnenie 44 nariadenia o Eurodac III.

⁽⁴⁸⁾ Článok 26 smernice o podmienkach prijímania (2024).

štáty začali čo najskôr vyhľadávať rodinných príslušníkov s primeranými opatreniami týkajúcimi sa dôvernosti s cieľom chrániť bezpečnosť maloletej osoby a jej príbuzných ⁽⁴⁹⁾.

Článok 27 ods. 10 smernice o podmienkach prijímania (2024)

S vyhľadávaním rodinných príslušníkov maloletej osoby bez sprievodu začnú členské štáty čo najskôr po prejave vôle podať žiadosť o medzinárodnú ochranu, v prípade potreby aj s pomocou medzinárodných alebo iných príslušných organizácií, pričom chránia najlepší záujem tejto maloletej osoby bez sprievodu. V prípadoch možného ohrozenia života alebo nedotknuteľnosti maloletej osoby alebo jej blízkych príbuzných, najmä ak títo príbuzní zostali v krajine pôvodu, sa musí dbať na zabezpečenie dôverného vykonávania získavania, spracúvania a obehu informácií týkajúcich sa týchto osôb, aby sa predišlo ohrozeniu ich bezpečnosti.

Postupy na hraniciach a vyhľadávanie rodinných príslušníkov

Pokiaľ ide o postupy na hraniciach a vyhľadávanie rodinných príslušníkov, proces preverovania zohráva kľúčovú úlohu.

Postup preverovania

Zhromažďovanie informácií. V súlade s článkom 17 ods. 1 písm. g) nariadenia o preverovaní musia orgány zhromažďovať údaje o tom, či štátni príslušníci tretích krajín majú rodinných príslušníkov, ktorí sa nachádzajú na území niektorého z členských štátov. V prípade maloletých osôb bez sprievodu sa poskytujú osobitné záruky ⁽⁵⁰⁾, ktorými sa zabezpečuje, aby vyškolený zástupca alebo osoba poskytoval/-a pomoc dieťaťu počas preverovania spôsobom zohľadňujúcim potreby dieťaťa a zrozumiteľným spôsobom.

Začatie vyhľadávania. V článku 19 ods. 1 písm. f) nariadenia o riadení azylu a migrácie sa uvádza, že žiadatelia musia byť informovaní o možnostiach zlúčenia rodiny vrátane práva požadovať vzorový formulár na vyhľadávanie rodinných príslušníkov a získať ho. Tento proces by sa mal začať čo najskôr. Zhromaždené informácie by sa mali použiť len na účely vyhľadávania bez toho, aby to malo negatívny vplyv na zúčastnené strany. Žiadateľ by mal byť o tejto záruke informovaný.

⁽⁴⁹⁾ Článok 27 ods. 10 smernice o podmienkach prijímania (2024).

⁽⁵⁰⁾ Článok 13 nariadenia o preverovaní.

Konanie o azyle na hraniciach

Konanie o azyle na hraniciach sa uplatňuje na maloleté osoby bez sprievodu len za okolností, ak predstavujú bezpečnostnú hrozbu ⁽⁵¹⁾. Môžu sa uplatňovať kritériá zlúčenia rodiny podľa nariadenia o riadení azylu a migrácie a členské štáty musia urýchlene pracovať na identifikácii rodinných príslušníkov maloletých osôb bez sprievodu a zabezpečiť, aby sa uprednostnil najlepší záujem dieťaťa ⁽⁵²⁾. Pri vyhľadávaní môžu pomáhať medzinárodné organizácie, pričom pri všetkých opatreniach sa rešpektuje dôvernosc a ochrana zúčastnených strán.

V prípade pochybností o veku osoby môže byť potrebné posúdenie veku. Počas tohto posúdenia sa odporúča, aby sa úsilie o vyhľadávanie rodinných príslušníkov mohlo dočasne prerušiť, kým sa nepotvrdí vek jednotlivca. Po stanovení veku by sa malo urýchlene obnoviť vyhľadávanie rodinných príslušníkov, čím sa zabezpečí dodržiavanie príslušných lehôt v nariadení o riadení azylu a migrácie.

Zamestnanci, ktorí sa zaoberajú prípadmi týkajúcimi sa maloletých osôb bez sprievodu, musia absolvovať špecializovanú odbornú prípravu zameranú na riešenie osobitných potrieb týchto detí, čím sa zabezpečí riadne uplatňovanie predpisov. Je nevyhnutné včas získať potrebné informácie, pretože v opačnom prípade to môže viesť k zmeškaniu kľúčových lehôt na zlúčenie rodiny podľa nariadenia o riadení azylu a migrácie ⁽⁵³⁾.

1.2. Účel vyhľadávania rodinných príslušníkov

Vyhľadávanie rodinných príslušníkov slúži na niekoľko kľúčových účelov pre všetkých žiadateľov vrátane maloletých osôb bez sprievodu, ktoré predstavujú obzvlášť zraniteľnú skupinu.

1. Po prvé, pomáha lokalizovať rodinných príslušníkov, s ktorými sa žiadateľ chce zlúčiť alebo by sa mal zlúčiť, či už v rámci EÚ+ alebo prípadne v tretích krajinách alebo krajinách pôvodu.
2. Po druhé, jeho cieľom je obnoviť a udržiavať kontakt medzi odlúčenými rodinnými príslušníkmi za predpokladu, že všetci s tým súhlasia a že to nepredstavuje nebezpečenstvo pre žiadneho z nich na základe určenia najlepšieho záujmu, keď ide o deti.
3. Po tretie, uľahčuje zlúčenie rodiny, ak je to v najlepšom záujme dotknutých osôb, čím sa opäť zaisťuje bezpečnosť a vzájomný súhlas.

Maloletým osobám bez sprievodu sa vzhľadom na ich zvýšenú zraniteľnosť venuje osobitná pozornosť v rámci azylových politík EÚ, ako sa uvádza v smernici o podmienkach prijímania (2024). V tejto smernici sa od členských štátov vyžaduje, aby prijali všetky potrebné kroky na vyhľadávanie rodinných príslušníkov ⁽⁵⁴⁾ a zároveň uprednostnili najlepší záujem dieťaťa ⁽⁵⁵⁾.

⁽⁵¹⁾ Ako sa uvádza v článku 53 ods. 1 nariadenia o konaní o azyle.

⁽⁵²⁾ Článok 23 nariadenia o konaní o azyle.

⁽⁵³⁾ Pozri [časť II](#).

⁽⁵⁴⁾ Článok 27 ods. 10 smernice o podmienkach prijímania (2024).

⁽⁵⁵⁾ Ďalšie informácie o príslušnom právnom rámci sú uvedené v [Príloha I. Právny rámec – zameranie na práva detí](#).

Okrem toho výsledky vyhľadávania rodinných príslušníkov a získané relevantné informácie o situácii v krajine pôvodu dieťaťa môžu byť užitočné pri určovaní najlepšieho záujmu dieťaťa, ako sa uvádza v článku 22 Dohovoru OSN o právach dieťaťa a vo všeobecnom komentári Výboru pre práva dieťaťa č. 12:

Deti žiadajúce o azyl môžu tiež potrebovať efektívny spôsob vyhľadania rodiny a relevantných informácií o situácii v krajine ich pôvodu, aby bolo možné určiť ich najlepší záujem. ⁽⁵⁶⁾

Tieto informácie môžu príslušným zainteresovaným stranám umožniť identifikovať individuálne potreby dieťaťa a v závislosti od takýchto potrieb vypracovať a poskytnúť primeranú a prispôbenú ochranu a starostlivosť, ako aj určiť najlepšie záujmy dieťaťa na základe jeho individuálnych okolností. Vyhľadávanie rodinných príslušníkov je takisto nástrojom integrácie v hostiteľskej spoločnosti, pretože zabezpečuje znalosť pôvodu a neformálnu identifikáciu dieťaťa. Napríklad je veľmi dôležité poznať vzdelanie a zdravotný stav, kvalitu medziľudských vzťahov s rodičmi a inými príbuznými, históriu zneužívania a/alebo domáceho násillia, sociálno-ekonomickú situáciu rodiny, zdravotné podmienky rodinných príslušníkov a miestne spoločenské rozmery. Okrem toho je účinné vyhľadávanie rodinných príslušníkov nevyhnutné aj na to, aby sa zabránilo adopcii alebo umiestneniu detí do starostlivosti v rodinnom prostredí, pokiaľ sú ich biologickí rodičia nažive a chcú sa s nimi zlúčiť, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa.

Rozsah a metóda vyhľadávania rodinných príslušníkov sa môžu líšiť v závislosti od toho, či sa vyhľadávanie uskutočňuje na účely určenia členského štátu zodpovedného za žiadosť o medzinárodnú ochranu v súlade s nariadením o riadení azylu a migrácie alebo v širšom rámci konania o medzinárodnej ochrane. Hlavné rozdiely medzi vyhľadávaním rodinných príslušníkov na území EÚ a v krajine pôvodu alebo v tretej krajine sú uvedené ďalej.

	Vyhľadávanie rodinných príslušníkov na účely zlúčenia rodiny v rámci EÚ+	Vyhľadávanie rodinných príslušníkov v krajine pôvodu alebo v tretích krajinách
Územná pôsobnosť	Rodinný príslušník sa môže nachádzať na území krajiny EÚ+.	Rodinný príslušník sa môže nachádzať v krajine pôvodu dieťaťa alebo v tretej krajine.
Účel	• Rešpektovať najlepší záujem dieťaťa. • Určiť krajinu EÚ+ zodpovednú za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu. • Zlúčiť rodinných príslušníkov, súrodencov alebo príbuzných na území členského štátu.	• Rešpektovať najlepší záujem dieťaťa. • Obnoviť rodinné väzby. • Zlúčiť dieťa s jeho rodinným príslušníkom: ▪ v hostiteľskej krajine EÚ, ▪ v krajine pôvodu alebo v tretej krajine.

⁽⁵⁶⁾ Výbor OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 12 \(2009\): Právo dieťaťa byť vypočuté](#), CRC/C/GC/12, 20. júla 2009, bod 124.

Právna povinnosť	• Zohľadniť a posúdiť najlepší záujem dieťaťa. • Zabezpečiť, aby kvalifikovaný zástupca vykonával úlohy, ktoré mu boli zverené nariadením o riadení azylu a migrácie ⁽⁵⁷⁾. • Identifikovať rodinných príslušníkov, súrodencov a/alebo príbuzných ⁽⁵⁸⁾. • Predložiť dožiadanie v kontexte nariadenia o riadení azylu a migrácie, len čo bol určený zodpovedný členský štát ⁽⁵⁹⁾. • Zlúčiť rodinných príslušníkov, súrodencov alebo príbuzných za predpokladu, že je to v najlepšom záujme dieťaťa.	• Zohľadniť a posúdiť najlepší záujem dieťaťa. • Z začať vyhľadávajú rodinných príslušníkov alebo v procese pokračovať, ak je to vhodné. • Zabezpečiť, aby dieťa zastupoval/pomáhal mu kvalifikovaný zástupca. • Posúdiť postavenie dieťaťa (s cieľom prípravy na zlúčenie rodiny).
-------------------------	--	--

Je dôležité pochopiť, že nájdenie rodiny dieťaťa **nemusí nevyhnutne viesť k zlúčeniu rodiny**. Zlúčenie nemusí byť vždy možné alebo vhodné a príslušné orgány musia zvážiť ďalšie faktory, najmä v prípadoch možného zlúčenia rodiny.

Deti. V prípade detí sa všetky rozhodnutia musia riadiť zásadou najlepšieho záujmu a musí sa rešpektovať právo dieťaťa na vypočutie, pričom primeraná váha sa musí prikladať jeho názorom na základe vyzretosti. Ak sa u dieťaťa alebo rodinného príslušníka prejavuje neochota obnoviť väzby, dôvody je potrebné starostlivo preskúmať.

Poradenstvo – poskytované samostatne alebo spoločne prostredníctvom telefónu, audiovizuálneho spojenia alebo iných metód – môže niekedy podporiť obnovenie rodinných väzieb. Ak by však dieťa alebo rodina v konečnom dôsledku vyjadrili želanie neobnoviť tieto väzby, ich želanie by sa malo rešpektovať ⁽⁶⁰⁾.

Dospelí. V prípade dospelých si zlúčenie vyžaduje súhlas a preukázanú túžbu po zlúčení, najmä v prípade manžela/manželky, ktorí môžu byť takisto oprávnení na zlúčenie. Takisto je dôležité posúdiť a riešiť všetky potenciálne riziká, napr. v prípadoch domáceho násillia, ktoré môžu ovplyvniť rozhodnutie o zlúčení rodinných príslušníkov.

Ak by však žiadateľ alebo rodina napokon nechceli obnoviť rodinné väzby, ich pranie by sa malo rešpektovať.

⁽⁵⁷⁾ Článok 23 ods. 5 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽⁵⁸⁾ Článok 23 ods. 6 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽⁵⁹⁾ Článok 25 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽⁶⁰⁾ Ďalšie informácie o právnom rámci relevantnom pre deti sú uvedené v [Príloha I. Právny rámec – zameranie na práva detí](#).

1.3. Kľúčoví aktéri v procesoch vyhľadávania rodinných príslušníkov

Zapojenie rôznych subjektov do procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov závisí od právneho a inštitucionálneho rámca hostiteľskej krajiny, ako aj od analýzy rizikových faktorov a zásady dôvernosti v každom jednotlivom prípade. Najmä v prípade žiadateľov alebo utečencov môže spolupráca s orgánmi v krajine pôvodu alebo konzulárnymi orgánmi v hostiteľskej krajine vystaviť osobu ujme, ak je hlavným aktérom prenasledovania štát. Treba postupovať mimoriadne opatrne, aby sa predišlo vystaveniu akémukoľvek ďalšiemu riziku, musí sa vykonať dôkladné posúdenie individuálnej situácie. V závislosti od okolností konkrétneho prípadu môže vyhľadávanie rodinných príslušníkov znamenať identifikáciu rodinných príslušníkov na území EÚ+ alebo mimo územia EÚ+, v krajine pôvodu alebo v tretej krajine (napr. dieťa pravdepodobne opustilo svojich rodičov v utečeneckom tábore). Zahŕňalo by to spoluprácu s inými vnútroštátnymi orgánmi, orgánmi inej krajiny EÚ+ alebo zapojenie zdrojov v krajine pôvodu alebo v tretej krajine, ak by to neohrozilo dieťa a rodinu.

Aktéri, ktorí by sa mohli zapojiť, sú podrobne opísaní v tabuľke.

	Vyhľadávanie rodinných príslušníkov v rámci krajiny EÚ+	Vyhľadávanie rodinných príslušníkov v krajine pôvodu alebo v tretích krajinách
Aktéri	• Dieťa. • Zástupca dieťaťa. • Orgány ⁽⁶¹⁾ hostiteľského členského štátu. • Orgány iných krajín EÚ+. • Medzinárodné alebo iné relevantné organizácie vrátane organizácií vykonávajúcich vyhľadávanie ⁽⁶²⁾. • Rodinní príslušníci dieťaťa. • Iné.	• Dieťa. • Zástupca dieťaťa. • Orgány ⁽⁶³⁾ v hostiteľskom štáte • Veľvyslanectvá a konzulárne služby hostiteľského štátu. • Medzinárodné alebo iné relevantné organizácie ⁽⁶⁴⁾. • Miestne služby vyhľadávania. • Orgány krajiny pôvodu alebo tretej krajiny za predpokladu, že to nepredstavuje riziko pre dieťa alebo jeho rodinných príslušníkov. • Iné.

Pre deti aj závislé dospelé osoby musia byť zavedené vhodné mechanizmy na podporu procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov s ohľadom na ich osobitné potreby a okolnosti.

Žiadateľ, či už dieťa alebo závislá dospelá osoba, často slúži ako hlavný zdroj informácií na vyhľadávanie rodinných príslušníkov. V prípade **detí** by sa mali zaviesť vhodné mechanizmy

⁽⁶¹⁾ To môže zahŕňať všetky príslušné zainteresované strany v oblasti ochrany detí, ako sú justičné orgány, miestne sociálne služby, opatrovníci a zdravotnícke služby.

⁽⁶²⁾ Ďalšie informácie sú uvedené v oddiele „Organizácie vyhľadávajúce rodinných príslušníkov“ v [časti II.](#)

⁽⁶³⁾ To môže zahŕňať všetky príslušné zainteresované strany v oblasti ochrany detí, ako sú justičné orgány, miestne sociálne služby, opatrovníci a zdravotnícke služby.

⁽⁶⁴⁾ Je dôležité poznamenať, že Medzinárodný výbor Červeného kríža a národné spoločnosti Červeného kríža a Červeného polmesiaca nezdediajú výsledky úsilia o vyhľadávanie rodinných príslušníkov s tretími stranami. Informácie sa oznamujú výlučne a priamo rodinným príslušníkom zapojeným do vyhľadávania ich nezvestných príbuzných.

zohľadňujúce potreby dieťaťa ⁽⁶⁵⁾ s cieľom umožniť dieťaťu pochopiť cieľ vyhľadávania rodinných príslušníkov, proces a možné výsledky a dôsledky. To zahŕňa zabezpečenie, aby tlmočníci alebo jazykovi a kultúrni mediátori, ak sú zapojení, boli rovnako informovaní o dôležitosti komunikácie s dieťaťom spôsobom vhodným pre dieťa, najmä pokiaľ ide o používanie jazyka a komunikácie.

Dieťa by malo byť bezodkladne informované a mala by sa s ním viesť konzultácia o procese vyhľadávania rodinných príslušníkov, ako aj o akomkoľvek pokroku, ktorý sa v tejto súvislosti dosiahol. Názory dieťaťa by sa mali zohľadňovať vo všetkých fázach a mali by byť prvoradým hľadiskom v závislosti od jeho veku a vyspelosti.

Účasť dieťaťa na tomto procese by mal uľahčiť opatrovník, ktorý môže konať ako spojovací článok medzi dieťaťom a rôznymi zapojenými aktérmi. **Opatrovník** dieťaťa by mal podporovať a sprevádzať dieťa počas celého procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov. Opatrovník by mal zastupovať dieťa a v prípade potreby doplniť jeho právnu spôsobilosť a zabezpečiť, aby sa všetky opatrenia prijímali v najlepšom záujme dieťaťa. Vymenovaný opatrovník by mal byť informovaný a mali by sa s ním viesť konzultácie v súvislosti so všetkými opatreniami prijatými v súvislosti s dieťaťom. V závislosti od individuálnych okolností prípadu sa opatrovník môže aktívne zapájať aj do získavania relevantných informácií od dieťaťa.

V prípade **dospelých**, ktorí môžu takisto potrebovať podporu počas celého procesu, by sa mali zaviesť opatrenia, ktoré im umožnia pochopiť ciele a kroky spojené s vyhľadávaním rodinných príslušníkov. V prípadoch, keď je schopnosť dospelého žiadateľa plne sa zúčastňovať na rozhodovaní obmedzená z dôvodu zraniteľnosti, mal by ho sprevádzať určený zástupca alebo podporná osoba, pričom by sa malo zabezpečiť, aby sa vo všetkých fázach rešpektovali jeho hľadiská a preferencie. Tento zástupca by mal byť informovaný o všetkých prijatých opatreniach a mali by sa s ním viesť konzultácie o týchto opatreniach, mal by sa zasadzovať za najlepšie záujmy závislej dospeléj osoby a zároveň ju podporovať pri poskytovaní relevantných informácií na účely vyhľadávania rodinných príslušníkov.

Medzi **orgány krajín EÚ+**, ktoré by sa mohli zapojiť do procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov, patria napríklad azylové orgány, imigračné orgány a služby na ochranu detí na vnútroštátnej a miestnej úrovni. Zapojiť sa môžu aj veľvyslanectvá alebo konzulárne služby hostiteľského štátu v krajine pôvodu alebo v tretích krajinách. V súlade s *acquis* EÚ v oblasti azylu ⁽⁶⁶⁾ majú orgány členských štátov aktívnu úlohu v procese vyhľadávania rodinných príslušníkov dieťaťa, ak sa usúdi, že je to v najlepšom záujme dieťaťa. Štáty by prostredníctvom svojich orgánov na ochranu detí a iných príslušných služieb mali vypracovať procesy vyhľadávania rodinných príslušníkov a stanoviť povinnosť vyhľadávania rodinných príslušníkov v prípade maloletých osôb bez sprievodu s výnimkou prípadov, keď sa usúdi, že to nie je v najlepšom záujme dieťaťa, alebo keď by to mohlo ohroziť dieťa alebo jeho rodinu. Vyhľadávanie rodinných príslušníkov je predpokladom na zabezpečenie potrebnej ochrany a starostlivosti o blaho dieťaťa ⁽⁶⁷⁾. V súlade s nariadením o riadení azylu a migrácie ⁽⁶⁸⁾ musia

⁽⁶⁵⁾ Mechanizmy zohľadňujúce potreby dieťaťa sú systémy alebo procesy navrhnuté tak, aby boli ľahko zrozumiteľné a prístupné deťom, čím sa zabezpečí dodržiavanie ich potrieb a práv. Tieto mechanizmy uprednostňujú blaho a bezpečnosť detí a uľahčujú im vyjadrovanie názorov, prístup k službám a získanie primeranej podpory.

⁽⁶⁶⁾ Konkrétne článok 33 ods. 7 kvalifikačného nariadenia, článok 27 ods. 10 smernice o prijímacích podmienkach (2024) a článok 23 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽⁶⁷⁾ Najmä články 8, 9 a 10 Dohovoru o právach dieťaťa.

⁽⁶⁸⁾ Článok 23 ods. 6 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

zamestnanci príslušných orgánov absolvovať nepretržitú odbornú prípravu týkajúcu sa osobitných potrieb detí.

Súvisiaci nástroj agentúry EUAA

Agentúra EUAA vypracovala moduly odbornej prípravy a praktické príručky zamerané na osobitné potreby detí a iných zraniteľných žiadateľov. Ďalšie informácie sa nachádzajú v katalógu odbornej prípravy agentúry EUAA na webovom sídle agentúry EUAA, <https://euaa.europa.eu/training-catalogue>.

Vyhľadávanie rodinných príslušníkov je okrem toho jednou z oblastí v kontexte azylu, v ktorej krajiny EÚ+ často spolupracujú s **medzinárodnými alebo inými relevantnými organizáciami** a spoliehajú sa na ich služby. Niektoré medzinárodné organizácie majú značné skúsenosti a odborné znalosti v oblasti vyhľadávania rodinných príslušníkov. Tieto organizácie vytvorili siete, nástroje a metodiky na uľahčenie vyhľadávania rodinných príslušníkov spôsobom, ktorým sa zaisťuje bezpečnosť a najlepší záujem dieťaťa. Služby takýchto organizácií sú obzvlášť dôležité, ak vyhľadávanie rodinných príslušníkov prebieha v krajinách pôvodu alebo tretích krajinách. Medzi organizácie, s ktorými krajiny EÚ+ v tejto súvislosti spolupracujú, patria UNHCR, Medzinárodná organizácia pre migráciu, Medzinárodné hnutie Červeného kríža a Červeného polmesiaca a medzinárodné sociálne služby.

Členské štáty môžu žiadateľovi uľahčiť prístup k službám vyhľadávania takýchto organizácií. V prípade potreby by takisto mali požiadať o pomoc príslušné organizácie a orgány s cieľom pomôcť žiadateľovi v procese vyhľadávania rodinných príslušníkov za predpokladu, že sa dodržiavajú zásady a normy príslušných organizácií⁽⁶⁹⁾. Pred akoukoľvek výmenou informácií týmito organizáciami s príslušnými orgánmi je potrebné požiadať o súhlas dotknutej osoby (dieťaťa alebo dospelé osoby, v prípade ktorých sa uskutočňuje vyhľadávanie)⁽⁷⁰⁾.

Do procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov by sa v prípade potreby mohli zapojiť aj **služby a aktéri miestnych komunitných organizácií**, ktorí majú praktické skúsenosti v tejto oblasti a sú oboznámení s komunitnými väzbami, sociálnymi a náboženskými sieťami. Pri rozhodovaní o tom, či sa majú zapojiť miestne služby, by sa mala zohľadniť dôvernosť, ochrana osobných údajov a bezpečnosť, aby sa predišlo ohrozeniu dieťaťa, rodinných príslušníkov alebo samotných poskytovateľov služieb. Zapojením takýchto organizácií do procesu vyhľadávania by sa malo zabezpečiť dodržiavanie ich zásad a noriem.

V závislosti od okolností v krajine pôvodu alebo v tretej krajine a po dôkladnom zvážení bezpečnosti dieťaťa a rodinných príslušníkov, ako aj zásady dôvernosti môžu byť do procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov zapojené aj **orgány v krajine pôvodu alebo v tretej krajine alebo diplomatické subjekty v rámci Európy zastupujúce tieto krajiny**. Vždy by sa to

⁽⁶⁹⁾ Najmä členov hnutia Červeného kríža a Červeného polmesiaca. Treba poznamenať, že Medzinárodný výbor Červeného kríža a národné spoločnosti Červeného kríža a Červeného polmesiaca nezdieľajú výsledky úsilia o vyhľadávanie rodinných príslušníkov s tretími stranami. Informácie sa oznamujú výlučne a priamo rodinným príslušníkom zapojeným do vyhľadávania ich nezvestných príbuzných.

⁽⁷⁰⁾ V súlade s článkom 23 ods. 3 a ods. 6 nariadenia o riadení azylu a migrácie a článkom 27 ods. 10 smernice o podmienkach prijímania (2024).

malo vykonávať s **mimoriadnou opatrnosťou**, aby sa neohrozili zúčastnené strany, integrita azylového procesu, ako ani bezpečnosť žiadateľov ⁽⁷⁾ a ich rodinných príslušníkov.

Ak sa **rodinný príslušník dieťaťa** nájde, mal by sa zapojiť do overovania rodinných väzieb, do procesu obnovy rodinných väzieb a do akéhokoľvek možného výsledku procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa. Do procesu by mali byť zapojení aj iní rodinní príslušníci alebo príbuzní, ktorí sa nachádzajú na území EÚ+, ale nepovažujú sa za zodpovedných za dieťa v danom členskom štáte, keďže je pravdepodobné, že majú relevantné informácie pre proces vyhľadávania rodinných príslušníkov.

Okrem uvedených aktérov procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov môžu zohrávať úlohu aj **iné subjekty**, ako sú prokurátori alebo sudcovia, učitelia a psychológovia, náboženskí alebo komunitní vodcovia, iné osoby známe dieťaťu alebo rodine atď.

Spolupráca medzi týmito aktérmi v rámci koordinovaného systému by vo všeobecnosti uľahčila funkčný a multidisciplinárny proces vyhľadávania rodinných príslušníkov. Vždy by mali byť zavedené záruky, ktorými sa zabezpečí, aby všetci zúčastnení aktéri v prvom rade zohľadňovali najlepší záujem dieťaťa, a najmä bezpečnosť dieťaťa a rodiny.

Kontrolný zoznam na vyhľadávanie rodinných príslušníkov

V tomto kontrolnom zozname sa uvádzajú kľúčové aspekty samotného vyhľadávania rodinných príslušníkov spôsobom, ktorý rešpektuje individuálne práva, zabezpečuje dobrovoľnú účasť, zachováva dôvernosť a podporuje zlúčenie rodiny tam, kde je to bezpečné a vhodné.

☐ **Oddel'te vyhľadávanie rodinných príslušníkov od rozhodnutí o ochrane.** Zabezpečte, aby rozhodnutie o udelení alebo odopretí medzinárodnej ochrany nebolo ovplyvnené výsledkami úsilia o vyhľadávanie rodinných príslušníkov, ani žiadnymi informáciami získanými počas postupu vyhľadávania rodinných príslušníkov.

☐ **Podporujte zlúčenie rodiny.** Zamerajte sa na vyhľadávanie rodinných príslušníkov s cieľom umožniť zlúčenie rodiny, zabezpečiť celistvosť rodiny a využiť ochrannú podporu, ktorú rodiny poskytujú, pričom sa zohľadní ochota a najlepšie záujmy osoby.

☐ **Vyhýbajte sa rozdeleniu rodiny.** Rodiny, ktoré žiadajú o azyl spoločne, by vo všeobecnosti nemali byť rozdelené, s výnimkou výnimočných okolností. Ak je dieťa odlúčené od rodiny, zabezpečte udržiavanie pravidelného kontaktu s rodinou, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa. Proces vyhľadávania môže žiadateľom a deťom spôsobiť značnú emocionálnu tieseň, čím sa zdôrazňuje potreba primeranej psychologickej podpory. Prítomnosť vzdialenejších rodinných príslušníkov alebo opatrovateľov je navyše životne dôležitá pre emocionálnu pohodu dieťaťa a malo by sa zabrániť odlúčeniu od týchto osôb, ak nepredstavujú riziká pre ochranu dieťaťa.

⁽⁷⁾ V súlade s článkom 33 ods. 7 kvalifikačného nariadenia a článkom 27 ods. 10 smernice o podmienkach prijímania (2024).

□ **Používajte informácie výlučne na účely vyhľadávania.** Zabezpečte, aby sa informácie získané na účely vyhľadávania rodinných príslušníkov používali výlučne na tento účel. Zachovávajte dôvernosť informácií zhromaždených počas procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov. Zavedte záruky na zabezpečenie toho, aby celý proces vyhľadávania rodinných príslušníkov a zhromažďovanie informácií nemali negatívny vplyv na žiadnu z dotknutých strán.

□ **Dobrovoľný základ.** Vykonávajte vyhľadávanie rodinných príslušníkov na dobrovoľnom základe, aby sa začalo len na žiadosť zainteresovanej strany na základe jej informovaného rozhodnutia. Odmietnutie poskytnutia informácií o príbuzných by nemalo mať negatívny vplyv na konanie o azyle.

□ **Informovaný súhlas.** Získajte informovaný súhlas od všetkých strán pred zverejnením akýchkoľvek osobných alebo citlivých informácií a pred prijatím ďalších krokov. Žiadateľ aj vyhľadávaný rodinný príslušník majú právo odmietnuť kontakt a neinformovať svojho príbuzného o presnom mieste/adrese (ak ešte nie je známe).

□ **Posúďte riziká.** Pred začatím procesu vyhľadávania a vo všetkých jeho ďalších fázach starostlivo zvážte všetky potenciálne riziká pre všetkých rodinných príslušníkov vrátane tých, ktorí sú vyhľadávaní, a tých, ktorí začali proces vyhľadávania. Ak budú v neskoršej fáze k dispozícii nové informácie o rizikách, plán vyhľadávania by sa mal vzhľadom na tieto informácie prehodnotiť.

□ **Uprednostnite ochranu a najlepšie záujmy.** Vo všetkých rozhodnutiach by sa mala uprednostniť ochrana, bezpečnosť a najlepší záujem dieťaťa.

Pri rozhodovaní o tom, či a kde sa má rodina zlúčiť, by sa mali zohľadniť potreby, najlepšie záujmy, bezpečnosť, ochrana a preferencie všetkých zúčastnených strán.

2. Zásady a procesné záruky

Pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov sa musí chrániť blaho zraniteľných osôb a závislých dospelých osôb vrátane najlepších záujmov detí. Je to nevyhnutné na zabezpečenie toho, aby sa počas celého procesu vyhľadávania plne dodržiavali ich práva. Na dosiahnutie tohto cieľa sa súborom procesných záruk podporuje spravodlivosť, transparentnosť a prístup zameraný na človeka s osobitným dôrazom na celistvosť rodiny, bezpečnosť a blaho.

2.1. Zameranie sa na najlepšie záujmy dieťaťa

Vyhľadávanie rodinných príslušníkov je kľúčom k naplneniu práva dieťaťa na udržiavanie osobných vzťahov a priameho kontaktu s jeho rodinnými príslušníkmi. Takisto je kľúčové, aby si členské štáty plnili svoju povinnosť zachovať tieto vzťahy, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa.

Zásada najlepšieho záujmu dieťaťa je jednou zo štyroch hlavných zásad týkajúcich sa práv detí (právo na nediskrimináciu, najlepšie záujmy, právo na život a rozvoj a právo na vypočutie), o ktoré sa opiera Dohovor o právach dieťaťa ⁽⁷²⁾ a charta ⁽⁷³⁾. Ako sa stanovuje v článku 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa:

Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

Výbor OSN pre práva dieťaťa objasnil, že najlepší záujem dieťaťa by sa mal vykladať ako trojitá koncepcia ⁽⁷⁴⁾, ktorá zahŕňa:

- hmotné právo,
- základnú výkladovú právnu zásadu a
- procedurálne pravidlo.

Vo svojom všeobecnom komentári č. 6 (2005) o zaobchádzaní s deťmi bez sprievodu a odlúčenými deťmi mimo krajiny pôvodu ⁽⁷⁵⁾ Výbor OSN pre práva dieťaťa poskytol usmernenie o tom, ako prostredníctvom osobitných procesných záruk zohľadniť najlepší záujem dieťaťa ako hlavné procedurálne pravidlo. Jeho stanovisko k právu dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho najlepšieho záujmu je podrobnejšie rozpracované vo všeobecnom komentári č. 14 (2013) spolu s procesnými zárukami ⁽⁷⁶⁾.

⁽⁷²⁾ Články 2, 3, 6 a 12 Dohovoru o právach dieťaťa.

⁽⁷³⁾ Článok 24 charty.

⁽⁷⁴⁾ Pozri Najlepšie záujmy dieťaťa na základe Výboru OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 14 \(2013\) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu \(čl. 3 ods. 1\)](#), 29. mája 2013, CRC/C/GC/14, 29. mája 2013.

⁽⁷⁵⁾ Výbor OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 6 \(2005\): Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s deťmi odlúčenými od rodičov mimo krajiny ich pôvodu](#), CRC/GC/2005/6, 1. septembra 2005, body 80 – 88.

⁽⁷⁶⁾ Výbor OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 14 \(2013\) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu \(čl. 3 ods. 1\)](#), 29. mája 2013, CRC/C/GC/14, 29. mája 2013.

Nové nástroje CEAS sa musia vykonávať v súlade s chartou aj Dohovorom OSN o právach dieťaťa. Táto povinnosť je jasne uvedená v odôvodnení 25 nariadenia o preverovaní a v odôvodnení 67 nariadenia o konaní o azyle. V týchto nariadeniach sa zdôrazňuje, že pri uplatňovaní nástrojov CEAS musia všetky príslušné orgány v prvom rade zohľadňovať najlepší záujem dieťaťa. Tento aspekt sa musí dodržiavať počas celého konania o azyle. Okrem toho sa posúdenie najlepšieho záujmu uvedené v smernici o podmienkach prijímania (2024) vzťahuje aj na konanie o azyle ⁽⁷⁷⁾.

Jedným z kľúčových aspektov zabezpečenia najlepšieho záujmu dieťaťa je zachovanie celistvosti rodiny ⁽⁷⁸⁾. Maloleté osoby by mali zostať so svojimi rodičmi alebo opatrovateľmi vždy, keď je to možné. Na podporu tohto cieľa sa v rámci zásady celistvosti rodiny vyžaduje ubytovanie rodín s maloletými osobami v prostrediach, ktoré spĺňajú ich osobitné potreby, pričom sa predchádza rozdeleniu a zabezpečuje sa stabilita. Platí to aj v prípadoch, keď existujú dôvody na zaistenie, pretože zásada celistvosti rodiny si v prípade rodín s maloletými osobami vyžaduje použitie vhodných alternatív k zaisteniu. Tieto alternatívy by mali zabezpečiť, aby rodiny boli ubytované v prostredí vhodnom pre ich potreby ⁽⁷⁹⁾.

V kontexte nariadenia o riadení azylu a migrácie zahŕňa najlepší záujem dieťaťa súvisiace ustanovenia smernice o podmienkach prijímania (2024) ⁽⁸⁰⁾. Je nevyhnutné, aby sa v plnej miere rešpektoval najlepší záujem dieťaťa a celistvosť rodiny a aby boli začlenené do posúdenia najlepšieho záujmu. To znamená, že počas všetkých postupov sa musí v čo najväčšej možnej miere zohľadniť a chrániť blaho a celistvosť rodiny.

Identifikácia a vyhľadávanie rodinných príslušníkov sú základnými prvkami tohto rámca. Cieľom je zabezpečiť zachovanie celistvosti rodiny počas postupu premiestnenia a konania na hraniciach ⁽⁸¹⁾. Od orgánov sa vyžaduje, aby vyvinuli maximálne úsilie na identifikáciu a vyhľadávanie rodinných príslušníkov s cieľom dodržiavať zásadu celistvosti rodiny a najlepší záujem dieťaťa. Proces nesmie predstavovať žiadne nebezpečenstvo pre dotknuté dieťa, rodinu alebo aktérov, ktorí budú vyhľadávanie rodinných príslušníkov vykonávať.

Počas vyhľadávania zodpovednosť za dieťa nesie hostiteľský štát. Preto by sa malo vykonať posúdenie rizík na osobitné účely vyhľadávania rodinných príslušníkov. Toto posúdenie rizík musí byť súčasťou posúdenia najlepšieho záujmu vykonaného pred vyhľadávaním, keďže v posúdení najlepšieho záujmu sa analyzujú bezpečnostné hľadiská tak pre dieťa, ako aj rodinu, možnosti obnovenia kontaktu s rodinou a/alebo zlúčenia rodiny, blaho dieťaťa a názory dieťaťa podľa jeho veku a vyspelosti. Pri plnom zohľadnení bezpečnostných záruk by sa mali určiť aj osobitné prostriedky vyhľadávania rodinných príslušníkov, potenciálni aktéri, ktorí sa majú zapojiť, a možné spôsoby zhromažďovania informácií. Dieťa možno zlúčiť s rodinou len vtedy, ak je zlúčenie v jeho najlepšom záujme.

⁽⁷⁷⁾ Článok 22 ods. 2 nariadenia o konaní o azyle.

⁽⁷⁸⁾ Celistvosť rodiny by sa mala v čo najväčšej možnej miere zachovať (článok 45 ods. 2 a článok 54 ods. 2 nariadenia o konaní o azyle).

⁽⁷⁹⁾ Ako sa uvádza v odôvodnení 40 smernice o podmienkach prijímania (2024), v ktorej sa stanovuje, že rodiny s maloletými osobami musia byť ubytované v prijímacích zariadeniach zodpovedajúcich ich potrebám. Potreba zosúladenia s požiadavkami smernice o podmienkach prijímania (2024) je stanovená aj v článku 54 ods. 2 nariadenia o konaní o azyle.

⁽⁸⁰⁾ Odôvodnenie 46 a článok 23 ods. 4 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽⁸¹⁾ To je posilnené ustanoveniami v odôvodnení 70, článkoch 67 a 68 nariadenia o riadení azylu a migrácie a článku 45 nariadenia o konaní o azyle.

Prípady detských manželstiev: najlepším záujem a právne aspekty

Vo všetkých prípadoch, keď je jedna alebo obidve strany uzatvárajúce manželstvo maloletou osobou, resp. maloletými osobami, pri posúdení najlepšieho záujmu sa musia zohľadniť všetky ďalej uvedené faktory.

Ak je maloletá osoba bez sprievodu zosobášená s dospelou osobou s oprávneným pobytom v členskom štáte, alebo ak sú obaja manželia maloleté osoby, manželstvo sa vo všeobecnosti posudzuje na základe vnútroštátnych právnych predpisov a medzinárodných noriem týkajúcich sa ochrany a blaha detí. V súvislosti s **vyhladávaním rodinných príslušníkov a zlúčením rodiny** môžu členské štáty považovať manželstvo za platné len vtedy, ak je v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi o platnosti takýchto manželstiev a ak zväzok nie je v rozpore s najlepšími záujmami dieťaťa.

Ak sa manželstvo týka maloletej osoby zosobášenej s dospelou osobou, nevyhnutné je zohľadniť ďalšie aspekty týkajúce sa blaha maloletej osoby a akýchkoľvek potrieb ochrany. Orgány musia dôkladne posúdiť, či vyhladávanie a následné zlúčenie slúži najlepšiemu záujmu maloletej osoby, najmä ak môžu existovať obavy z vykorisťovania, nátlaku alebo iných rizík spojených s manželstvom. Zahŕňa to zapojenie agentúr na ochranu detí a príslušných organizácií s cieľom poskytnúť pokyny a zabezpečiť, aby sa pri všetkých opatreniach uprednostňovalo blaho dieťaťa.

Ak sú obaja manželia maloleté osoby, je možné, že zväzok sa bude posudzovať mimoriadne opatrne, pretože členské štáty vo všeobecnosti kladú väčší dôraz na ochranu maloletých osôb než na formalizáciu zväzkov mladých jednotlivcov. Vyhľadávanie a zlúčenie by sa v takýchto prípadoch zameralo na zaistenie bezpečných životných podmienok zohľadňujúcich vek maloletých osôb a na ochranné opatrenia, ktoré sú v súlade s **najlepšími záujmami každého dieťaťa**. Aj tu sa tento prístup riadi vnútroštátnymi právnymi predpismi a zásadami ochrany detí, pričom dôraz sa jasne kladie na zdravie, bezpečnosť a osobný rozvoj maloletých osôb, a nie na potvrdenie rodinného stavu.

Posúdenie rizík

Vo všetkých fázach procesu vyhľadávania by sa mali zohľadniť potenciálne riziká pre dieťa alebo jeho rodinných príslušníkov, aby sa predišlo akejkoľvek ujme. Na tento účel je nevyhnutné zhromaždiť všetky relevantné informácie o krajine pôvodu a/alebo tranzitu a stanoviť potenciálne riziká a zmiernujúce opatrenia na zmiernenie ich vplyvu. V prípravách na zlúčenie detí sa musí zohľadniť potreba chrániť ich pred diskrimináciou, cielenými útokmi a ďalšími rizikami odvetných opatrení zo strany sietí obchodníkov s ľuďmi (pozri príklady uvedené ďalej). Ak by vyhľadávanie rodinných príslušníkov mohlo ohroziť dieťa alebo jeho rodinných príslušníkov, prípad by sa mal postúpiť príslušným subjektom, aby preskúmali potrebu medzinárodnej ochrany ⁽⁸²⁾.

Ďalej je uvedený neúplný zoznam niektorých okolností, ktoré si vyžadujú osobitnú pozornosť.

- **Riziko odvetných opatrení v prípadoch domáceho násillia:** ak v rodine v minulosti došlo k domácejmu násilliu, obnovenie kontaktu môže dieťa vystaviť ďalšej ujme. Najdôležitejšie je hodnotenie dynamiky rodiny a zaistenie bezpečného prostredia pre dieťa.
- **Zapojenie do ozbrojeného násillia:** deti, ktoré boli zapojené do ozbrojeného násillia voči vlastnej komunite, čelia špecifickým rizikám. Zaistenie ich bezpečnosti si vyžaduje dôkladné plánovanie a zapojenie špecializovaných organizácií.
- **Prenasledovanie:** ak je dieťa alebo jeho rodinní príslušníci ohrozené/-í prenasledovaním v domovskej krajine, vyhľadávanie rodinných príslušníkov by ich mohlo vystaviť závažným dôsledkom. Pred nadviazaním kontaktu je nevyhnutné posúdiť politické prostredie a potenciálne hrozby. Napríklad deti a ich rodiny patriace k marginalizovaným etnickým alebo náboženským skupinám môžu čeliť zvýšenému riziku prenasledovania. V rámci úsillia o vyhľadávanie rodinných príslušníkov sa musia zohľadniť uvedené faktory a musí sa uprednostniť bezpečnosť a anonymita dotknutých osôb.
- **Obchodovanie s ľuďmi a vykorisťovanie:** vyhľadávanie rodinných príslušníkov môže vystaviť dieťa alebo jeho rodinných príslušníkov odvetným opatreniam zo strany obchodníkov s ľuďmi, najmä ak dieťa vystupovalo ako svedok. V takýchto prípadoch sa musia starostlivo vyhodnotiť činnosti v rámci vyhľadávania rodinných príslušníkov, aby sa zabránilo vystaveniu rodiny ďalšiemu nebezpečenstvu. V prípadoch, keď je dieťa obeťou obchodovania s ľuďmi, môže kontaktovanie rodiny neúmyselne upozorniť obchodníkov s ľuďmi na miesto pobytu dieťaťa a vystaviť dieťa aj jeho rodinu riziku. Vyžaduje sa dôkladné posúdenie rizík a zapojenie organizácií pôsobiacich v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi.

⁽⁸²⁾ IOM, UNICEF, IOM-UNICEF Strategic Collaboration Framework (2022 – 2023), [Family tracing and assessment form](#) (Formulár na vyhľadanie rodiny a posúdenie), 2022.

Súvisiace publikácie

EASO, [Praktická príručka o najlepšom záujme dieťaťa v azylových konaniach](#), 2019. Touto príručťou sa podporujú orgány krajín EÚ+ pri uplatňovaní zásady najlepšieho záujmu dieťaťa a posilnení záruk v rámci konaní o azyle pre deti. V príručke sa uvádzajú základné prvky najlepšieho záujmu dieťaťa, príslušné záruky, pokyny k posudzovaniu najlepšieho záujmu v praxi a ukazovatele zraniteľnosti a rizík.

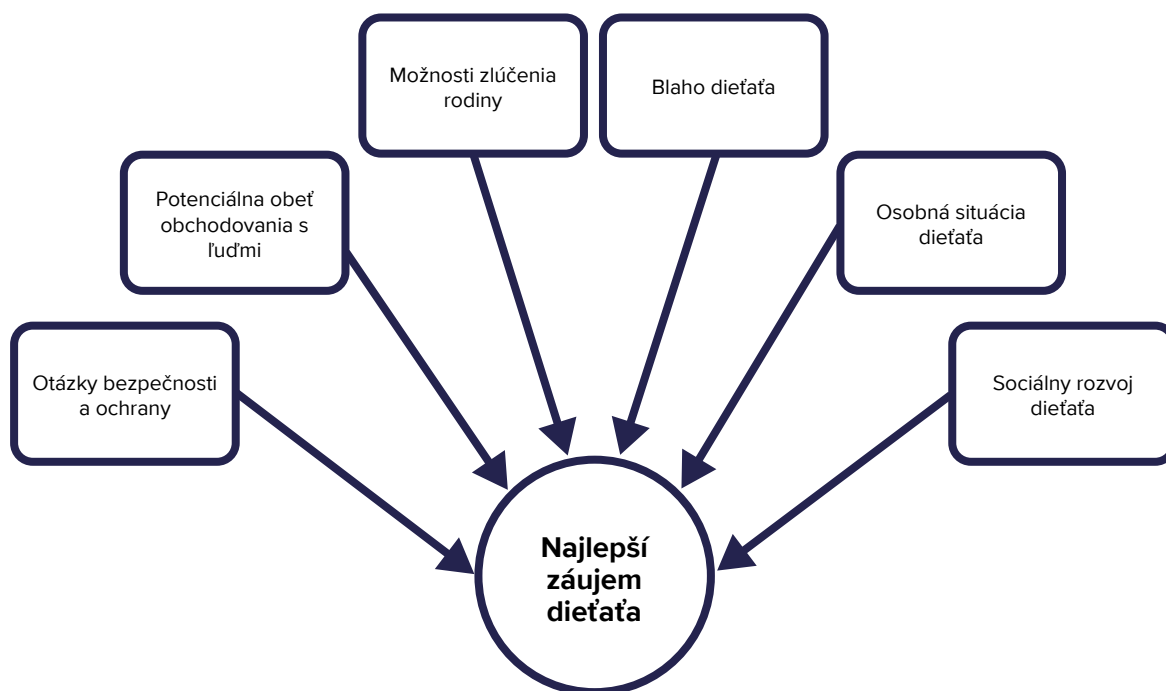
Agentúra Európskej únie pre základné práva (FRA), [Opatrovníctvo pre deti bez rodičovskej starostlivosti](#), 30. júna 2014. Táto príručka poskytuje opatrovníkom informácie o tom, ako vykonať posúdenie najlepšieho záujmu alebo zabezpečiť, aby orgány vykonávajúce posúdenie najlepšieho záujmu zohľadnili všetky relevantné prvky.

Odôvodnenie 15 kvalifikačného nariadenia

Pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa by orgány členských štátov mali náležite zohľadňovať najmä zásadu celistvosti rodiny, a blaho a sociálny rozvoj maloletej osoby, jej jazykové schopnosti, ochranu a bezpečnosť a názory tejto maloletej osoby s ohľadom na jej vek a vyspelosť.

Obrázok 1. Zložky najlepšieho záujmu dieťaťa

V nariadení o riadení azylu a migrácie sa od orgánov vyžaduje, aby **uprednostňovali** žiadosti o medzinárodnú ochranu od osôb s rodinnými príslušníkmi v krajinách EÚ+. Od žiadajúcich aj dožiadaných krajín sa očakáva, že urýchlia žiadosti a odovzdania súvisiace s celistvosťou

rodiny a zabezpečiť rýchly prístup ku konaniu o azyle. Orgány by mali preukázať flexibilitu a zamerať sa na čo najrýchlejšie zlúčenie rodinných príslušníkov.

2.2. Procesné záruky

V tomto oddiele sa uvádzajú procesné záruky na zabezpečenie ochrany a blaha zraniteľných osôb počas vyhľadávania rodinných príslušníkov vrátane detí bez sprievodu a závislých dospelých osôb. Tieto záruky sú v súlade s príslušnými právne nezáväznými nástrojmi a odporúčaniami. Napríklad úloha opatrovníka alebo zástupcu je nevyhnutná pre deti aj závislé dospelé osoby (ak je to vhodné) na účely poskytovania informácií, zastúpenia a pomoci, ak je potrebné preskúmať rozhodnutie týkajúce sa vyhľadávania rodinných príslušníkov.

K týmto zárukám patrí:

1. bezpečnosť
2. opatrovník/zástupca
3. informácie
4. názory dieťaťa sú vypočuté
5. dôvernosť
6. ochrana údajov
7. overenie rodinných väzieb
8. pochybnosť vykladaná v prospech osoby
9. účinný prostriedok nápravy.

Okrem toho zásada celistvosti rodiny zohráva rozhodujúcu úlohu pri zabezpečovaní blaha žiadateľa. Na zabezpečenie účinného vykonávania týchto záruk je nevyhnutná spolupráca medzi príslušnými aktérmi. Týmto procesnými opatreniami sa zabezpečuje, aby sa pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov neusilovalo len o zlúčenie rodín, ale aby sa toto vyhľadávanie uskutočňovalo spôsobom, ktorý plne rešpektuje a chráni práva dotknutých osôb.

2.2.1. Bezpečnosť

Bezpečnosť má zásadný význam pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov v prípade zraniteľných osôb, najmä detí bez sprievodu a závislých dospelých osôb. Vyhľadávanie rodinných príslušníkov by malo prebiehať s úplným zohľadnením bezpečnosti⁽⁸³⁾. Okrem počiatočného posúdenia rizík sa musí bezpečnosť priebežne monitorovať počas celého procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov. To zahŕňa posúdenie fyzickej a emocionálnej bezpečnosti žiadateľov, ako aj potenciálnych rizík pre vyhľadávaných rodinných príslušníkov. Platí to najmä v prípade, keď môžu existovať obavy týkajúce sa domáceho násillia, obchodovania s ľuďmi alebo iných foriem násillia alebo zneužívania. V prípade detí bez sprievodu a závislých dospelých osôb musí opatrovník alebo zástupca zohrávať ústrednú

⁽⁸³⁾ Článok 6 Dohovoru o právach dieťaťa.

úlohu pri zabezpečovaní toho, aby dieťa chápalo potenciálne riziká podľa úrovne svojej vyspelosti, pričom ho podporuje pri vyjadrovaní akýchkoľvek obáv. Podobne musia byť o potenciálnych rizikách prístupným spôsobom informované aj závislé dospelé osoby, ako sú dospelí s duševnou, fyzickou alebo emocionálnou zraniteľnosťou, pričom ich zástupca im pomáha vyjadriť obavy.

2.2.2. Ustanovenie opatrovníka

V súlade s medzinárodnými dohovormi a nariadeniami EÚ existuje jasná povinnosť poskytovať osobitnú ochranu a pomoc každému dieťaťu, ktoré je dočasne alebo trvalo zbavené rodinného prostredia. Zdôrazňuje sa to najmä v Dohovore o právach dieťaťa⁽⁸⁴⁾, pričom tento dohovor sa osobitne zameriava na ochranu utečeneckých detí. V nových právnych predpisoch EÚ v oblasti azylu sa to posilňuje tým, že sa počas celého azylového procesu nariaďuje ustanovenie zástupcu alebo opatrovníka pre maloleté osoby bez sprievodu.

FRA, *Opatrovníctvo pre deti bez rodičovskej starostlivosti*, 30. júna 2014.

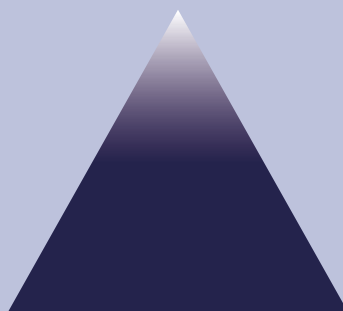
Ďalšie usmernenia týkajúce sa úlohy opatrovníka pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov možno nájsť v príručke agentúry FRA pre deti bez rodičovskej starostlivosti.

Opatrovník vykonáva tri rôzne funkcie, keď dieťaťu chýba rodičovská starostlivosť, ako je znázornené na obrázku.

1. Zabezpečuje celkové blaho dieťaťa.

2. Ochraňuje najlepšie záujmy dieťaťa.

3. Vykonáva právne zastúpenie a dopĺňa právnu spôsobilosť dieťaťa.

Úloha ustanoveného zástupcu je kľúčová. Zástupca skutočne zabezpečuje, aby dieťa mohlo uplatniť svoje právo na vypočutie. Od fázy počiatočného preverovania počas celého konania o azyle je zástupca zodpovedný za zabezpečenie toho, aby bola maloletá osoba bez sprievodu primerane zastúpená a aby sa jej poskytla pomoc. To zahŕňa konanie v najlepšom záujme dieťaťa, v prípade potreby výkon jeho právnej spôsobilosti a plnenie významnej úlohy v úsilí o vyhľadávanie rodinných príslušníkov s cieľom zachovať celistvosť rodiny.

Závislí dospelí, ktorí nemajú kapacitu na zastupovanie, by mali takisto dostávať včasnú pomoc od vymenovaného zástupcu, ako sa stanovuje vo vnútroštátnych rámcoch. V prípade zraniteľných skupín, najmä závislých dospelých osôb, sa procesnými zárukami musia riešiť osobitné potreby a zložitosť. V prípade závislých dospelých osôb môžu byť potrebné:

- **prispôbená komunikácia** – informácie by sa mali poskytovať prístupným spôsobom s prihliadnutím na akékoľvek kognitívne, zmyslové alebo jazykové problémy,

⁽⁸⁴⁾ Článok 20 a článok 22 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa.

- **podpora pri rozhodovaní** – zástupcovia by mali pomáhať závislým dospelým osobám pri rozhodovaní, najmä pri pochopení dôsledkov vyhľadávania rodinných príslušníkov alebo pri súhlase s konkrétnymi krokmi,
- **pravidelné kontroly a úpravy** – na zabezpečenie blaha závislej dospeléj osoby sa môžu vyžadovať priebežné hodnotenia s prípadnými úpravami podporných mechanizmov.

V prípadoch, keď závislé dospelé osoby nie sú ochotné sa podieľať na vyhľadávaní rodinných príslušníkov, ich preferencie by sa mali starostlivo zvážiť. Zástupca možno bude musieť vyvážiť autonómiu osoby ochrannými aspektmi, ktoré sa riadia zásadou najlepšieho záujmu, podobne ako v prípade prístupu používaného v prípade detí bez sprievodu.

V rámci Nového paktu o migrácii a azyle by sa na zabezpečenie účinnosti ich úlohy nemali vymenovať zástupcovia, ktorých záujmy sú v rozpore so záujmami maloletej osoby, alebo ktorí by potenciálne mohli mať takéto konflikty⁽⁸⁵⁾. Okrem toho musia mať zástupcovia primeranú kvalifikáciu a odborné znalosti. Musia takisto absolvovať pravidelnú odbornú prípravu, aby boli informovaní a schopní poskytnúť potrebnú podporu⁽⁸⁶⁾. Okrem toho je dôležitá kontinuita zastúpenia⁽⁸⁷⁾ a podpora maloletých osôb bez sprievodu. Ustanovenia o preskúmaní a možnom nahradení zástupcov, ktorí nevykonávajú svoje povinnosti primerane, sú zahrnuté do legislatívneho rámca⁽⁸⁸⁾.

Úlohy zástupcu sú v rámci CEAS rozsiahle a posilnené, zahŕňajú pomoc pri registrácii a podávaní žiadostí o azyl, prípravu na osobné pohovory a účasť na nich a poskytovanie potrebných informácií o azylovom procese. Zástupca okrem toho zohráva kľúčovú úlohu pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov a zabezpečuje, aby sa vynaložilo úsilie na zlúčenie maloletej osoby s jej rodinnými príslušníkmi, ak je to možné. Podľa kvalifikačného nariadenia má opatrovník aj povinnosti týkajúce sa odňatia postavenia a prebiehajúcej pomoci pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov⁽⁸⁹⁾.

Napokon je dôležité vytvoriť spoľahlivé mechanizmy na monitorovanie výkonu zástupcu a dohľad nad ním. Zásadný význam má pravidelný dohľad správnych alebo súdnych orgánov. Všetky sťažnosti podané maloletými osobami bez sprievodu na ich zástupcov sa musia dôkladne preskúmať. To zahŕňa zabezpečenie toho, aby maloleté osoby mohli dôverne a bezpečne podávať sťažnosti na svojich zástupcov, ako sa uvádza v príslušných článkoch smernice o podmienkach prijímania (2024), kvalifikačného nariadenia, nariadenia o konaní o azyle a nariadenia o riadení azylu a migrácie⁽⁹⁰⁾.

⁽⁸⁵⁾ Článok 27 ods. 2 smernice o podmienkach prijímania (2024), článok 23 ods. 2 pododsek 3 nariadenia o konaní o azyle, článok 33 ods. 1 pododsek 4 kvalifikačného nariadenia, článok 14 ods. 1 pododsek 3 nariadenia Eurodac III, článok 13 ods. 4 nariadenia o preverovaní.

⁽⁸⁶⁾ Článok 23 ods. 9 nariadenia o konaní o azyle, podporený článkom 26 ods. 6 smernice o podmienkach prijímania, článkom 23 ods. 2 nariadenia o riadení azylu a migrácie a článkom 33 ods. 2 písm. a) kvalifikačného nariadenia.

⁽⁸⁷⁾ Odôvodnenie 25 a článok 13 ods. 4 nariadenia o preverovaní.

⁽⁸⁸⁾ Článok 27 ods. 8 smernice o podmienkach prijímania (2024), článok 23 ods. 9 pododsek 2 nariadenia o konaní o azyle.

⁽⁸⁹⁾ Článok 33 ods. 2 písm. b) a písm. c) kvalifikačného nariadenia.

⁽⁹⁰⁾ Článok 27 ods. 5 písm. a) smernice o podmienkach prijímania (2024), článok 33 ods. 4 kvalifikačného nariadenia, článok 23 ods. 5 písm. a) nariadenia o konaní o azyle, článok 19 ods. 1 písm. r) nariadenia o riadení azylu a migrácie.

Súvisiace publikácie agentúr EUAA/FRA

Agentúry EUAA a FRA, [Practical Tool for Guardians – The asylum procedure](#) (Praktický nástroj pre opatrovníkov – konanie o azyle), október 2023, oddiel 2.3 „Podanie žiadosti o medzinárodnú ochranu“.

2.2.3. Informácie poskytnuté vhodným spôsobom

V záujme účinnej účasti detí a závislých dospelých osôb je nevyhnutné zabezpečiť, aby boli primerane informované/-í o svojich právach a povinnostiach počas procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov, ako aj o akomkoľvek pokroku a výsledkoch. To zahŕňa priamu komunikáciu alebo poskytovanie informácií s podporou opatrovníka alebo zástupcu na základe vnútroštátnych postupov a schopnosti jednotlivca im porozumieť.

V prípade detí by sa informácie mali poskytovať vo formáte, ktorý zohľadňuje ich vek a je pre ne zrozumiteľný. Ako sa zdôrazňuje vo Všeobecnom komentári č. 6 k Dohovoru o právach dieťaťa:

Je imperatívom, aby deťom, ktoré boli odlúčené od rodičov alebo sú bez sprievodu, boli poskytnuté všetky relevantné informácie, napríklad ohľadne toho, na čo majú právo, o službách, ktoré sú im k dispozícii, vrátane informácií o komunikačných prostriedkoch, azylovom konaní, vyhľadávaní rodiny a zisťovaní situácie v krajine ich pôvodu, aby sa umožnilo informované vyjadrenie názorov a želaní dieťaťa. ⁽⁹¹⁾

V Novom pakte o migrácii a azyle sa zavádzajú aktualizované požiadavky na informovanie maloletých osôb. V článku 8 ods. 1 a článku 8 ods. 2 nariadenia o konaní o azyle a v článku 5 smernice o podmienkach prijímania (2024) sa stanovuje, že informácie sa musia poskytovať v jazyku, ktorému dieťa rozumie alebo o ktorom sa odôvodnene predpokladá, že mu rozumie. Tieto informácie sa musia poskytovať aj spôsobom vhodným pre deti a so zapojením zástupcu dieťaťa, aby sa zabezpečila jasnosť a zrozumiteľnosť ⁽⁹²⁾.

Okrem toho sa v nariadení o konaní o azyle stanovuje, že informácie by sa mali poskytovať prostredníctvom letákov a materiálov osobitne určených pre maloleté osoby ⁽⁹³⁾. Cieľom tohto prístupu je zlepšiť pochopenie konania o medzinárodnej ochrane dieťaťom a podporiť účinné zhromažďovanie relevantných informácií od dieťaťa.

V prípade dospelých osôb by informácie mali byť prispôbené ich kognitívnym a emocionálnym potrebám. Môže to zahŕňať zjednodušenie jazyka alebo používanie alternatívnych formátov v závislosti od akýchkoľvek duševných, zmyslových alebo jazykových problémov. Mali by sa vziať do úvahy aj názory zraniteľných osôb podľa ich veku, vyspelosti a schopnosti.

⁽⁹¹⁾ Výbor OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 6 \(2005\): Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s deťmi odlúčenými od rodičov mimo krajiny ich pôvodu](#), CRC/GC/2005/6, 1. septembra 2005, bod 25.

⁽⁹²⁾ Článok 5 ods. 2 smernice o podmienkach prijímania (2024), odôvodnenie 30 a článok 8 ods. 2 a článok 23 ods. 2 písm. a) nariadenia o konaní o azyle, článok 20 ods. 3 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽⁹³⁾ Článok 8 ods. 2 písm. a) a písm. d) nariadenia o konaní o azyle.

Všetky zraniteľné osoby vrátane maloletých osôb bez sprievodu majú právo slobodne vyjadrovať svoje vlastné názory vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ich týkajú. Názorom dieťaťa sa musí venovať primeraná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni vyspelosti⁽⁹⁴⁾. Názory dieťaťa na samotný proces vyhľadávania rodinných príslušníkov, ako aj na možné výsledky (overenie rodinných väzieb, obnovenie kontaktu, zlúčenie s rodinnými príslušníkmi atď.) by sa mali náležite zohľadniť v súlade s vekom a vyspelosťou dieťaťa. V článku 23 ods. 3 nariadenia o riadení azylu a migrácie sa zdôrazňuje, že zástupca maloletej osoby bez sprievodu musí byť zapojený počas celého konania. Podrobne sa v ňom opisuje úloha zástupcu pri pomáhaní maloletej osobe pri poskytovaní informácií, ktoré sú relevantné na posúdenie najlepších záujmov dieťaťa, zabezpečením práva maloletej osoby na vypočutie a podporou jej spolupráce s inými aktérmi, ako sú organizácie vyhľadávajúce rodinných príslušníkov. Pri tomto zapojení sa musia rešpektovať povinnosti zachovania dôvernosti voči maloletej osobe.

Existujú rôzne spôsoby, ako môže dieťa vyjadriť svoje názory na proces vyhľadávania rodinných príslušníkov, a dieťa by v žiadnom procesnom momente nemalo byť zbytočne obmedzované, aby tak urobilo. V závislosti od usporiadania v jednotlivých štátoch a okolností prípadu môže dieťa počas pohovoru vyjadriť svoje názory prostredníctvom písomných vyhlásení alebo iných prostriedkov, a to samo alebo tak môže urobiť v mene dieťaťa jeho zástupca. Pohovory s maloletými osobami bez sprievodu a prípadne so sprievodom musia viesť osoby s potrebnými znalosťami o právach a osobitných potrebách maloletých osôb. Tieto pohovory by sa mali vykonávať spôsobom zameraným na dieťa a primeraným jeho okolnostiam s ohľadom na vek a vyspelosť maloletej osoby. Počas týchto pohovorov sa vyžaduje prítomnosť zástupcu a prípadne právneho zástupcu maloletej osoby, aby sa zabezpečila ochrana najlepších záujmov maloletej osoby⁽⁹⁵⁾.

Na to, aby dieťa proces vyhľadávania dobre pochopilo a akceptovalo, je nevyhnutná častá komunikácia poskytovaná spôsobom vhodným pre dieťa, vysvetlenie procesu vyhľadávania a aktívne načúvanie dieťaťu a obavám dieťaťa. To môže viesť k získaniu **informovaného súhlasu dieťaťa**. Toto akceptovanie by sa malo premietnuť do aktívnej spolupráce dieťaťa vo všetkých krokoch a procesoch vyhľadávania. Je to zásadné aj na akceptovanie výsledkov vyhľadávania, bez ohľadu na to, o aké výsledky ide, a na uľahčenie účasti dieťaťa na ďalších príslušných postupoch, ako sú obnovenie kontaktov s rodinou alebo zlúčenie rodiny.

Ak sa vyhľadávanie rodinných príslušníkov považuje za najlepší záujem dieťaťa, ale dieťa s ním nesúhlasí, opatrovník/zástupca by mohol potenciálne stále udeliť súhlas s vyhľadávaním. Zástupca to však musí dieťaťu náležite vysvetliť, aby nebola ohrozená ich vzájomná dôvera⁽⁹⁶⁾.

Dospelé závislé osoby by takisto mali mať možnosť vyjadriť svoje preferencie, najmä ak sa týkajú vyhľadávania rodinných príslušníkov a zlúčenia rodiny. Autonómia osoby by sa mala v čo najväčšej miere rešpektovať, pričom rozhodnutia by sa mali riadiť jeho najlepšími záujmami a v prípade potreby by ich mal podporiť zástupca. Týmto prístupom aktívneho načúvania a oceňovania názorov zraniteľných osôb sa zabezpečuje, aby boli účastníci procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov informovaní a rešpektovaní. Podporuje aj ich

⁽⁹⁴⁾ Výbor OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 12 \(2009\) k právu dieťaťa byť vypočutý](#), CRC/C/GC/12, 20. júla 2009, 1. júla 2009.

⁽⁹⁵⁾ Článok 22 ods. 4 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽⁹⁶⁾ UNHCR, [Safe and Sound: What States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe](#) (Čo môžu štáty urobiť, aby zabezpečili rešpektovanie najlepších záujmov maloletých osôb bez sprievodu a detí odlúčených od rodičov v Európe), október 2014.

zapojenie do ďalších krokov, ako sú obnovenie rodinných kontaktov alebo zlúčenie rodiny, čím sa proces zosúladzuje s ich právami a najlepšimi záujmami.

2.2.4. Zachovanie dôvernosti

Zachovanie dôvernosti sa týka zaobchádzania s informáciami. Ak sa s informáciami zaobchádza ako s dôvernými, môžu sa poskytnúť len so súhlasom subjektu, ktorého sa informácie týkajú, alebo, ak to umožňuje vnútroštátne právo, oprávneným stranám. Rozsah takto poskytovaných informácií je obmedzený len na informácie, ktoré tieto strany potrebujú na vykonávanie svojich úloh. Pokiaľ sa to v právnych predpisoch neumožňuje, osoba disponujúca príslušnými informáciami musí mať súhlas dotknutej osoby na to, aby tieto informácie poskytla inej strane. Pred zverejnením citlivých informácií sa musí vyžiadať súhlas žiadateľa so zdieľaním informácií spôsobom zohľadňujúcim vek.

Zásada dôvernosti je nerozlučne spojená s otázkami bezpečnosti. Je potrebné zaviesť záruky bezpečnosti a dôvernosti ako dôležité záruky v procese vyhľadávania rodinných príslušníkov, najmä ak dieťa bez sprievodu môže potrebovať medzinárodnú ochranu.

Pravidlo dôvernosti v procese vyhľadávania rodinných príslušníkov sa vzťahuje nielen na informácie týkajúce sa dieťaťa, ale aj na osobné údaje osôb, ktorých sa proces týka (vyhľadávanie rodinných príslušníkov atď.). Ako sa zdôrazňuje vo Všeobecnom komentári č. 6 k Dohovoru o právach dieťaťa:

je treba venovať mimoriadnu starostlivosť tomu, aby neprišlo k ohrozeniu osôb ešte stále žijúcich v krajine pôvodu dieťaťa, najmä k ohrozeniu jeho rodinných príslušníkov. ⁽⁹⁷⁾

Táto skutočnosť naberaá na závažnosti pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov v krajine pôvodu dieťaťa, ktoré je žiadateľom o medzinárodnú ochranu. Posúdenie najlepšieho záujmu by malo vždy predchádzať začatiu vyhľadávania, ako aj akémukoľvek rozhodnutiu o výsledku vyhľadávania rodinných príslušníkov, najmä ak sa zvažuje obnovenie rodinných väzieb.

Ako sa zdôrazňuje vo Všeobecnom komentári č. 6 k Dohovoru o právach dieťaťa, v priebehu hľadania sa nesmie vyskytnúť žiadna zmienka o postavení dieťaťa ako žiadateľa o azyl alebo utečenca ⁽⁹⁸⁾. Bezpečnosť rodinných príslušníkov dieťaťa, ktorí zostávajú v krajine pôvodu, môže byť ohrozená, ak sa nedodrží zásada dôvernosti a dieťa sa môže stať utečencom *sur place* ⁽⁹⁹⁾.

Nepriaznivé dôsledky porušenia zásady dôvernosti, pokiaľ ide o informácie zhromaždené v rámci konania o medzinárodnej ochrane vrátane informácií získaných v procese vyhľadávania rodinných príslušníkov, môžu predstavovať závažný vplyv na konkrétne dieťa a jeho rodinu, ale aj na integritu azylového systému.

⁽⁹⁷⁾ Výbor OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 6 \(2005\): Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s deťmi odlúčenými od rodičov mimo krajiny ich pôvodu](#), CRC/GC/2005/6, 1. septembra 2005, bod 30.

⁽⁹⁸⁾ Výbor OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 6 \(2005\): Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s deťmi odlúčenými od rodičov mimo krajiny ich pôvodu](#), CRC/GC/2005/6, 1. septembra 2005, bod 80.

⁽⁹⁹⁾ Utečenci *sur place* sú osoby, ktoré opúšťajú svoju krajinu pôvodu z dôvodov, ktoré nesúvisia s medzinárodnou ochranou, a ktoré napriek tomu môžu po svojom odchode nadobudnúť opodstatnenú obavu z prenasledovania alebo vážneho bezprávia vo svojej krajine.

2.2.5. Ochrana údajov

Podľa právnych predpisov EÚ sa osobné údaje môžu spracúvať len za prísnych podmienok. Organizácie, ktoré získavajú a spravujú osobné údaje, musia zabezpečiť, aby boli údaje chránené pred zneužitím a aby sa s nimi zaobchádzalo v súlade s právami jednotlivcov, ktorých sa údaje týkajú. Vyhľadávanie rodinných príslušníkov je proces, ktorý je založený na spracúvaní osobných údajov a v mnohých prípadoch sú spracúvané údaje citlivé alebo ich zneužitie môže ohroziť osoby zapojené do tohto procesu.

Proces vyhľadávania rodinných príslušníkov by sa mal vykonávať dôverne a pri plnom rešpektovaní hlavných zásad stanovených v právnych predpisoch EÚ o ochrane údajov ⁽¹⁰⁰⁾.

Žiadatelia a ich opatrovníci/zástupcovia by mali byť informovaní o údajoch, ktoré sa budú zhromažďovať, a o príslušnom vnútroštátnom právnom rámci, ktorý túto problematiku upravuje.

2.2.6. Overenie rodinných väzieb

Zisťovanie pravosti rodinných väzieb je rozhodujúcou zárukou pre maloleté osoby bez sprievodu a závislé dospelé osoby zapojené do vyhľadávania rodinných príslušníkov. Zabezpečením toho, aby procesy overovania boli dôkladné, ale zároveň rešpektovali okolnosti danej osoby, sa pomáhajú chrániť jej najlepšie záujmy a zároveň dodržiavať jej práva.

Na overenie rodinných väzieb sa môžu použiť rôzne metódy, od získania dôkazov až po testovanie DNA **ako poslednej možnosti**. Ak existujú dostatočné dôkazy, testovanie DNA alebo iné invazívne metódy by v podstate nemali byť na overenie potrebné. Podľa nariadenia o riadení azylu a migrácie ⁽¹⁰¹⁾ by indície mali byť dostatočné v prípadoch, keď sú „logické, overiteľné a dostatočne podrobné na stanovenie zodpovednosti za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu“.

⁽¹⁰⁰⁾ Ďalšie informácie o ochrane údajov sú uvedené v príručke agentúry FRA, [Príručka o európskych právnych predpisoch v oblasti ochrany údajov](#), 25. mája 2018.

⁽¹⁰¹⁾ Odôvodnenie 54 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

Aké dôkazy možno zhromažďovať?

- **Listinné dôkazy.** Patria sem rodné listy, doklady o zložení rodiny a pasy, ktoré preukazujú rodinné vzťahy.
- **Indície.** Vyhlásenia žiadateľa a rodinných príslušníkov môžu poskytnúť kontext a podporiť overenie. Medzi príklady patria písomné a/alebo ústne vyhlásenia, pohovory s rodinnými príslušníkmi (napr. vytvorenie spoločného rodokmeňu pri simultánnych pohovoroch) alebo vyšetrovania vykonané v súvislosti so situáciou v zahraničí. Vyhlásenia dieťaťa môžu byť potvrdené podpornými dôkazmi, ako sú doklady, audiovizuálne materiály, akékoľvek dokumenty alebo fyzické dôkazy (napr. diplomy, fotografie a dôkaz o prevode peňazí) alebo znalosti o konkrétnych skutočnostiach.
- **Záznamy a fotografie.** Ako dôkaz môžu slúžiť aj úradné záznamy z krajín EÚ+, fotografie, dôkazy o kontakte a výpovede svedkov ⁽¹⁰²⁾.

Pri overovaní rodinných väzieb je dôležité zvážiť **zmiernenie rizika**. To znamená, že skúmanie vybraných rodinných väzieb nesmie ohroziť dieťa/dospelú osobu ani rodinných príslušníkov. Napríklad kontaktovanie orgánov v krajine pôvodu nemusí byť vhodné pre utečenca alebo osobu žiadajúcu o medzinárodnú ochranu. Okrem toho, ak existujú akékoľvek obavy v súvislosti s možnými rizikami pre dieťa alebo rodinných príslušníkov – ako je obchodovanie s ľuďmi alebo iné nebezpečenstvá – treba tomu venovať mimoriadnu pozornosť, aby sa predišlo vystaveniu týmto hrozbám.

Ďalším dôležitým aspektom je **pochybnosť vykladaná v prospech osoby**. Ak žiadatelia nemôžu predložiť listinné dôkazy o rodinnom vzťahu, vnútroštátne orgány musia zvážiť ich vyhlásenia a iné dostupné dôkazy. Orgány nemôžu zamietnuť existenciu rodinných väzieb len na základe chýbajúcich listinných dôkazov: musí sa uplatniť zásada pochybnosti vykladanej v prospech osoby. V tejto súvislosti pozri smernicu o práve na zlúčenie rodiny ⁽¹⁰³⁾, keďže poskytuje usmernenie o podmienkach, ktoré sa majú uplatňovať na zlúčenie rodiny osôb s postavením osôb s udelenou medzinárodnou ochranou. Podľa pokynov Európskej komisie o uplatňovaní smernice o práve na zlúčenie rodiny ⁽¹⁰⁴⁾ sú členské štáty v takýchto prípadoch povinné zohľadniť iné dôkazy o existencii rodinného vzťahu. „Iné dôkazy“ sa majú posudzovať v súlade s vnútroštátnym právom a členské štáty by mali prijať jasné pravidlá upravujúce tieto dôkazné požiadavky.

Ani v prípade pochybnosti vykladanej v prospech osoby by sa však úsilie o overenie rodinných väzieb nemalo úplne nahradiť. Mal by sa prijať **vyvážený prístup** s použitím rôznych metód na potvrdenie rodinných väzieb, ako sú listinné dôkazy, vyhlásenia žiadateľa a rodinných príslušníkov, pohovory a akékoľvek relevantné indície alebo kontextové informácie.

⁽¹⁰²⁾ Odôvodnenie 54 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽¹⁰³⁾ [Smernica Rady 2003/86/ES](#) z 22. septembra 2003 o práve na zlúčenie rodiny (Ú. v. EÚ L 251, 3.10.2003).

⁽¹⁰⁴⁾ [Oznámenie Komisie](#) Európskemu parlamentu a Rade o usmernení k uplatňovaniu smernice 2003/86/ES o práve na zlúčenie rodiny, Brusel, COM/2014/0210 final, 2014.

2.2.7. Účinný prostriedok nápravy

V kontexte vyhľadávania rodinných príslušníkov sa v práve EÚ výslovne nestanovuje nezávislé právo odvolať sa proti rozhodnutiam o vyhľadávaní rodinných príslušníkov, ktoré by bolo oddelené od rozhodnutia o žiadosti o medzinárodnú ochranu. Uplatňujú sa teda vnútroštátne pravidlá. Okrem toho neexistuje žiadna osobitná právna povinnosť začať alebo uzavrieť proces vyhľadávania rodinných príslušníkov písomným rozhodnutím. V praxi sa však môže vydať rozhodnutie o začatí alebo nezačatí vyhľadávania rodinných príslušníkov po posúdení najlepšieho záujmu dieťaťa. Výsledky vyhľadávania rodinných príslušníkov sú vo všeobecnosti obvykle zohľadnené pri posudzovaní najlepšieho záujmu v rámci žiadosti o medzinárodnú ochranu.

Hoci samostatné odvolanie nemožno vydať, procesné záruky pre napadnutie rozhodnutí v rámci konania o medzinárodnej ochrane [vrátane rozhodnutí o odovzdaní podľa nariadenia o riadení azylu a migrácie ⁽¹⁰⁵⁾] sa vzťahujú aj na procesy vyhľadávania rodinných príslušníkov ⁽¹⁰⁶⁾. Účinný prostriedok nápravy v tejto súvislosti zabezpečujú nasledujúce záruky.

- Všetkým osobám vrátane maloletých osôb bez sprievodu a ich opatrovníkovi/zástupcovi musia byť poskytnuté právne a procesné informácie o napadnutí výsledku vyhľadávania rodinných príslušníkov alebo rozhodnutia o odovzdaní.
- Rozhodnutia musia byť odôvodnené (vrátane skutkových okolností a právneho odôvodnenia), opodstatnené a vysvetlené. V prípadoch týkajúcich sa detí by rozhodnutia mali jasne odkazovať na príslušné prvky posúdenia najlepšieho záujmu a na to, ako boli vážené s cieľom určiť najlepší záujem dieťaťa.
- Primeraná lehota by mala žiadateľom umožniť uplatniť ich právo na účinný opravný prostriedok. Orgány by mali poskytnúť informácie o spôsoboch a lehotách na podanie odvolania alebo žiadosti o preskúmanie.
- Právna pomoc a zastupovanie by sa mali poskytovať bezplatne v súlade s platnými postupmi.

Tlmočenie by sa malo v prípade potreby poskytovať bezplatne.

2.2.8. Spolupráca medzi orgánmi a organizáciami

Do procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov na vnútroštátnej úrovni môžu byť zapojení rôzni inštitucionálni aktéri, ako sú rozhodujúci orgán, orgán/sekcia zodpovedná za postup podľa nariadenia o riadení azylu a migrácie, prijímací orgán/sekcia, sociálne služby atď. Spolupráca je kľúčom k účinnosti úsilia o vyhľadávanie rodinných príslušníkov a k zabezpečeniu toho, aby sa v plnej miere zohľadnili najlepšie záujmy dieťaťa.

Vnútroštátne orgány môžu napriek svojim rôznym mandátom požiadať o pomoc aj medzinárodné medzivládne a mimovládne organizácie alebo iné príslušné organizácie, ktoré

⁽¹⁰⁵⁾ Článok 19 písm. k) nariadenia o riadení azylu a migrácie.

⁽¹⁰⁶⁾ Ďalšie usmernenie je uvedené v dokumente Výboru OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 14 \(2013\) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu \(čl. 3 ods. 1\)](#), CRC/C/GC/14, 29. mája 2013.

majú skúsenosti s vyhľadávaním rodinných príslušníkov ⁽¹⁰⁷⁾. Veľmi prospešné môže byť zapojenie organizácií vyhľadávajúcich rodinných príslušníkov alebo medzinárodných organizácií do procesu zlúčenia rodiny. Tieto organizácie majú často schopnosť efektívnejšie nadviazať kontakt s rodinnými príslušníkmi. V prípadoch, keď nemožno miesto pobytu rodinného príslušníka okamžite zistiť, môžu využiť svoje siete a spolupracovať s partnerskými organizáciami v krajine s cieľom pomôcť pri vyhľadávaní. Okrem toho tieto organizácie zohrávajú kľúčovú úlohu pri budovaní dôvery s dieťaťom, ako aj s rodinnými príslušníkmi, čo je nevyhnutné pre úspešný proces zlúčenia. Členské štáty môžu ďalej zabezpečiť alebo uľahčiť prístup maloletej osoby k službám vyhľadávania takýchto organizácií ⁽¹⁰⁸⁾.

Vyhľadávanie rodinných príslušníkov by malo byť založené aj na spolupráci a deľbe zodpovednosti medzi krajinami EÚ+ a v niektorých prípadoch aj s krajinami pôvodu a tranzitu za predpokladu, že to neohrozuje žiadateľa a dotknutých rodinných príslušníkov. Spoločný prístup, väčšia súdržnosť a väčšia spolupráca medzi EÚ+ a tretími krajinami je v súlade so všeobecnou politikou EÚ.

⁽¹⁰⁷⁾ Ďalšie usmernenie je uvedené v dokumente Výboru OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 14 \(2013\) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu \(čl. 3 ods. 1\)](#), CRC/C/GC/14, 29. mája 2013.

⁽¹⁰⁸⁾ Článok 23 ods. 3 nariadenia o riadení azylu a migrácie.

3. Postup vyhľadávania rodinných príslušníkov

V tejto kapitole sa analyzujú hlavné fázy procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov. Proces vyhľadávania rodinných príslušníkov možno preskúmať z dvoch hľadísk:

- ak sa uskutočňuje v rámci konania podľa nariadenia o riadení azylu a migrácie a v krajinách EÚ+ a
- ak sa uskutočňuje v krajine pôvodu alebo v tretej krajine v súvislosti s konaním o medzinárodnej ochrane alebo v nadväznosti naň.

V tejto príručke sa opisuje proces vyhľadávania rodinných príslušníkov v rámci nariadenia o riadení azylu a migrácie s cieľom poskytnúť prehľad o rôznych možnostiach, ale samotný postup je podrobnejšie uvedený v [časti II](#).

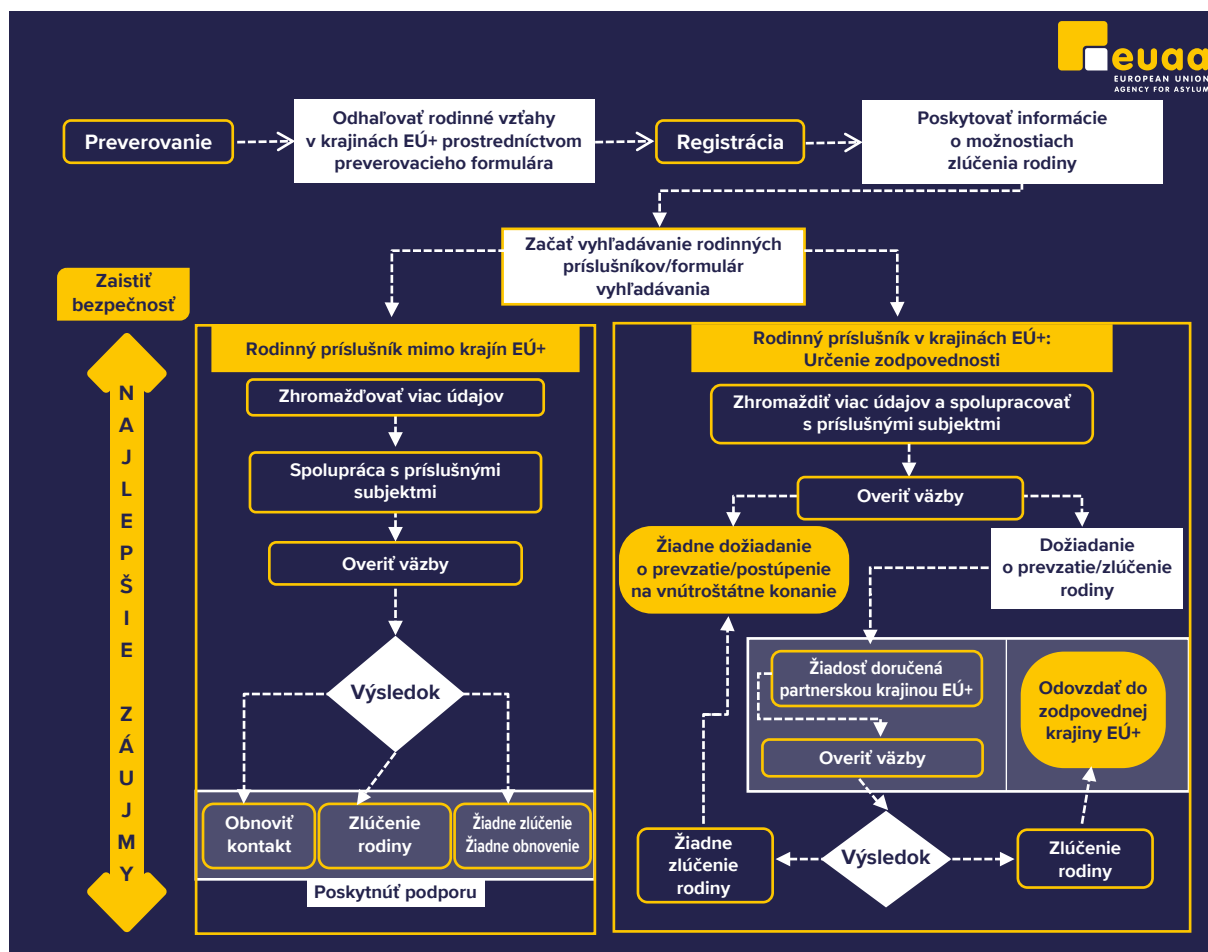
Kľúčovým aspektom vo všetkých fázach procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov a zlúčenia rodiny je potreba koordinácie a plánovania na úrovni členského štátu. Zahŕňa to medziodvetvové plány materiálnej, finančnej a technickej podpory na riešenie všetkých fáz vyhľadávania rodinných príslušníkov.

Vývojový diagram procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov

Vyhľadávanie rodinných príslušníkov je neoddeliteľnou súčasťou celkovej správy prípadov žiadateľa, najmä ak ide o dieťa. V takýchto prípadoch by orgány na ochranu detí mali zohrávať aktívnu úlohu s cieľom zabezpečiť lepšiu koordináciu procesu celkovej správy prípadov. Ich zapojenie pomáha presadzovať najlepšie záujmy dieťaťa, ktoré sú základom každého prijatého opatrenia. Táto príručka sa však zameriava výlučne na samotný postup vyhľadávania rodinných príslušníkov, uznávajúc, že tento proces je jednou zo súčastí širšieho rámca správy prípadov, ktorý si vyžaduje spoluprácu rôznych zainteresovaných strán. Vo vývojovom diagrame sa opisuje postup v procese vyhľadávania rodinných príslušníkov v rámci konania o medzinárodnej ochrane vo všeobecnosti.

Obrázok 2. Vývojový diagram procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov

Proces vyhľadávania rodinných príslušníkov pozostáva zo vzájomne prepojených, hoci odlišných fáz, ktoré na seba nadväzujú v rámci súvislého postupu, ktorý zahŕňa rôzne dôležité aspekty. Od pôvodného rozhodnutia o začatí vyhľadávania rodinných príslušníkov, ktoré sa začne, keď osoba požiada o medzinárodnú ochranu, až po aktívne vyhľadávanie a konečný výsledok, sú všetky kroky súčasťou komplexného prístupu zameraného na zabezpečenie blaha dieťaťa.

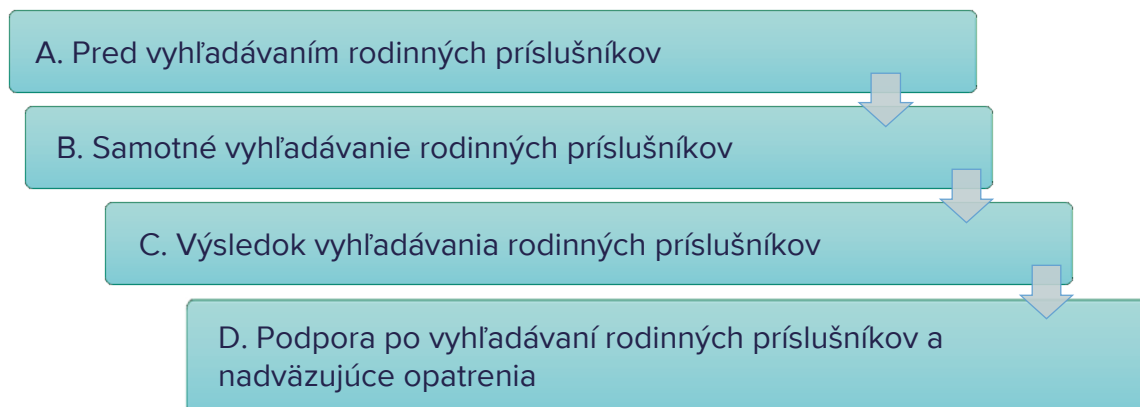
V počiatočných fázach, pred vykonaním vyhľadávania rodinných príslušníkov, musia orgány zabezpečiť, aby sa prijali všetky potrebné kroky na informovanie a prípravu dieťaťa, pričom sa musí venovať pozornosť jeho názorom, veku a vyspelosti. Táto príprava predstavuje základ pre zložitejší proces vyhľadávania rodinných príslušníkov, a to buď v krajinách EÚ+, alebo v krajine pôvodu alebo v tretích krajinách.

Po začatí vyhľadávania rodinných príslušníkov sa použité metódy a subjekty môžu líšiť v závislosti od miesta, kde sa rodinní príslušníci nachádzajú. Bez ohľadu na to, či sa vyhľadávanie uskutočňuje v rámci nariadenia o riadení azylu a migrácie v krajinách EÚ+ alebo či zahŕňa medzinárodnú spoluprácu s tretími krajinami, počas celého procesu zostáva ústredným prvkom zachovanie všeobecných zásad a záruk a najlepšieho záujmu dieťaťa.

Hoci sa procesné podrobnosti môžu líšiť v závislosti od miesta, kde sa rodinní príslušníci nachádzajú, celý proces je zameraný na jediný cieľ: zlúčenie dieťaťa s jeho rodinou spôsobom,

ktorý rešpektuje jeho práva a podporuje jeho dlhodobé blaho. Prípravné kroky aj úsilie o aktívne vyhľadávanie sú neoddeliteľnou súčasťou širšieho postupu vyhľadávania rodinných príslušníkov. Ďalej sú uvedené ideálne kroky, ktoré treba dodržať.

3.1. Pred vyhľadávaním rodinných príslušníkov

Táto príručka sa osobitne zameriava na vyhľadávanie rodinných príslušníkov v súvislosti so žiadateľmi o medzinárodnú ochranu. Registrácia žiadosti o medzinárodnú ochranu by bola dostatočná na začatie vyhľadávania rodinných príslušníkov podľa nariadenia o riadení azylu a migrácie.

V prípade zraniteľných osôb by sa rozhodnutie o začatí vyhľadávania rodinných príslušníkov malo vždy riadiť ich najlepším záujmom. Toto rozhodnutie sa zvyčajne prijíma v spolupráci so zástupcom jednotlivca (opatrovníkom alebo právnym zástupcom), vnútroštátnymi orgánmi a príslušnými organizáciami. Osobitné aspekty týkajúce sa závislých dospelých osôb zahŕňajú rešpektovanie ich autonómie, súkromia a akýchkoľvek osobitných potrieb súvisiacich s ich zraniteľnosťou. V prípade detí rozhodnutie o začatí vyhľadávania rodinných príslušníkov zvyčajne prijíma zástupca dieťaťa v spolupráci s vnútroštátnymi orgánmi a príslušnými organizáciami.

Ak zraniteľný žiadateľ, ako je maloletá osoba bez sprievodu alebo závislá dospelá osoba, požiada o medzinárodnú ochranu, uplatňujú sa tieto body.

1. Prípád žiadateľa by mal byť postúpený príslušným orgánom na vybavenie žiadosti o medzinárodnú ochranu buď na účely nariadenia o riadení azylu a migrácie, alebo na posúdenie žiadosti ako zodpovedného štátu.
2. Malo by sa zabezpečiť vymenovanie zástupcu ⁽¹⁰⁹⁾.
3. Žiadateľ by mal byť informovaný o procese vyhľadávania rodinných príslušníkov čo najskôr. Informácie by sa mali prispôbiť jeho úrovni chápania a mali by sa zohľadniť názory detí aj dospelých. V závislosti od vnútroštátneho usporiadania by informácie mohli poskytovať vnútroštátne orgány, poverené organizácie alebo zástupca žiadateľa.
4. Je však zodpovednosťou štátu zabezpečiť, aby žiadateľ plne pochopil proces vyhľadávania rodinných príslušníkov. Informovanosť dieťaťa o tomto procese a jeho

⁽¹⁰⁹⁾ Článok 13 ods. 3 nariadenia o preverovaní.

účele a jeho pochopenie napomôžu tomu, aby dieťa poskytlo informácie potrebné na začatie vyhľadávania rodinných príslušníkov.

5. Počas úvodných stretnutí, napríklad pri prvom kontakte a pri prejave vôle podať žiadosť, zodpovedný úradník obvykle zhromažďuje informácie, ktoré budú v procese ďalej užitočné. V preverovacích formulároch ⁽¹¹⁰⁾ a špecializovanom vzorovom formulári ⁽¹¹¹⁾ sa môžu zhromažďovať informácie o rodinných príslušníkoch s cieľom uľahčiť postúpenie.

Ustanovený **zástupca alebo opatrovník** zohráva dôležitú úlohu pri zaručení, že uvedené kroky sa podniknú v prvom rade v najlepšom záujme dieťaťa a pri dodržaní osobitných procesných záruk, ktoré sa vzťahujú na maloleté osoby bez sprievodu v rámci konania o medzinárodnej ochrane. Takisto zohrávajú kľúčovú úlohu pri poskytovaní informácií, ako aj pri podpore žiadateľa pri zhromažďovaní potrebných informácií na účely vyhľadávania rodinných príslušníkov, a to vždy so zreteľom na jeho najlepší záujem.

Je dôležité, aby sa v počiatočných fázach konania o medzinárodnej ochrane a pred začatím vyhľadávania rodinných príslušníkov v plnej miere zohľadnili **názory žiadateľa**, a to vzhľadom na jeho vek a vyspelosť. Pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa by sa mali zohľadniť názory dieťaťa a porovnať s rôznymi prvkami a mali by pomôcť určiť, či by sa malo začať vyhľadávanie rodinných príslušníkov.

Ak orgány vedia o rodinných príslušníkoch v inom členskom štáte, ale dieťa bez sprievodu alebo závislá dospelá osoba nesúhlasí so začatím vyhľadávania rodinných príslušníkov, jeho názory by sa mali starostlivo zvážiť v súlade s jeho vekom, vyspelosťou a najlepšími záujmami. Hoci sa vyhľadávanie rodinných príslušníkov odporúča na podporu blaha a celistvosti rodiny, v procese by sa mala rešpektovať autonómia a želania osoby, najmä ak by vyhľadávanie mohlo mať negatívny vplyv na jej blaho. V takýchto prípadoch by mal ustanovený zástupca alebo opatrovník v spolupráci s vnútroštátnymi orgánmi posúdiť dôvody tejto neochoty s ohľadom na všetky potenciálne riziká, citlivé otázky alebo osobitné zraniteľnosti, ktoré sú s tým spojené.

Pre deti, ako aj pre závislé dospelé osoby je nevyhnutné komplexné posúdenie najlepšieho záujmu – vrátane informácií od príslušných organizácií – s cieľom určiť, či by sa malo vyhľadávanie rodinných príslušníkov uskutočňovať spôsobom, ktorý rešpektuje želania osoby a chráni jej práva. A napokon, zatiaľ čo sa vyhľadávaním rodinných príslušníkov podporuje celistvosť rodiny, rozhodnutie o ďalšom postupe by sa malo vždy riadiť najlepším záujmom danej osoby. Ak by vyhľadávanie mohlo byť prospešné pre danú osobu, ale táto osoba stále váha, orgány môžu zvážiť opätovné preskúmanie možnosti neskôr v závislosti od vývoja jej okolností alebo perspektív, pričom zabezpečia, že akékoľvek úsilie o vyhľadávanie bude v súlade s protokolmi o dôvernosti, ochrannými opatreniami a osobitnými potrebami jednotlivca.

Informácie sa často musia vymieňať ⁽¹¹²⁾ medzi rôznymi aktérmi s cieľom zaručiť prístup dieťaťa ku konaniu o medzinárodnej ochrane a zabezpečiť, aby sa poskytli primerané podmienky

⁽¹¹⁰⁾ Článok 17 nariadenia o preverovaní.

⁽¹¹¹⁾ Pozri EUAA, [Family Tracing Form – Adult](#) (Formulár na vyhľadávanie rodinných príslušníkov – dospelí), 2025 a EUAA, [Family Tracing Form – Child](#) (Formulár na vyhľadávanie rodinných príslušníkov – deti), 2025.

⁽¹¹²⁾ Informácie by sa mali vymieňať iba v súlade s platnými vnútroštátnymi a európskymi právnymi predpismi o ochrane údajov, najmä s [nariadením Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2018/1725](#) z 23. októbra 2018 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov inštitúciami, orgánmi, úradmi a agentúrami Únie a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 45/2001 a rozhodnutie č. 1247/2002/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov) (Ú. v. EÚ L 295, 21.11.2018).

prijímania, ako aj s cieľom začať vyhľadávanie rodinných príslušníkov. Pri výmene informácií by sa mala v plnej miere zohľadniť zásada **dôvernosti** a so všetkými informáciami, ktoré sa vymieňajú v kontexte azylu, by sa malo vzhľadom na bezpečnosť dieťaťa a ostatných zúčastnených (rodinných príslušníkov) zaobchádzať opatrne.

3.2. Samotné vyhľadávanie rodinných príslušníkov

Územná pôsobnosť, zúčastnení aktéri, použité metódy a účel procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov sa môžu líšiť v závislosti od toho, kde sa rodinní príslušníci nachádzajú. V tomto oddiele sa skúmajú rôzne scenáre. Je možné, že treba vyhľadať viacerých rodinných príslušníkov a v závislosti od toho, kde majú miesto pobytu, môže byť potrebné vykonať viacero postupov súčasne.

Konkrétne metódy používané pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov závisia od vnútroštátnych právnych predpisov, inštitucionálnych rámcov a okolností každého prípadu. Tieto metódy by mohli zahŕňať aktívnu účasť zástupcu dieťaťa, štátne sociálne služby, sociálne služby z iných krajín EÚ+ alebo sociálne služby v krajine pôvodu. Okrem toho medzinárodné, medzivládne a mimovládne organizácie môžu poskytnúť neoceniteľnú pomoc, najmä ak sa vyhľadávanie rodinných príslušníkov uskutočňuje v krajine pôvodu alebo v tretej krajine. Táto pomoc môže zahŕňať kontaktovanie rodinných príslušníkov, vedenie pohovorov, ak je to možné, a iné potrebné opatrenia.

3.2.1. Vyhľadávanie rodinných príslušníkov v rámci EÚ+

Ak sa rodinný príslušník nachádza v krajine EÚ+, vyhľadávanie rodinných príslušníkov podľa nariadenia o riadení azylu a migrácie je kľúčové na zabezpečenie toho, aby osoby žiadajúce o azyl boli spojené so svojimi príbuznými, ktorí sa už nachádzajú na území EÚ+. Žiadatelia musia požiadať o azyl v prvej krajine EÚ, do ktorej vstúpia, a zostať tam až do určenia členského štátu zodpovedného za ich prípad. Prvoradým kritériom sú rodinné väzby, pričom prioritou je zlúčenie žiadateľov s rodinnými príslušníkmi so sídlom v EÚ. Orgány majú za úlohu poskytovať informácie o vyhľadávaní rodinných príslušníkov, pomáhať maloletým osobám bez sprievodu a uprednostňovať zlúčenie rodiny s cieľom zabezpečiť účinné konania o azyle.

Medzi kľúčové povinnosti patria:

- informovanie žiadateľa o možnostiach vyhľadávania rodinných príslušníkov a o jeho právach požiadať o vzorový formulár na vyhľadávanie rodinných príslušníkov ⁽¹¹³⁾ a o dostupnej podpore od vnútroštátnych a medzinárodných organizácií,
- poskytnutie podrobností o procese osobného pohovoru s dôrazom na potrebu predložiť informácie relevantné pre určenie zodpovednej krajiny EÚ+, najmä pokiaľ ide o rodinné väzby,

⁽¹¹³⁾ V článku 22 ods. 1 druhom a treťom pododseku nariadenia o riadení azylu a migrácie sa agentúra EUAA poveruje, aby vytvorila vzorové formuláre a usmernenia pre vyhľadávanie rodinných príslušníkov, čím sa podporí uplatňovanie kritérií týkajúcich sa rodiny, ako sa stanovuje v článkoch 25 až 28 a článku 34 nariadenia o riadení azylu a migrácie. Pozri agentúra EUAA, [Family Tracing Form – Adult](#) (Formulár na vyhľadávanie rodinných príslušníkov – dospelí), 2025 a EUAA, [Family Tracing Form – Child](#) (Formulár na vyhľadávanie rodinných príslušníkov – deti), 2025.

- organizovanie osobného pohovoru so žiadateľom s cieľom preskúmať jeho rodinné väzby, miesto pobytu rodinných príslušníkov a vzťah medzi nimi,
- poskytovanie pomoci maloletým osobám bez sprievodu a/alebo závislým dospelým osobám pri spolupráci s organizáciami vyhľadávajúcimi rodinných príslušníkov a pri zhromažďovaní potrebných informácií na posúdenie ich najlepšieho záujmu.

Hoci krajiny EÚ+ nie sú povinné zapojiť organizácie tretích strán, v nariadení o riadení azylu a migrácie sa od orgánov požaduje, aby uľahčili prístup k organizáciám vyhľadávajúcim rodinných príslušníkov a poskytli vzorový formulár na vyhľadávanie rodinných príslušníkov. Zásadné je včasné odhaľovanie a uprednostňovanie prípadov zlúčenia rodiny, v ideálnom prípade od okamihu preverovania. Včasná identifikácia umožňuje rýchle získavanie informácií a vyplnenie vzorového formulára, čím sa zabezpečí, že v procese určovania zodpovednosti sa uprednostnia prípady súvisiace s rodinou. Ďalšie informácie o vyhľadávaní rodinných príslušníkov v súlade s nariadením o riadení azylu a migrácie sú uvedené v [časti II](#).

3.2.2. Vyhľadávanie rodinných príslušníkov v krajine pôvodu alebo v tretej krajine

V prípadoch týkajúcich sa detí a/alebo maloletých osôb bez sprievodu, ak existujú náznaky, že rodinní príslušníci sa nachádzajú v tretej krajine, a bolo posúdené, že začatie vyhľadávania rodinných príslušníkov je v najlepšom záujme dieťaťa, uplatňujú sa tieto kroky.

1. Od dieťaťa sa získavajú doplňujúce informácie. Osobný pohovor možno považovať za kľúčovú príležitosť na zhromaždenie dodatočných informácií potrebných na vyhľadanie rodinných príslušníkov, ako aj na ďalšie posúdenie ďalších krokov a toho, či sú prípadné výsledky v najlepšom záujme dieťaťa. Počas pohovoru možno zhromaždiť konkrétne informácie, ako napríklad posledné miesto pobytu dieťaťa, miesto, kde dieťa naposledy videlo svojich rodičov, mená alebo opisy rodinných príslušníkov a akékoľvek významné udalosti alebo miesta spojené s odlúčením rodiny. Tieto podrobnosti sú nevyhnutné na vytvorenie jasného obrazu o pôvode dieťaťa a na usmernenie procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov. Okrem toho sa v prípade potreby môžu zorganizovať ďalšie stretnutia s cieľom zhromaždiť ďalšie informácie, ktoré by mohli podporiť úsilie o vyhľadávanie a zabezpečiť, aby všetky prijaté rozhodnutia boli v súlade s najlepšími záujmami dieťaťa.
2. Relevantné informácie možno získať aj od iných. Ak dieťa cestuje so súrodencami alebo s príbuznými (ktorí sa v členskom štáte nepovažujú za zodpovedných), môžu poskytnúť dodatočné informácie, ktoré dieťa nemá. Je možné, že dieťa sa podelilo o informácie s ostatnými, s ktorými cestovalo alebo u ktorých sa zdržiavalo. Získavanie informácií od tretích strán by sa však malo uskutočňovať s opatrnosťou a s ohľadom na práva dieťaťa a jeho najlepší záujem.
3. Do zhromažďovania potrebných informácií sa môžu zapojiť aj iní aktéri. Mohlo by to zahŕňať vnútroštátne orgány, ako je veľvyslanectvo krajiny EÚ+ v tretej krajine, alebo iné organizácie, ktoré pomáhajú pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov. Títo aktéri môžu byť schopní uľahčiť úsilie o vyhľadávanie rodinných príslušníkov a ďalšie kroky procesu, ako je overenie rodinných väzieb. Preto je veľmi dôležitá aj dobre koordinovaná **spolupráca**, aby sa zabezpečilo, že úsilie sa bude vyvíjať účinným

spôsobom a pri plnom rešpektovaní práv dieťaťa. V tejto súvislosti sa musia prísne dodržiavať zásady **dôvernosti** a **ochrany údajov** vzhľadom na to, že dieťa je žiadateľom o medzinárodnú ochranu a porušenie týchto zásad by mohlo potenciálne ohroziť rodinných príslušníkov alebo dieťa.

Len čo sa nájdu rodinní príslušníci, musia vnútroštátne orgány vykonať ďalej uvedené kroky.

1. Overenie rodinných väzieb. Mohlo by sa to vykonať na základe listinných dôkazov, ak sú k dispozícii, vrátane vyhlásení dieťaťa a jeho rodinných príslušníkov, ktoré boli zhromaždené prostredníctvom návštev rodiny rôznymi subjektmi, priameho kontaktu atď. V prípade potreby sa môžu použiť aj ďalšie dôkazy vrátane testov DNA alebo krvných testov ako opatrení poslednej možnosti.
2. Pri posudzovaní ďalších krokov a výsledku vyhľadávania rodinných príslušníkov sa musí v prvom rade zohľadniť najlepší záujem dieťaťa. Ak boli väzby overené, toto posúdenie by sa mohlo vykonať v rámci konania o medzinárodnej ochrane a zohľadniť v procese rozhodovania o žiadosti o medzinárodnú ochranu.

Etické aspekty a výzvy pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov

Etika dobrovoľnej účasti

Vyhľadávanie rodinných príslušníkov je základným prvkom azylového procesu, najmä pokiaľ ide o zlúčenie odlúčených rodín. Zavedenie vyhľadávania rodinných príslušníkov ako povinnej administratívnej povinnosti však môže predstavovať etické dilemy. Organizácie, ako je sieť Renewing Family Links Network Medzinárodného hnutia Červeného kríža a Červeného polmesiaca (RFL) ⁽¹⁴⁾, pôsobia na základe zásady, že pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov by sa malo vychádzať zo žiadosti a želania dotknutých osôb objasniť osud a miesto pobytu ich príbuzných, a to aj v prípadoch týkajúcich sa maloletých osôb, pričom sa zohľadňuje aj ich najlepší záujem. Touto zásadou sa zabezpečuje, aby sa pri procese vyhľadávania rešpektovala autonómia a informovaný súhlas všetkých zúčastnených strán. Obmedzenia siete RFL pri interakcii s orgánmi EÚ v oblasti vyhľadávania sa riadia ich humanitárnymi cieľmi, pracovnými podmienkami a dodržiavaním základných zásad a noriem. Je veľmi dôležité, aby orgány rešpektovali tieto etické aspekty a zabezpečili, aby účasť na vyhľadávaní bola vždy založená na výslovnom informovanom súhlase (ak je to relevantné vzhľadom na úroveň vyspelosti dieťaťa) alebo na riadnom určení najlepšieho záujmu dieťaťa. Vyhľadávanie rodinných príslušníkov v rámci azylového procesu je zložitá a citlivá úloha, ktorá si vyžaduje vyváženie etických aspektov s praktickými potrebami.

⁽¹⁴⁾ Medzinárodné hnutie Červeného kríža a Červeného polmesiaca, *Extension of the Restoring Family Links Strategy for the International Red Cross and Red Crescent Movement 2020 – 2030* (Rozšírenie stratégie obnovy rodinných väzieb pre Medzinárodné hnutie Červeného kríža a Červeného polmesiaca na roky 2020 – 2030), október 2024, s. 2 – 3, https://rcrcconference.org/app/uploads/2023/11/CoD24_RFL-Draft-Elements-EN.pdf, stránka navštívená 8. novembra 2024, a *Restoring Family Links Code of Conduct on Data Protection* (Kódex správania v oblasti ochrany údajov – obnova rodinných väzieb), 2016, stránka navštívená 8. novembra 2024, <https://www.icrc.org/en/document/rfl-code-conduct>.

Riešenie osobitných potrieb ochrany pri vyhľadávaní

Pri určovaní priorít a naliehavosti prípadov vyhľadávania sa musia zohľadniť potreby ochrany žiadateľa aj jeho rodinných príslušníkov. Osobitná pozornosť by sa mala venovať maloletým osobám, osobám so zdravotným postihnutím alebo zložitým zdravotným stavom a iným zraniteľným skupinám. Napríklad dospelá osoba, ktorá hľadá dieťa odlúčené od rodičov, by mala mať rovnakú prioritu ako dieťa nájdené bez sprevádzajúcej dospelaj osoby. Vo veľmi zraniteľnej situácii je aj dospelá osoba, ktorá sa nedokáže o seba postarať z akéhokoľvek dôvodu (vek, zdravotný stav, zdravotné postihnutie). Posúdenie by malo byť dôkladné a mala by sa v ňom zohľadňovať okamžitá bezpečnosť a dlhodobé blaho všetkých zainteresovaných strán. Zabezpečenie toho, aby sa tieto prípady riešili s požadovanou citlivosťou a naliehavosťou, je nevyhnutné na ochranu zraniteľných osôb.

Vyhľadávanie so zapojením vzdialenejších rodinných príslušníkov a opatrovateľov

Keď dieťa prichádza so vzdialenejšími rodinnými príslušníkmi alebo opatrovateľmi, je nevyhnutné zvážiť emocionálny a psychologický vplyv ich odlúčenia. Aj keď tieto osoby nie sú blízkymi rodinnými príslušníkmi, môžu dieťaťu poskytnúť základnú emocionálnu podporu a stabilitu. Pokiaľ neexistujú významné riziká v oblasti ochrany dieťaťa, malo by sa zabrániť odlúčeniu od týchto opatrovateľov. Blaho dieťaťa by malo byť vždy prvoradým hľadiskom a malo by sa zabezpečiť, aby malo počas azylového procesu podporujúce prostredie.

Význam presného vyhľadávania rodinných príslušníkov pri adopcii

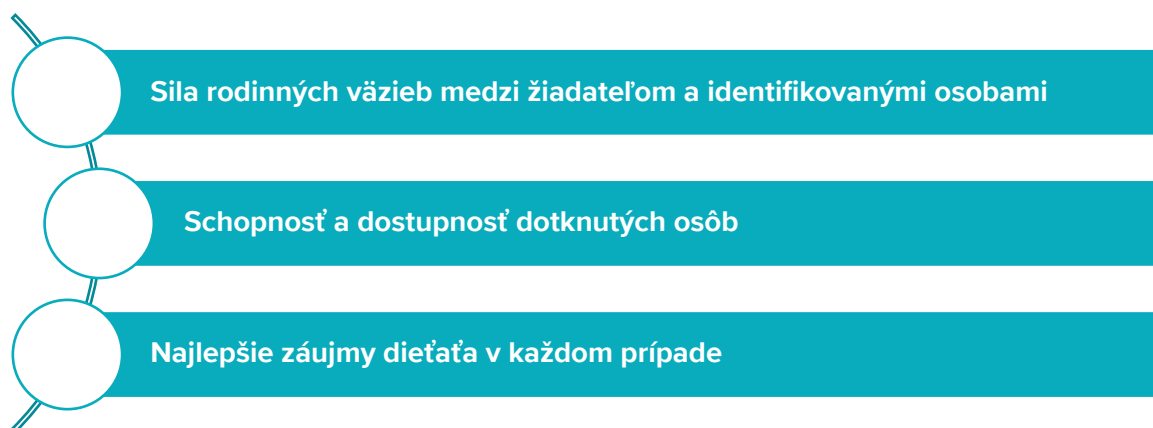
Účinné vyhľadávanie rodinných príslušníkov je obzvlášť dôležité pri predchádzaní tomu, aby boli deti umiestnené na adopciu, keď sú ich biologickí rodičia alebo iní rodinní príslušníci nažive a chcú sa s nimi zlúčiť. Nesprávne kroky pri vyhľadávaní môžu viesť k dlhodobým dôsledkom pre deti vrátane trvalej straty rodinných väzieb. Orgány preto musia vykonávať dôkladné a presné vyhľadávanie rodinných príslušníkov, aby sa zabezpečilo, že deti nebudú zbytočne umiestňované na adopciu alebo do systémov, pokiaľ sa nevyčerpajú všetky prostriedky vyhľadávania a nebude sa to považovať za najlepší záujem dieťaťa. Tento proces by mal zahŕňať overenie postavenia a zámerov biologických rodičov a iných príbuzných, pričom by sa malo zabezpečiť, aby sa pri všetkých rozhodnutiach brali do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa.

3.3. Výsledok vyhľadávania rodinných príslušníkov

V prípadoch, ktoré sa týkajú detí, sa rozhodnutie o výsledku vyhľadávania rodinných príslušníkov – či už vedie k zlúčeniu rodiny, obnoveniu rodinných väzieb alebo nevedie k žiadnemu kontaktu a žiadnemu zlúčeniu – riadi dôkladným posúdením najlepších záujmov. Toto rozhodnutie zvyčajne prijíma zástupca dieťaťa v úzkej koordinácii s vnútroštátnymi orgánmi a príslušnými organizáciami.

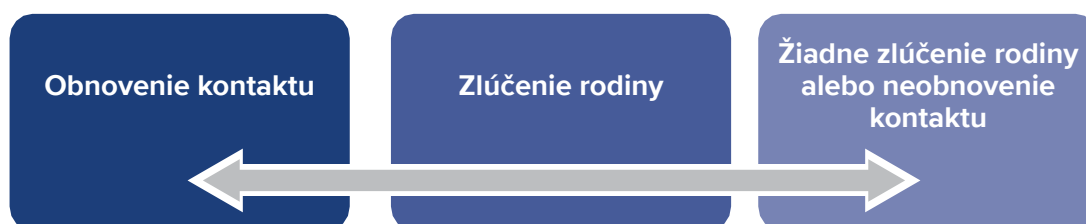
Je potrebné vziať do úvahy nasledujúce skutočnosti.

Posúdenie najlepšieho záujmu si nevyžaduje formalizovaný postup, ale:

1. musia ho vykonávať vyškolení zamestnanci ⁽¹¹⁵⁾;
2. jeho výsledok sa má zdokumentovať a informácie musia byť prístupné tým subjektom, ktoré ich potrebujú na ďalšiu podporu dieťaťa v tomto procese;
3. dieťa má byť vyzvané, aby sa aktívne zúčastňovalo na tomto procese tým, že sa podelí o svoje stanoviská a názory na možné zlúčenie rodiny.

Zlúčenie rodiny by sa v závislosti od konkrétnych okolností mohlo uskutočniť v krajine EÚ+, v ktorej sa dieťa nachádza. Mohlo by ísť napríklad o prípad zlúčenia rodiny, ktorý sa uplatní po rozhodnutí o poskytnutí medzinárodnej ochrany dieťaťa.

Zlúčenie rodiny sa môže uskutočniť aj v inej krajine EÚ+. Mohlo by sa napríklad konštatovať, že je v najlepšom záujme dieťaťa zlúčiť sa s rodinným príslušníkom, súrodencom alebo príbuzným s oprávneným pobytom v inom členskom štáte, ktorý by sa potom považoval za členský štát zodpovedný za posúdenie žiadosti dieťaťa ⁽¹¹⁶⁾.

Zlúčenie rodiny by sa mohlo uskutočniť aj v **krajine pôvodu alebo v tretej krajine**, v ktorej sa rodinný príslušník nachádza, po riadnom určení najlepšieho záujmu a označení toho, že zlúčenie je v najlepšom záujme dieťaťa.

⁽¹¹⁵⁾ Posúdenie najlepšieho záujmu sa vykonáva po konzultácii s opatrovníkom/so zástupcom a s ďalšími subjektmi zapojenými do procesu vyhľadávania (služby vyhľadávania, aktéri, ktorí mohli byť v kontakte s rodinou v krajine pôvodu atď.).

⁽¹¹⁶⁾ V súlade s článkom 22 Dohovoru o právach dieťaťa „právo vyhľadať rodičov alebo iných členov rodiny dieťaťa – utečenca s cieľom získať informácie potrebné na jeho opätovné spojenie s rodinou“, pričom v článku 10 ods. 3 písm. a) smernice o práve na zlúčenie rodiny sa stanovuje, že členské štáty „povolia vstup a pobyt jeho prvostupňovým príbuzným v priamej vzostupnej línii bez toho, aby sa uplatnili požiadavky článku 4 ods. 2 [tejto smernice]“. V článku 10 ods. 3 písm. b) sa stanovuje, že toto povolenie sa môže uplatňovať na „jeho opatrovníka alebo ktoréhokoľvek iného rodinného príslušníka, ak utečenec nemá žiadnych príbuzných v priamej vzostupnej línii alebo takýchto príbuzných nie je možné vypátrať“.

Podobne ako v prípade detí, aj rozhodnutie týkajúce sa výsledkov vyhľadávania rodinných príslušníkov v prípadoch týkajúcich sa závislých dospelých osôb – či už vedúcich k zlúčeniu rodiny, obnoveniu rodinných väzieb alebo nevedúcich k žiadnemu kontaktu – je založené na komplexnom posúdení ich najlepších záujmov a osobitných potrieb. Toto rozhodnutie sa prijíma v koordinácii medzi zástupcom dospeléj osoby, vnútroštátnymi orgánmi a príslušnými organizáciami, čím sa v čo najväčšej možnej miere zabezpečuje rešpektovanie autonómie a preferencií dospeléj osoby.

3.4. Podpora po vyhľadávaní rodinných príslušníkov a nadväzujúce opatrenia

Proces vyhľadávania rodinných príslušníkov môže žiadateľa dostať do ťažkej situácie počas už aj tak stresujúceho obdobia. Žiadatelia žiadajúci o ochranu na území EÚ+ často zažili mnoho zložitých momentov, napríklad opustenie domu, odlúčenie od rodiny a priateľov a stretávanie sa s problémami počas svojich ciest. Ustanovený zástupca alebo opatrovník je kľúčová osoba, ktorá podporuje dieťa alebo v prípade potreby závislú dospelú osobu počas vyhľadávania rodinných príslušníkov a po ňom. Takéto ustanovenie je kľúčovou procesnou zárukou ⁽¹⁷⁾.

Deti majú pozoruhodnú schopnosť odolnosti; po prekonaní náročných situácií alebo udalostí sa dokážu zotaviť, zosilniť a opäť nájsť šťastie. V nasledujúcich oddieloch sú uvedené rôzne prístupy a usmernenia k poskytovaniu podpory a zabezpečeniu vhodných nadväzujúcich opatrení so zameraním na podporu blaha dieťaťa a jeho dlhodobé zotavenie.

Psychosociálna podpora dieťaťa počas procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov

Deti, ktoré prechádzajú procesom vyhľadávania rodinných príslušníkov, sa nachádzajú v situácii, keď si často nie sú isté, kde sa nachádzajú rodinní príslušníci, alebo či sú stále nažive. Môžu takisto pociťovať úzkosť z výsledku vyhľadávania a z toho, čo bude nasledovať. Môžu sa u nich prejavovať príznaky tiesne, pocity úzkosti, beznádejnosti a izolácie. Poskytovanie podpory v oblasti duševného zdravia a psychosociálnej podpory od najskorších fáz ich cesty môže pomôcť vytvoriť pocit bezpečnosti a pohodia, čo týmto deťom umožní lepšie sa orientovať v novej realite. Je veľmi dôležité, aby sa počas tohto procesu necítili opustené alebo samé.

⁽¹⁷⁾ Výbor OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 6 \(2005\): Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s deťmi odlúčenými od rodičov mimo krajiny ich pôvodu](#), CRC/GC/2005/6, 1. septembra 2005, bod 21.

Kontrolný zoznam: psychologická podpora počas vyhľadávania rodinných príslušníkov

Na základe tohto kontrolného zoznamu môžu opatrovatelia a odborníci podporovať deti v tiesni a pomáhať im pri zvládaní náročných situácií s odolnosťou a emocionálnou stabilitou.

Budujte vzťah založený na dôvere

- ☐ Budujte dôveru s cieľom pomôcť deťom cítiť sa v bezpečí a podporované.
- ☐ Vytvorte prostredie, v ktorom by deti bez ťažkostí hovorili o svojich skúsenostiach a pocitoch.

Podporujte zdravé mechanizmy zvládania problémov

- ☐ Podporujte deti pri zvládaní stresu a udržiavaní emocionálnej stability (napr. praktizovaním všímavosti).
- ☐ Využívajte stratégie, ako sú regulácia emócií a humor, na podporu pozitívneho postoja.
- ☐ Podporujte vyjadrovanie pozitívnych emócií pomocou rôznych prístupov, ako sú tvorivé činnosti.
- ☐ Poskytnite deťom príležitosť vyjadriť sa bez toho, aby boli nútené opakovane prežívať negatívne skúsenosti (napr. písaním básní).

Podporte akceptovanie situácie

- ☐ Vedzte deti k tomu, aby porozumeli svojej situácii a konštruktívne ju zvládli.
- ☐ Zdôraznite, že akceptovanie znamená vyrovnanie sa so situáciou, nie rezignáciu.

Posilňujte pocit nádeje

- ☐ Povzbudzujte deti, aby sa tešili na lepšiu budúcnosť a zároveň mali realistické očakávania.
- ☐ Nájdite rovnováhu medzi pestovaním nádeje do budúcnosti a riadením očakávaní na základe skutočnej situácie. Táto rovnováha by sa mala starostlivo zachovať, aby sa zabezpečilo, že nádej bude naďalej vychádzať z toho, čo je reálne dosiahnuteľné.
- ☐ Využívajte nádej ako nástroj, ktorý deťom pomôže zotaviť sa a opätovne získať šťastie po nepriaznivých okolnostiach.

Komunikujte opatrne a citlivo

- ❑ **Rešpektujte hranice.** Nenúťte deti, aby hovorili o nepríjemných témach, a rešpektujte, že potrebujú čas, ak nie sú pripravené zveriť sa.
- ❑ **Prejavujte rešpekt.** Prejavte rovnakú mieru rešpektu a úprimnosti, ako by ste to urobili v prípade dospelých. Vyhýbajte sa nerealistickým sľubom.
- ❑ **Buďte citlivý.** Používajte láskavý tón a jednoduchý jazyk, ktorému deti ľahko rozumejú.
- ❑ **Pozorujte a identifikujte tieseň.** Sledujte známky tiesne alebo znepokojujúceho správania, ktoré si môžu vyžadovať špecializovanú podporu.
- ❑ **Zabezpečte vhodnosť z hľadiska veku a kultúry.** Prispôbte svoje konanie veku a kultúrnemu zázemiu dieťaťa a uveďte si, že aj deti, ktoré sa zdajú vyspelé, potrebujú emocionálne reakcie primerané veku ⁽¹¹⁸⁾. Zvážte možnosť zamestnať kultúrnych mediátorov, ktorí budú pôsobiť ako mosty medzi deťmi a orgánmi, čo pomôže uľahčiť komunikáciu a porozumenie prostredníctvom tlmočenia nielen jazyka, ale aj kultúrnych nuáns. Ich zapojenie môže výrazne posilniť komunikáciu tým, že sa odstránia jazykové bariéry a zabezpečí sa kultúrna citlivosť.

V prípadoch podpory po vyhľadávaní rodinných príslušníkov a nadväzujúcich opatrení potrebujú závislé dospelé osoby pomoc, ktorá je starostlivo prispôbena ich osobitným potrebám, pričom sa uznáva, že univerzálny prístup nemusí byť účinný. Keďže títo jednotlivci opustili známe podporné systémy, komunity a niekedy aj širšie rodiny, čelia výzve začleniť sa do novej spoločnosti a zároveň niesť emocionálne bremeno dlhodobého odlúčenia od rodiny.

Odporúča sa vymenovať podporného rozhodovača v konaniach o udelenie azylu, ktorý môže spolu s opatrovníkom poskytnúť individualizované usmernenie, aby sa zabezpečilo, že každá osoba sa bude cítiť skutočne podporovaná. Prispôbena psychosociálna podpora, ktorou sa riešia jedinečné emocionálne potreby, potreby v oblasti duševného zdravia a kultúrne potreby, môže podporiť odolnosť. Dosiahne sa to uznaním ich individuálnych skúseností a reagovaním na ne, čo pomáha zmierniť pocity úzkosti, izolácie a neistoty. Týmto personalizovaným prístupom, ktorý vychádza z kultúrne citlivej komunikácie a stratégií zvládania problémov, sa podporuje postupný pocit stability a blaha a umožňuje závislým dospelým osobám lepšie reagovať na situáciu.

⁽¹¹⁸⁾ EUAA, [Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II – for those working in the first line](#) (Pokyny k duševnému zdraviu a blahu žiadateľov o medzinárodnú ochranu: časť II – pre tých, ktorí pracujú v prvej línii), 2024.

Praktický tip

Vizuálne nástroje na vyjadrovanie emócií

S cieľom pomôcť deťom zorientovať sa v ich pocitoch a zmierniť ich zmätenosť je nevyhnutné používať vizuálne nástroje a zabezpečiť, aby konverzácie čo najviac zohľadňovali potreby dieťaťa. Tieto metódy nielenže uľahčujú komunikáciu, ale zároveň pomáhajú deťom spracúvať ich emócie bezpečným a štruktúrovaným spôsobom. Tu je niekoľko návrhov.

1. **Mapa rodinnej siete.** V spolupráci so žiadateľom vytvorte mapu rodinnej siete. Toto vizuálne znázornenie môže zahŕňať kresby alebo fotografie rodinných príslušníkov a príbuzných, ktoré žiadateľovi pomôžu vizualizovať štruktúru jeho rodiny. Môže ísť o ukludňujúce pripomenutie ich blízkych a spôsob, ako diskutovať o pocitoch súvisiacich s odlúčením alebo zlúčením.
2. **Vytvorenie záchranného lana/životopisu.** Spolupracujte so žiadateľom na vytvorení záchranného lana alebo životopisu. To môže zahŕňať kľúčové udalosti v ich živote, významné spomienky a míľniky. Táto aktivita poskytuje dieťaťu priestor na rozprávanie o nezvestných rodičoch a emóciách spojených s týmito spomienkami. Môže byť neoceniteľným nástrojom na uznanie a potvrdenie ich pocitov.
3. **Kolesá alebo karty emócií.** Použite kolesá alebo karty emócií, ktoré žiadateľovi pomôžu rozpoznať a vyjadriť jeho pocity. Tieto nástroje môžu byť obzvlášť užitočné pre mladšie deti alebo tých, ktorí majú ťažkosti s verbálnym vyjadrením emócií. Tým, že deti ukážu na obrázky alebo vyberú obrázky, ktoré predstavujú rôzne emócie, môžu deti ľahšie komunikovať o svojich pocitoch.
4. **Rozprávanie príbehov a terapia umením.** Povzbudte žiadateľa, aby sa podelil o príbeh alebo vytvoril umelecké dielo, ktoré odráža jeho skúsenosti a emócie. Tento tvorivý prejav môže byť pre neho účinným spôsobom, ako spracovať zložité pocity a skúsenosti, ako sú strata, strach a nádej.
5. **Interaktívne denníky.** Poskytnite žiadateľovi interaktívny denník, v ktorom môže nakresliť, napísať alebo použiť nálepky na vyjadrenie svojich myšlienok a pocitov. Môže ísť o súkromný priestor na sebareflexiu alebo spoločnú činnosť s opatrovníkom alebo poradcom.

Integrácia fyzických aktivít a zvládanie stresu

Začlenenie fyzických aktivít a techník zvládania stresu môže ešte viac podporiť emocionálnu pohodu detí.

1. **Hodiny športu a hudby.** Umožnite zápis do športových alebo hudobných krúžkov alebo účasť na nich ako formu rozptýlenia a fyzického uvoľnenia. Vysvetlite, ako tieto aktivity môžu pomôcť znížiť stres, zlepšiť náladu a dodať pocit dobre vykonanej práce.

2. **Cvičenie všímavosti a relaxačné cvičenia.** Zvyšujte informovanosť o význame a užitočnosti relaxačných techník a o význame podnecovania všímavosti. Tieto postupy im môžu pomôcť zvládajúť stres a úzkosť a poskytnúť nástroje, ktoré môžu použiť v náročných situáciách.
3. **Joga a pohybové hry.** Zavedte jogu alebo pohybové hry, v ktorých sa kombinuje fyzická aktivita s relaxáciou. Tieto aktivity môžu byť zábavné aj prospešné, pomáhajú im uvoľniť nahromadenú energiu a upokojiť myseľ.

Kultúrne a náboženské mechanizmy zvládania problémov

Pomoc deťom pri udržiavaní kultúrnych a náboženských zvyklostí môže byť kľúčovým zdrojom pohodlia a odolnosti.

1. **Kultúrne rozprávanie príbehov a tradície.** Zapojte deti do rozprávania príbehov alebo kultúrnych tradícií z ich prostredia. To im môže pomôcť cítiť sa napojené na ich dedičstvo a dodať im pocit identity a kontinuity.
2. **Podpora náboženských praktík.** Pomôžte deťom praktizovať ich náboženské vyznanie, či už prostredníctvom modlitby, účasti na bohoslužbách alebo iných rituálov. Pochopenie a rešpektovanie týchto praktík môže poskytnúť stabilný základ a pocit spolupatričnosti, najmä v novom prostredí.
3. **Vyvažovanie kultúr.** Usmerňujte deti pri vyvažovaní ich pôvodných kultúrnych zvykov s kultúrou novej spoločnosti. Môže to zahŕňať diskusiu o tom, ako môžu spojiť tradície a zvyky z oboch kultúr spôsobom, ktorý je im príjemný a zmysluplný.

Pamätajte na to, že hoci sú všetky uvedené činnosti hodnotné, mali by ich vykonávať len osoby s **primeranou úrovňou odborných znalostí**. Aktivity, ako sú hodiny športu, hudby alebo jednoduché tvorivé úlohy, môžu viesť členovia komunity alebo poradcovia. **Vyškoľení odborní pracovníci** však musia vykonávať špecializovanejšie činnosti, ako sú terapia umením alebo intervencie zamerané na riešenie traumy. Zapojenie sa do činností, ktoré presahujú rámec odborných znalostí, by mohlo potenciálne spôsobiť ujmu, najmä ak dieťa prežíva krízu. Na zaistenie bezpečnosti a blaha detí je veľmi dôležité dodržiavať tieto usmernenia.

Súvisiaca publikácia agentúry EUAA

Podrobnejšie informácie sú uvedené v dokumente EUAA, *Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection*, [Part II – for those working in the first line](#) (Pokyny k duševnému zdraviu a blahu žiadateľov o medzinárodnú ochranu: časť II – pre tých, ktorí pracujú v prvej línii) a v [Part III – Toolbox to support those working in the first line](#) (časť III – súbor nástrojov na podporu tých, ktorí pracujú v prvej línii), 2024.

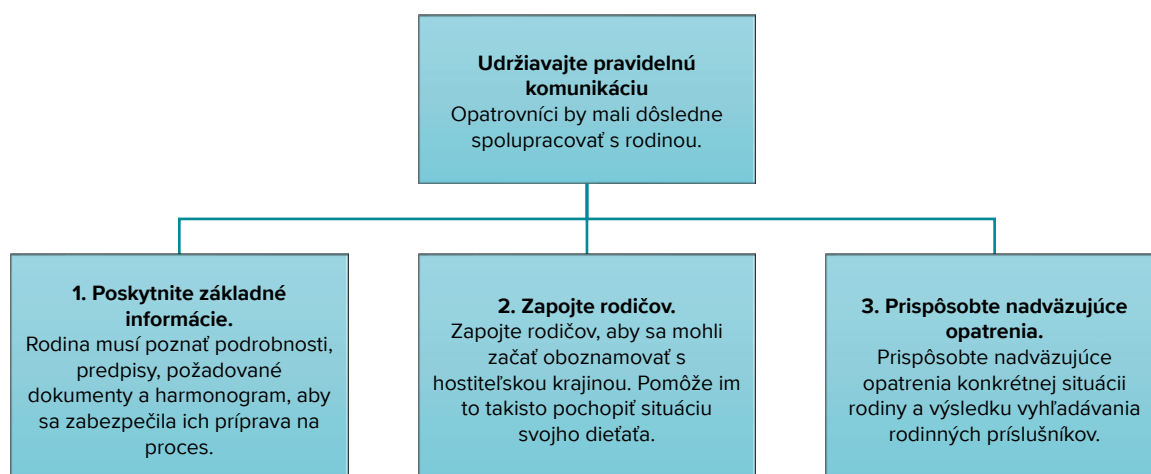
3.4.1. Nadväzujúce opatrenia

V záujme účinných nadväzujúcich opatrení je veľmi dôležité poskytovať nepretržitú podporu a jasne komunikovať so žiadateľom a jeho rodinou, pokiaľ ide o ďalšie kroky v procese. Zo skúseností vyplýva, že pravidelný kontakt medzi opatrovníkom alebo zástupcom a rodinnými príslušníkmi počas vyhľadávania rodinných príslušníkov alebo postupov zlúčenia rodiny môže mať pozitívny vplyv na výsledok. Zapojenie rodiny do týchto postupov môže znížiť tlak na žiadateľa a pomôcť zvládnuť očakávania rodiny. Ak boli narušené obvyklé prostriedky komunikácie, je možné použiť celosvetovú sieť Červeného kríža a Červeného polmesiaca ⁽¹¹⁹⁾.

V každom prípade musia byť nadväzujúce opatrenia prispôsobené potrebám konkrétneho prípadu, a to na základe:

- i) situácie žiadateľa,
- ii) rodiny a
- iii) výsledku vyhľadávania rodinných príslušníkov.

Obrázok 3. Nadväzujúce opatrenia – hlavné opatrenia

Druhy opatrení, ktoré možno prijať **na prispôbenie** podpory na základe rôznych situácií, sú podrobne opísané ďalej v texte.

Ak sa rozhodne, že zlúčenie rodiny sa uskutoční v tretej krajine

Jasná komunikácia o ďalších krokoch. Je vhodné, aby členský štát jasne informoval o procese a krokoch, ktoré sa prijímajú v súvislosti s odovzdaním a pri ich príchode. Poskytnutie podrobných informácií o ďalších krokoch – a poskytnutie týchto informácií osobe a jej rodine – môže významne znížiť úzkosť a neistotu. Informácie o situácii danej osoby vrátane činností

⁽¹¹⁹⁾ Národné spoločnosti Červeného kríža a Červeného polmesiaca, <https://www.ifrc.org/national-societies-directory>, stránka navštívená 7. novembra 2024. MVČK, „Kontaktujte nás“, webové sídlo MVČK, <https://familylinks.icrc.org/directory>, bez dátumu, stránka navštívená 7. novembra 2024.

a intervencií, ktoré zažila vo svojom súčasnom mieste pobytu, by ju mali sprevádzať počas prechodu k zlúčeniu s rodinnými príslušníkmi. Tým sa zabezpečí, že prijímajúce orgány budú poznať všetky osobitné potreby, ktoré daná osoba môže mať, čo umožní primeranú starostlivosť a podporu.

Informovanie dieťaťa o procese odovzdania. Ak má zástupca informácie o tom, čo sa stane po príchode dieťaťa/rodinného príslušníka do tretej krajiny, mal by ich poskytnúť žiadateľovi a jeho rodine. Ak budú vedieť, čo môžu očakávať, môže to pomôcť cítiť sa istejšie a lepšie sa pripraviť na prechod.

Príprava žiadateľa na zmenu. Pripravte žiadateľa na nové prostredie. To znamená praktickú a emocionálnu pripravenosť. Zástupca môže žiadateľovi pomôcť pochopiť kultúrne rozdiely, jazykové bariéry (ak existujú) a to, čo môže očakávať vo svojom novom domove. Táto príprava môže zahŕňať scenáre na simulačnú hru, učenie sa o zvykoch a postupoch novej krajiny a riešenie akýchkoľvek starostí alebo obáv.

Integrácia a sociálna podpora. Uľahčenie integrácie žiadateľa do nového rodinného prostredia je nevyhnutné pre jeho dlhodobé blaho. Zástupca môže spolupracovať s miestnymi organizáciami s cieľom organizovať spoločenské aktivity, podporu vzdelávania a partnerské skupiny, ktoré môžu dieťaťu pomôcť vybudovať pocit spolupatričnosti a komunitu v jeho novom prostredí.

Monitorovanie a podávanie správ. Zásadný význam má pravidelné monitorovanie a podávanie správ o dosiahnutom pokroku a blahu dieťaťa. Tým sa zabezpečí, aby sa všetky problémy urýchlene riešili a aby žiadateľ naďalej dostával potrebnú podporu. Zástupca by mal udržiavať komunikáciu s príslušnými orgánmi a organizáciami zapojenými do starostlivosti o dieťa.

Ak sa o zlúčení rodiny rozhodne v hostiteľskej krajine dieťaťa

Jasná komunikácia o ďalších krokoch. Je dôležité, aby opatrovník alebo zástupca informoval o procese a opatreniach, ktoré sa prijímajú po príchode rodiny. Poskytnutie podrobných informácií o tom, čo je potrebné a čo bude nasledovať, môže výrazne znížiť úzkosť a neistotu dieťaťa. Napríklad je nevyhnutné informovať rodinu o všetkých predpisoch, potrebných dokumentoch, nákladoch a očakávanom trvaní konania. Okrem toho sa dieťa vďaka vedeniu a podpore rodinných príslušníkov cíti menej zaťažené tým, že musí zvládať všetko samo, čím sa zmierňuje akýkoľvek potenciálny pocit zodpovednosti, ktorý by mohlo pociťovať vo vzťahu k potenciálnym ťažkostiam, s ktorými sa rodina môže stretnúť.

Príprava žiadateľa/rodinného príslušníka na zmenu. Pripravte žiadateľa na zmeny, ku ktorým dôjde v jeho živote po príchode jeho rodinného príslušníka. Opatrovník alebo zástupca môže pomôcť dieťaťu pochopiť, ako sa jeho vlastná úroveň integrácie v krajine môže úplne líšiť od úrovne integrácie jeho rodiny po príchode do novej spoločnosti. Rodina sa bude musieť oboznámiť s úplne novou kultúrou a spoločnosťou, zatiaľ čo dieťa môže napríklad už hovoriť miestnym jazykom, poznať pravidlá a mať nových priateľov. To bude mať vplyv na dynamiku

v rámci rodiny. Táto príprava môže zahŕňať modelové situácie a riešenie akýchkoľvek starostí alebo obáv, ktoré by dieťa mohlo mať. Na minimalizovanie „rozdielov v integrácii“ medzi dieťaťom a jeho rodinnými príslušníkmi po zlúčení v hostiteľskej krajine môže byť užitočné zapojiť rodičov do vývoja ich dieťaťa, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa. Toto zapojenie pomáha rodine aj žiadateľovi oboznámiť sa s tradíciami a hodnotami hostiteľskej krajiny vrátane procesu integrácie.

Pokračujúca emocionálna podpora. Emocionálna podpora by sa nemala skončiť príchodom rodinného príslušníka (rodinných príslušníkov) do hostiteľskej krajiny. Podpora opatrovníka alebo zástupcu počas určitého prechodného obdobia (napr. počas niekoľkých týždňov/mesiakov) môže byť užitočná pre náležité vysporiadanie sa s novou rodinnou dynamikou. Môže sa to dosiahnuť organizovaním úvodných videohovorov alebo krátkych návštev v prvých mesiacoch.

Monitorovanie a podávanie správ. Zásadný význam má pravidelné monitorovanie a podávanie správ o dosiahnutom pokroku a blahu. Tým sa zabezpečí, aby sa všetky problémy urýchlene riešili a aby žiadateľ naďalej dostával potrebnú podporu. Opatrovník alebo zástupca by mal udržiavať kontakt s príslušnými orgánmi a zapojenými organizáciami.

Ak je rozhodnuté o obnovení kontaktu s rodinou bez zlúčenia

Uľahčenie komunikácie. Je nevyhnutné uľahčiť pravidelnú komunikáciu medzi žiadateľom a jeho rodinou. Môže sa to uskutočniť prostredníctvom telefonických hovorov, video chatov a listov. Zástupca by mal pomáhať pri vytváraní a udržiavaní týchto komunikačných kanálov.

Emocionálna podpora a poradenstvo. Žiadateľ môže potrebovať neustálu emocionálnu podporu, aby sa vyrovnal so zložitou udržiavaním kontaktu s rodinou, kým je od nej fyzicky odlúčený. Je dôležité poskytnúť usmernenie o tom, ako udržiavať zmysluplné vzťahy napriek vzdialenosti, a pomôcť dieťaťu spracovať všetky zmiešané pocity, ktoré môže mať.

Preskúvanie budúcich možností. Zástupca môže pomôcť aj pri skúmaní potenciálnych budúcich možností zlúčenia alebo návštev, čím poskytne dieťaťu pocit nádeje a dlhodobú perspektívu. To môže zahŕňať informovanie o akýchkoľvek zmenách situácie alebo právneho postavenia rodiny, ktoré by mohli umožniť budúce zlúčenie rodiny.

Ak nie je možné zlúčenie rodiny ani obnovenie kontaktu

Vytvorenie podpornej siete. Je nevyhnutné zamerať sa na vybudovanie silnej podpornej siete pre dieťa v mieste, kde sa práve nachádza. To zahŕňa nadviazanie kontaktov s miestnymi sociálnymi službami, vzdelávacími inštitúciami a komunitnými skupinami, ktoré môžu poskytovať podporu a stabilitu.

Vytvorenie pocitu spolupatričnosti. Orgány by mali usilovať o to, aby žiadateľovi pomohli rozvíjať pocit spolupatričnosti a identity v jeho novom prostredí. To môže zahŕňať účasť na kultúrnych a rekreačných aktivitách, vytváranie priateľstiev a spoluprácu s miestnymi komunitami.

Plánovanie dlhodobej starostlivosti. Je nevyhnutné zabezpečiť jasný plán dlhodobej starostlivosti. To zahŕňa spoluprácu s príslušnými orgánmi s cieľom zabezpečiť právne postavenie žiadateľa, opatrenia týkajúce sa starostlivosti vrátane ubytovania, vzdelávacích príležitostí a prístupu k zdravotnej starostlivosti a iným potrebným službám.

Psychologická a emocionálna podpora. Mimoriadne dôležité je poskytovať nepretržitú psychologickú a emocionálnu podporu. Žiadateľ môže potrebovať poradenstvo alebo liečbu, aby mohol spracovať svoje skúsenosti a vyrovnať sa s nedostatočným kontaktom s rodinou. Dôležité je uľahčiť prístup k týmto službám a poskytovať nepretržitú emocionálnu podporu.

Zameranie sa na vyhľadávanie rodinných príslušníkov: ak sa zistí, že rodinný príslušník zomrel

Keď sa zistí, že hľadaný príslušník rodiny zomrel, je veľmi dôležité riešiť situáciu so súcitom, s dôstojnosťou a dodržiavaním medzinárodne uznaných noriem. V tomto oddiele sa uvádzajú pokyny týkajúce sa potrebných krokov, ktoré treba prijať v takýchto prípadoch, pričom sa zabezpečuje, aby rodiny dostali podporu, ktorú potrebujú, a aby sa identifikácia zosnulého riešila profesionálne a eticky.

1. Citlivá komunikácia s rodinami

Rodiny musia byť okamžite a starostlivo informované o identifikácii zosnulého rodinného príslušníka. Komunikáciu by mali vykonávať odborní pracovníci. Mala by byť jasná, súcitná a citlivá s ohľadom na ochranu a mala by zabezpečiť, aby rodiny pochopili ďalšie kroky. To zahŕňa poskytovanie podrobných informácií o možnosti repatriácie pozostatkov a rešpektovanie preferencií rodiny počas tohto ťažkého obdobia.

2. Uznanie práv a potrieb rodín

Rodiny zosnulého by mali byť okamžite podporené a postúpené špecializovaným pracovníkom. Prioritou musia byť ich emocionálne a právne potreby a musia byť zavedené protokoly na poskytovanie špecializovanej podpory. To môže zahŕňať uľahčenie prístupu k vízam, aby rodinní príslušníci mohli danú krajinu navštíviť, vzdať zosnulému úctu a zúčastniť sa na kľúčových procesoch, pričom sa vždy zabezpečí úplné a nepretržité dodržiavanie ich práv.

3. Administratívna podpora a právne uznanie

Aby sa znížilo administratívne zaťaženie rodín, vnútroštátne orgány by mali vydávať potvrdenia o neprítomnosti, zmiznutí či predpokladanom úmrtí, ktoré sú uznávané v zahraničí. To môže rodinám pomôcť zorientovať sa v zložitých právnych procesoch a napredovať bez zbytočných prieťahov alebo prekážok, najmä ak je právne uzavretie prípadu rozhodujúce pre ich psychické zotavenie.

4. Nadnárodná spolupráca v oblasti ochrany rodiny

Medzinárodná spolupráca je nevyhnutná pri podpore rodín zosnulého. Pri tejto nadnárodnej spolupráci sa musia uprednostňovať humanitárne potreby a chrániť osobné údaje a dôstojnosť zosnulých a ich rodín.

Riadenie rizík počas vyhľadávania rodinných príslušníkov

Počas procesu vyhľadávania rodinných príslušníkov sa môžu objaviť rôzne riziká pre dieťa, ktoré čaká na výsledok. Na zabezpečenie blaha dieťaťa počas tohto obdobia sú nevyhnutné účinné stratégie riadenia rizík. V nasledujúcej tabuľke sú zhrnuté kľúčové rizikové faktory a príslušné opatrenia na ich zmiernenie. Vzhľadom na jedinečnosť každého prípadu by sa pred vyhľadávaním malo vykonať riadne posúdenie rizík, ktoré by sa mohlo upraviť, ak sa objavia nové riziká.

Tabuľka 1. Riadenie rizík pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov

Rizikový faktor	Opis	Riadenie
Psychologický stres	Neistota a úzkosť v súvislosti s výsledkom vyhľadávania rodinných príslušníkov môže u dieťaťa viesť k značnému psychologickému stresu.	Je nevyhnutné zabezpečiť, aby žiadateľ mal k dispozícii dôveryhodnú osobu, napríklad opatrovníka, ktorý môže poskytovať nepretržitú podporu a emocionálne bezpečie. Okrem toho zabezpečte prístup k činnostiam, ktoré podporujú duševné zdravie a pohodu a zároveň posilňujú emocionálnu stabilitu. Poskytujte pravidelnú psychosociálnu podporu a v prípade potreby poradenstvo. Vytvorte stabilné a upokojujúce prostredie.

Rizikový faktor	Opis	Riadenie
Mylné informácie	Žiadateľ môže dostať nepresné alebo zavádzajúce informácie o procese vyhľadávania rodinných príslušníkov, čo vedie k falošnej nádeji (alebo opačne – neochote zúčastniť sa na procese vyhľadávania) alebo tiesni.	Udržiavajte transparentnú a čestnú komunikáciu. Zabezpečte, aby všetky poskytnuté informácie boli presné a overené, a pripravte žiadateľa na všetky možné výsledky. Je nevyhnutné dôkladne overiť všetky informácie a transparentne komunikovať so všetkými zúčastnenými stranami. Takisto je dôležité, aby úradníci priznali, že určité informácie nemajú k dispozícii. V takýchto prípadoch by to pracovníci mali jasne uviesť, pričom by sa mali zaviazat, že prijmu nadväzujúce opatrenia a poskytnú potrebné informácie hneď, ako budú k dispozícii. Dodržanie týchto záväzkov má zásadný význam, pretože posilňuje dôveru počas celého procesu.
Nedostatočná dôvernosť	Počas procesu vyhľadávania by mohli byť odhalené citlivé informácie žiadateľa, čo vedie k narušeniu súkromia a potenciálnej ujme.	Informujte žiadateľa o zásade dôvernosti. Zavedte spoľahlivé opatrenia na ochranu údajov s cieľom zabezpečiť všetky osobné informácie. Vykonávajte pravidelný audit a aktualizujte bezpečnostné protokoly s cieľom zabrániť neoprávnenému prístupu.
Diskriminácia a stigmatizácia	Žiadateľ môže vo svojom súčasnom prostredí čeliť diskriminácii alebo stigmatizácii, najmä ak sa jeho pôvod alebo okolnosti stanú známymi.	Presadzujte inkluzívne a podporné prostredie. Poučte všetky zúčastnené strany vrátane partnerov o dôležitosti vzájomného rešpektu, empatii a dôstojnosti. Vytvárajte informovanosť o negatívnom vplyve stigmatizácie prostredníctvom pravidelných stretnutí s deťmi.
Emocionálna izolácia	Žiadateľ sa môže počas čakania cítiť izolovaný a osamelý, najmä ak sa nachádza v novom a neznámom prostredí.	Podporujte sociálnu interakciu a vytváranie podporných vzťahov medzi rovesníkmi. Poskytnite príležitosti na zapojenie sa do komunitných činností a nadväzovanie kontaktov.

Rizikový faktor	Opis	Riadenie
Fyzická bezpečnosť – obchodovanie s ľuďmi a vykorisťovanie	Deti a závislé dospelé osoby môžu byť zraniteľné voči obchodovaniu s ľuďmi a vykorisťovaniu, najmä ak im chýba primeraný dohľad počas čakania na výsledky vyhľadávania rodinných príslušníkov. Okrem toho sa zvyšuje ich vystavenie fyzickému nebezpečenstvu, ak sa o ich mieste pobytu alebo totožnosti dozvedia subjekty s nekalými úmyslami, ako sú obchodníci s ľuďmi alebo prenasledovatelia.	Zachovajte dôvernosť miesta pobytu a totožnosti žiadateľa až do prijatia rozhodnutia o zlúčení. Ak sa zistia riziká, ako je útek, obchodovanie s ľuďmi alebo vykorisťovanie, spolupracujte s bezpečnými útlukami, v ktorých možno počkať na zlúčenie rodiny. Zabezpečte nepretržitý dohľad a monitorovanie a zároveň spolupracujte s organizáciami na boj proti obchodovaniu s ľuďmi s cieľom poskytnúť dodatočnú ochranu vrátane informačných stretnutí o rizikách, ako sú obchodovanie s ľuďmi a vykorisťovanie.
Narušenie vzdelávania	Neistota v súvislosti s budúcnosťou dieťaťa môže narušiť jeho proces vzdelávania a učenia.	Udržiavajte vzdelávací režim dieťaťa a v prípade potreby mu poskytnite dodatočnú akademickú podporu, najmä ak sa dieťa integruje do nového jazykového prostredia. Zabezpečte, aby boli vzdelávacie potreby dieťaťa uspokojené bez ohľadu na prebiehajúci proces vyhľadávania rodinných príslušníkov. Porožprávajte sa s ich učiteľmi, aby sa dozvedeli o stresujúcom období, ktorému dieťa v súčasnosti čelí.
Zdravotné problémy	Stres a neistota môžu mať negatívny vplyv na fyzické zdravie, čo vedie k problémom, ako sú zlá výživa, poruchy spánku alebo psychosomatické symptómy.	Nevyhnutné sú pravidelné zdravotné prehliadky a prístup k lekárskej starostlivosti. Podporujte zdravý životný štýl s vyváženou výživou, fyzickou aktivitou a primeraným odpočinkom.

4. Osvedčené postupy a metódy vyhľadávania rodinných príslušníkov

4.1. Osvedčené postupy pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov

Účinné úsilie o vyhľadávanie rodinných príslušníkov a zlúčenie rodiny pri operáciách v teréne si vyžaduje zavedenie osvedčených postupov, ktoré zabezpečia dôkladné a koordinované reakcie so zapojením viacerých zainteresovaných strán. Zamestnanci azylového orgánu sa často spoliehajú na zásadnú podporu mimovládnych organizácií. Tieto partnerstvá umožňujú združovanie zdrojov, poznatkov a odborných znalostí, čím sa zvyšuje celková účinnosť úsilia o vyhľadávanie rodinných príslušníkov. Vďaka spolupráci môžu tieto organizácie ponúknuť lepšie koordinovanú a komplexnú reakciu, ktorá v konečnom dôsledku povedie k úspešnejším výsledkom pri zlučovaní rodín a obnovovaní stability v živote vysídlených osôb.

Služby RFL⁽¹²⁰⁾ zdôrazňujú význam ochrany humanitárneho mandátu misie RFL. Zachováva dôvernosť pre rodiny, ktoré využívajú službu RFL. Začlenenie rodinných príslušníkov musí byť v centre pozornosti pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov a pri ich zlúčení a musí sa rešpektovať ich vôľa. Sieť RFL podporuje aj pravidelnú komunikáciu medzi dieťaťom a jeho rodinou v súlade s dostupnými prostriedkami a záujmami/potrebami strán v rámci prípravy na proces zlúčenia rodiny.

Okrem toho je kľúčovým osvedčeným postupom **poskytovať individualizovanú právnu a logistickú podporu**. Osvedčeným postupom je informovať žiadateľa o službách UNHCR v oblasti zlúčenia rodiny⁽¹²¹⁾ poskytujúcich základnú **právnu pomoc**, ktorá ich sprevádza často zložitým procesom zlúčenia rodiny, a zároveň úzko spolupracovať s jednotlivými štátmi pri vybavovaní týchto prípadov. Ďalším osvedčeným postupom je využiť špecializované cezhraničné odborné znalosti, čoho príkladom je Medzinárodná sociálna služba (ISS)⁽¹²²⁾, ktorá poskytuje **holistické služby** vrátane právneho poradenstva, sociálnej práce a obhajoby, najmä pre rodiny rozdelené štátnymi hranicami.

Zásadný význam má okrem toho začlenenie **logistickej a praktickej podpory**, ako to robí Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM)⁽¹²³⁾. Medzi osvedčené postupy Medzinárodnej organizácie pre migráciu patrí poskytovanie služieb vyhľadávania rodinných príslušníkov, koordinácia cestovných služieb a poskytovanie potrebnej právnej a logistickej pomoci na účinné zlúčenie rodín.

⁽¹²⁰⁾ Ďalšie informácie sú k dispozícii online na webovom sídle Medzinárodného výboru Červeného kríža, <https://familylinks.icrc.org/>, stránka navštívená 8. novembra 2024.

⁽¹²¹⁾ Ďalšie informácie sú k dispozícii online na webovom sídle UNHCR, <https://help.unhcr.org/faq/how-can-we-help-you/family-reunification/>, bez dátumu, stránka navštívená 8. novembra 2024.

⁽¹²²⁾ Ďalšie informácie sú k dispozícii na webovom sídle ISS, <https://iss-ssi.org/>, bez dátumu, stránka navštívená 8. novembra 2024.

⁽¹²³⁾ Ďalšie informácie sú k dispozícii na webovom sídle IOM, <https://www.iom.int/movement-assistance>, bez dátumu, stránka navštívená 8. novembra 2024.

4.2. Technické nástroje na vyhľadávanie rodinných príslušníkov

Pokiaľ sa zameriame konkrétne na nástroje a platformy určené žiadateľom, cieľom je riešiť jedinečné výzvy, ktorým čelia, ako sú odlúčenie od rodiny počas migrácie, strata kontaktu v dôsledku vysídľovania a zložitosť právnych procesov zlúčenia rodiny. V kontexte medzinárodnej migrácie sú informácie rozptýlené v rôznych krajinách, čo komplikuje úsilie o vyhľadanie nezvestných osôb. Platformy na zber údajov čelia problémom, ako sú napríklad dospelí, ktorí nezverejňujú informácie o mieste svojho pobytu, deti bez sprievodu, ktoré zmiznú zo záchytných centier. Medzinárodné organizácie ako UNHCR a Červený kríž sú opatrné, pokiaľ ide o výmenu citlivých informácií, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť. Chýbajúci právny rámec pre výmenu údajov medzi štátnymi a neštátnymi subjektmi okrem toho bráni identifikácii nezvestných osôb, najmä v prípadoch týkajúcich sa neidentifikovaných tiel, keď forenzní experti potrebujú na výmenu informácií súdne povolenie.

Sieť RFL koordinovaná Centrálnou agentúrou MVČK pre vyhľadávanie ponúka bezplatné a dôverné služby pre osoby, ktoré hľadajú nezvestných príbuzných alebo chcú informovať svoje rodiny o mieste ich pobytu. Sieť využíva na riadenie prípadov a vyhľadávanie nezvestných osôb digitálne nástroje a platformy.

V roku 2021 Interpol spustil databázu I-Familia ⁽¹²⁴⁾, ktorá umožňuje rodinám poskytovať vzorky DNA s prísnymi zárukami.

Ďalej sú uvedené kľúčové nástroje a platformy, ktoré sú obzvlášť relevantné pre žiadateľov.

⁽¹²⁴⁾ Interpol, „I-Familia“, webové sídlo Interpolu, bez dátumu, stránka navštívená 7. novembra 2024, <https://www.interpol.int/How-we-work/Forensics/I-Familia>.

Organizácia	Platforma	Opis	Hlavné funkcie
Medzinárodné hnutie Červeného kríža a Červeného polmesiaca (služba RFL)	Obnovenie rodinných väzieb, https://familylinks.icrc.org/	Medzinárodný výbor Červeného kríža a národné spoločnosti Červeného kríža a Červeného polmesiaca prevádzkujú túto platformu s cieľom pomôcť žiadateľom o azyl a utečencom znovu sa spojiť s rodinnými príslušníkmi oddelenými konfliktom, migráciou alebo katastrofami. Platforma umožňuje jednotlivcom nájsť najbližšiu kanceláriu MVČK na prístup k službe RFL a/alebo prístup k online službám, ak sú k dispozícii. Služba RFL v mnohých kontextoch ponúka službu zasielania dôležitých dokumentov z jednej krajiny do druhej, čo by mohlo byť veľmi dôležité v rámci procesu prípravy zlúčenia. Táto platforma zahŕňa aj službu Trace the Face, ktorá je prispôbená potrebám migrantov a žiadateľov o azyl. Osoby, ktoré hľadajú svojich blízkych, môžu na webovom sídle zverejniť vlastnú fotografiu, aby ich rodinní príslušníci rozpoznali a nadviazali s nimi kontakt prostredníctvom kancelárie MVČK.	Globálny dosah: pôsobí vo viacerých krajinách a sprístupňuje ju žiadateľom o azyl na celom svete. Personalizovaná podpora: miestne spoločnosti Červeného kríža a Červeného polmesiaca ponúkajú priamu pomoc pri vyhľadávaní a opätovnom spájaní rodín. Súkromie a bezpečnosť: prioritou je bezpečnosť a dôvernosť žiadateľov o azyl, ktorá je v zraniteľných situáciách kľúčová.
	Služba Trace the Face, https://tracetheface.familylinks.icrc.org/?lang=en		

Organizácia	Platforma	Opis	Hlavné funkcie
Refugees United	REFUNITE, https://refunite.org/	REFUNITE je mobilná a online platforma osobitne určená na pomoc utečencom a žiadateľom o azyl pri hľadaní nezvestných rodinných príslušníkov. Používatelia môžu vytvoriť anonymný profil a vyhľadať rodinných príslušníkov pomocou dostupných informácií, ako sú mená, miesta a iné identifikačné údaje.	Prístupnosť: optimalizovaná pre mobilné zariadenia a oblasti s nízkou šírkou pásma, vďaka čomu je prístupná žiadateľom o udelenie azylu, ktorí môžu mať obmedzený prístup na internet. Anonymita: chráni totožnosť používateľov a umožňuje žiadateľom o azyl vyhľadávať rodinných príslušníkov bez toho, aby bola ohrozená ich bezpečnosť. Služby založené na SMS poskytujú možnosť vyhľadávania na základe SMS, ktorá je obzvlášť užitočná v regiónoch s obmedzeným internetovým pripojením.

Organizácia	Platforma	Opis	Hlavné funkcie
Interpol	I-Familia, https://www.interpol.int/How-we-work/Forensics/I-Familia	I-Familia je inovačná databáza DNA, ktorú Interpol spustil v roku 2021 s cieľom pomôcť identifikovať nezvestné osoby prostredníctvom porovnávania DNA rodinných príslušníkov.	Porovnávanie DNA rodinných príslušníkov: umožňuje príbuzným nezvestných osôb poskytnúť vzorky DNA na porovnanie s neidentifikovanými ľudskými pozostatkami. Globálny dosah: k dispozícii orgánom presadzovania práva na celom svete v prípade identifikácie nezvestných osôb a obetí katastrof. Súkromie a bezpečnosť: funguje s prísnyimi zárukami na ochranu citlivých genetických údajov. Doplnok k existujúcim systémom: spolupracuje s inými platformami a zaoberá sa prípadmi, v ktorých nie sú k dispozícii priame profily DNA nezvestných osôb, ale je možné identifikovať rodinných príslušníkov.

4.3. Prehľad použitých metód

V tejto tabuľke sa uvádza neúplný prehľad metód používaných pri vyhľadávaní rodinných príslušníkov a poukazuje sa na kľúčové zainteresované strany a výhody a výzvy spojené s každým prístupom.

Metódy	Kto je zapojený (vrátane neštátnych subjektov)	Výhody	Nevýhody
Pohovor s dieťaťom	Sociálni pracovníci, úradníci na ochranu detí, opatrovník/zástupca, psychológovia, mimovládne organizácie, medzivládne organizácie a medzinárodné vládne organizácie.	Priamy prehľad o skúsenostiach dieťaťa buduje dôveru.	Dieťa môže byť emocionálne ovplyvnené alebo môže mať ťažkosti spomenúť si alebo poskytnúť podrobné informácie. Preto by sa malo vynaložiť úsilie na obmedzenie počtu pohovorov, ktoré by mohli byť pre dieťa potenciálne traumatické.
Pohovor s rodinnými príslušníkmi	Sociálni pracovníci, úradníci na ochranu detí, opatrovník/zástupca, psychológovia, mimovládne organizácie, medzivládne organizácie.	Poskytuje podrobnú rodinnú históriu a kontext. Zabezpečuje priamu komunikáciu, umožňuje okamžité overenie informácií.	Rodinní príslušníci môžu byť ťažko lokalizovaní, existuje riziko poskytnutia neúplných alebo skreslených informácií. Potenciálne riziká súvisiace s ochranou detí sa musia starostlivo posúdiť, aby sa zabezpečila bezpečnosť a blaho dieťaťa. Treba dôkladne zvážiť.
Používanie vnútroštátnych databáz/záznamov v hostiteľskej krajine	Vládne agentúry, imigračné úrady, orgány presadzovania práva, mimovládne organizácie.	Prístupné a často komplexné; užitočné na potvrdenie právneho postavenia a histórie.	Môžu mať obmedzenia týkajúce sa ochrany osobných údajov, nemusia obsahovať všetky relevantné informácie. Postupy na získanie prístupu k nim môžu byť zdĺhavé.
Používanie databáz/záznamov v iných krajinách EÚ+	Vládne agentúry, orgány presadzovania práva, inštitúcie EÚ, mimovládne organizácie.	Krížové odkazy zvyšujú šance na úspech; môžu sledovať pohyb cez hranice.	Obmedzenia týkajúce sa výmeny údajov medzi štátmi, potenciálne jazykové bariéry, nemusia zahŕňať všetky relevantné informácie.

Metódy	Kto je zapojený (vrátane nešťátnych subjektov)	Výhody	Nevýhody
Používanie databáz/záznamov v krajine pôvodu/záznamov v iných krajinách	Vládne agentúry, medzinárodné organizácie, veľvyslanectvá, konzuláty, mimovládne organizácie.	Rozširuje vyhľadávanie na celom svete; je užitočné v prípadoch diaspóry.	Hoci sú cenné, môže dochádzať k byrokratickým oneskoreniam a potenciálnej nedostatočnej spolupráci zo strany krajiny pôvodu. V prípadoch týkajúcich sa žiadostí o azyl je nevyhnutné postupovať opatrne, aby sa zabezpečilo, že s citlivými informáciami sa bude zaobchádzať s maximálnou starostlivosťou, pričom sa treba vyhnúť akýmkoľvek krokom, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť alebo ochranu jednotlivca, ktorý žiada o azyl. Treba dôkladne zvážiť.
Zapojenie sociálnych služieb v krajine pôvodu	Vládne sociálne služby, mimovládne organizácie, medzivládne organizácie, komunitné organizácie.	Môžu poskytnúť kultúrny kontext, podporujú dlhodobé zlúčenie.	Výzvy súvisiace s koordináciou a premenlivá kvalita služieb v závislosti od miestnych zdrojov; potenciálne riziká pre dieťa alebo rodinu, je potrebné starostlivo zvážiť, aby sa zabezpečilo, že zapojenie týchto služieb neúmyselne nevystaví dieťa alebo rodinu ďalšej ujme, najmä v prípadoch týkajúcich sa záležitostí azylu alebo ochrany. Treba dôkladne zvážiť.

Metódy	Kto je zapojený (vrátane nešťátnych subjektov)	Výhody	Nevýhody
Zapojenie medzinárodnej sociálnej služby/ medzivládnych organizácií/ mimovládnych organizácií	UNHCR, IOM, Červený kríž, Save the Children, iné humanitárne organizácie.	Prístup k špecializovaným odborným znalostiam a globálnym sieťam; holistický prístup k zlučovaniu. Koordinácia medzi viacerými organizáciami môže podporiť inovačné riešenia.	Čas odozvy môže byť zdĺhavý v dôsledku zapojenia viacerých organizácií, čo môže potenciálne oddaľovať úsilie o zlúčenie rodiny. Okrem toho existuje riziko opakovanej viktimizácie, keďže tieto organizácie sa môžu spoliehať na informácie získané priamo od dieťaťa a/alebo rodinných príslušníkov. Okrem toho ich prísne dodržiavanie humanitárnych mandátov môže obmedziť množstvo informácií, ktoré sú ochotné zdieľať s orgánmi, keďže ich hlavnou úlohou je konať v mene rodiny v procese vyhľadávania.
Zapojenie náboženských organizácií	Cirkvi, mešity, chrámy, náboženské mimovládne organizácie.	Majú dôveru v komunitách; môžu rýchlo mobilizovať miestnu podporu, môžu mať prístup k miestnym záznamom a sieťam.	Môžu mať obmedzené zdroje a odborné znalosti na riešenie zložitých alebo citlivých prípadov, najmä tých, ktoré sa týkajú ochrany detí alebo traumy; potenciálne riziká, ak predsudky založené na náboženskej príslušnosti ovplyvňujú nestrannosť alebo inkluzívnosť podpory, čo by mohlo ovplyvniť bezpečnosť a blaho zraniteľných osôb. Treba dôkladne zvážiť.

Metódy	Kto je zapojený (vrátane nešťátnych subjektov)	Výhody	Nevýhody
Online platformy	Platformy sociálnych médií, špecializované webové sídla na vyhľadávanie rodinných príslušníkov.	Široký dosah, ktorý umožňuje rýchle šírenie informácií a prepojenie cez hranice, prístup k nim je možný na celom svete a poskytujú širšie možnosti vyhľadávania.	Obavy týkajúce sa súkromia a bezpečnosti sú kritické, najmä pri zaobchádzaní s citlivými údajmi, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť jednotlivcov, ak by neboli riadne chránené; rozdiely v prístupe k technológiám alebo internetu môžu vylúčiť niektoré zraniteľné osoby, čo obmedzuje ich schopnosť zúčastňovať sa na procese vyhľadávania a potenciálne ich ponecháva bez potrebnej ochrany. Treba dôkladne zvážiť.
Poskytovatelia technológií	Spoločnosti, ktoré ponúkajú technologické riešenia, ako sú databázy, rozpoznávanie tváre a komunikačné nástroje.	Ponúkajú inovatívne nástroje, ktoré zvyšujú efektívnosť vyhľadávania, ako sú databázy a rozpoznávanie tváre, môžu poskytnúť bezpečné a škálovateľné riešenia.	Vysoké náklady a požiadavky na zdroje môžu obmedziť prístup ku kľúčovej technológii, najmä v prostrediach s nízkymi zdrojmi, kde by zraniteľné osoby mohli zostať bez potrebnej podpory. Technológia takisto nemusí v plnej miere riešiť celkovú bezpečnosť a blaho dotknutej osoby. Treba dôkladne zvážiť.

Metódy	Kto je zapojený (vrátane nešťátnych subjektov)	Výhody	Nevýhody
Vodcovia komunít	Miestni starešinovia, náčelníci kmeňov, starostovia dedín, vážené osobnosti komunity.	Dôkladné pochopenie miestneho kontextu a kultúrnej dynamiky, vážené osoby môžu uľahčiť dôveru a spoluprácu.	Existuje riziko predpojatosti alebo zaujatosti, najmä v oblastiach postihnutých konfliktom, čo by mohlo ohroziť spravodlivosť a bezpečnosť poskytovanej podpory, ich zapojenie by mohlo byť obmedzené na konkrétne regióny alebo skupiny. Treba dôkladne zvážiť.

Príloha I. Právny rámec – zameranie na práva detí

Niektoré deti sa pohybujú cez hranice bez starostlivosti zodpovednej dospeléj osoby alebo môžu zostať bez sprievodu po vstupe do EÚ alebo pred ním. Riziko straty rodiny je vysoké. K rozdeleniu rodiny môže dôjsť v dôsledku nehody, napríklad v dôsledku krízových situácií alebo obmedzení slobody pohybu. Opustenie samotných detí môže byť aj ochranným opatrením a opatrením zameraným na zvládnutie situácie, ktoré prijímajú rodičia a/alebo deti, keď sa situácia stáva život ohrozujúcou a vyčerpávajú sa zdroje.

Vzhľadom na svoju prirodzenú zraniteľnosť sú deti cestujúce samostatne cez neznáme krajiny vystavené vyššiemu riziku násillia a zneužívania. V niektorých prípadoch by iné faktory mohli ďalej zvýšiť ich zraniteľnosť, pretože dieťa môže byť bez dokladov, bez štátnej príslušnosti alebo môže potrebovať medzinárodnú ochranu.

Cieľom **stratégie EÚ v oblasti práv dieťaťa** ⁽¹²⁵⁾ je posilniť úplný záväzok EÚ – ako je zakotvený v Lisabonskej zmluve ⁽¹²⁶⁾ a charte – podporovať, chrániť a naplňovať práva dieťaťa vo všetkých príslušných politikách a opatreniach EÚ.

Tento záväzok posilňujú rôzne nástroje vrátane tých, ktoré sú podrobne opísané ďalej.

Európska záruka pre deti ⁽¹²⁷⁾. Touto iniciatívou sa zabezpečuje, aby deti v núdzi mali prístup k základným službám, ako je zdravotná starostlivosť, vzdelávanie, starostlivosť o deti a bývanie.

Oznámenie Komisie s názvom Ochrana migrujúcich detí [COM(2017) 211 final] ⁽¹²⁸⁾. V tomto oznámení sa riešia osobitné potreby migrujúcich detí a zdôrazňujú sa ich potreby ochrany a integrácie.

Akčný plán pre integráciu a začlenenie 2021 – 2027 [COM(2020) 758 final] ⁽¹²⁹⁾. V tomto pláne sa uvádzajú opatrenia na podporu integrácie a začlenenia migrantov a osôb, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu, vrátane detí do spoločností EÚ.

Tieto rámce spoločne slúžia na ochranu práv a blaha detí, pričom zabezpečujú, aby boli uspokojené ich osobitné potreby a aby boli chránené počas celej cesty a po príchode do EÚ.

Charta zaručuje, že deti majú nárok na ochranu a starostlivosť, ktorá je potrebná pre ich blaho. Zabezpečuje sa ňou aj to, aby deti mali právo slobodne vyjadrovať svoje názory na záležitosti, ktoré sa ich týkajú, pričom sa ich názorom venuje náležitá pozornosť podľa ich veku

⁽¹²⁵⁾ Európska komisia: Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa, 24. marca 2021, stránka navštívená 22. januára 2024, https://commission.europa.eu/document/86b296ab-95ee-4139-aad3-d7016e096195_en.

⁽¹²⁶⁾ Lisabonská zmluva, ktorou sa mení Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, podpísaná v Lisabone 13. decembra 2007, <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/lis/sign>.

⁽¹²⁷⁾ Európska komisia: Európska záruka pre deti, 24. marca 2021, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1428&langId=en>.

⁽¹²⁸⁾ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade – Ochrana migrujúcich detí, COM(2017) 211 final z 12. apríla 2017, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:52017DC0211>.

⁽¹²⁹⁾ European Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán pre integráciu a začlenenie 2021 – 2027, COM(2020) 758 final z 24. novembra 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0758>.

a vyspelosti. Okrem toho sa v článku 7 charty zdôrazňuje význam rešpektovania rodinného života, čo je základná zásada, ktorou sa usmerňuje úsilie o zlúčenie rodiny. Tento záväzok chrániť celistvosť rodiny a práva dieťaťa je ústredným prvkom politik EÚ a zabezpečuje sa ním, aby sa vo všetkých opatreniach uprednostňovali najlepšie záujmy dieťaťa a aby sa zachovala integrita rodinného života.

Zásada najlepšieho záujmu dieťaťa, ktorá je zakotvená v Dohovore o právach dieťaťa ⁽¹³⁰⁾, sa opätovne potvrdzuje v charte tým, že sa v nej uvádza, že pri všetkých opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí, sa musia v prvom rade brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa.

Ako sa uznáva v preambule Dohovoru o právach dieťaťa, rodina je „základnou jednotkou spoločnosti a prirodzeného prostredia pre rast a prosperovanie všetkých jej členov a najmä detí“ ⁽¹³¹⁾ a mala by byť chránená a malo by sa jej pomáhať. Pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa by sa mala zohľadniť zásada celistvosti rodiny, ktorá sa ďalej uznáva v Európskom dohovore o ľudských právach (článok 8). V súlade s článkom 24 ods. 3 charty je súčasťou tohto posúdenia celistvosť rodiny, ako aj blaho a rozvoj maloletej osoby, jej bezpečnosť a ochrana a názory s prihliadnutím na jej vek a vyspelosť.

Okrem najlepšieho záujmu dieťaťa v osobitnom kontexte vyhľadávania rodinných príslušníkov sa pri zvažovaní vyhľadávania rodinných príslušníkov uplatňuje aj niekoľko ďalších práv, ktoré sú zakotvené v Dohovore o právach dieťaťa.

- Právo na **meno, štátnu príslušnosť a rodičovskú starostlivosť** ⁽¹³²⁾.

1. Každé dieťa je registrované ihneď po narodení a má od narodenia právo na meno, právo na štátnu príslušnosť, a pokiaľ to je možné, právo poznať svojich rodičov a právo na ich starostlivosť.

- **Právo na zachovanie totožnosti, včítane štátnej príslušnosti, mena a rodinných záväzkov** ⁽¹³³⁾. Identita dieťaťa zahŕňa rodovú identitu, sexuálnu orientáciu, náboženstvo, vieru, kultúrnu identitu, osobnosť a právo na prístup k informáciám o svojej biologickej rodine v súlade s právnou úpravou danej krajiny.
- Právo na **zachovanie rodinného prostredia a udržiavanie osobných vzťahov** a priamy kontakt s rodičmi dieťaťa ⁽¹³⁴⁾. V článku 9 Dohovoru o právach dieťaťa sa uvádza:

1. [...] zabezpečiť, aby dieťa nemohlo byť oddelené od svojich rodičov proti ich vôli, ibaže príslušné úrady na základe súdneho rozhodnutia a v súlade s platným právom a v príslušnom konaní určia, že také oddelenie je potrebné v záujme dieťaťa.

[...]

⁽¹³⁰⁾ Valné zhromaždenie, Dohovor o právach dieťaťa, 20. novembra 1989, rezolúcia Valného zhromaždenia č. 44/25, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>.

⁽¹³¹⁾ Valné zhromaždenie OSN, [Dohovor o právach dieťaťa](#), 20. novembra 1989, Organizácia Spojených národov, séria zmlúv, zv. 1577, Preambula, s. 1.

⁽¹³²⁾ Článok 7 Dohovoru o právach dieťaťa.

⁽¹³³⁾ Článok 8 Dohovoru o právach dieťaťa.

⁽¹³⁴⁾ Podobný obsah sa nachádza v článku 24 ods. 3 charty.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa oddeleného od jedného alebo dvoch rodičov udržiavať pravidelné osobné kontakty s oboma rodičmi, ibaže by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.

- Právo na **zlúčenie rodiny** je stanovené v článku 10 Dohovoru o právach dieťaťa:
 1. [...] žiadosti dieťaťa alebo jeho rodičov o vstup na územie štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, alebo o jeho opustenie pozitívnym, humánnym a urýchlenným spôsobom. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, ďalej zabezpečia, aby podanie takej žiadosti nemalo žiadne nepriaznivé dôsledky pre žiadateľa alebo členov jeho rodiny.
 2. Dieťa, ktorého rodičia sa zdržiavajú v rôznych štátoch, má až na výnimočné okolnosti právo udržiavať pravidelné osobné kontakty a priame styky s oboma rodičmi. [...]

Okrem toho sa v článku 22 Dohovoru o právach dieťaťa stanovuje, že:

2. [...] Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami, zabezpečia... spoluprácu pri každom úsilí... na ochranu a pomoc takémuto dieťaťu a na vyhľadávanie rodičov alebo iných členov rodiny dieťaťa – utečenca s cieľom získať informácie potrebné na jeho opätovné spojenie s rodinou.

Pokiaľ ide o deti utečencov, v článku 10 ods. 3 smernice Rady 2003/86/ES (smernica o práve na zlúčenie rodiny) ⁽¹³⁵⁾ sa stanovuje, že členské štáty:

- a) povolia vstup a pobyt na účely zlúčenia rodiny jej prvostupňovým príbuzným v priamej vzostupnej línii bez toho, aby sa uplatnili podmienky ustanovené v článku 4 ods. 2 písm. a);
- b) môžu povoliť vstup a pobyt na účely zlúčenia rodiny jej opatrovníkovi alebo ktorémukol'vek inému rodinnému príslušníkovi, ak utečenec nemá žiadnych príbuzných v priamej vzostupnej línii alebo takýchto príbuzných nie je možné vypátrať.

- Rešpektovanie **názorov dieťaťa** ⁽¹³⁶⁾. Všetky deti majú právo slobodne vyjadrovať svoje názory. Názorom dieťaťa sa má prikladať náležitá váha, pokiaľ ide o všetky záležitosti, ktoré sa ho týkajú, a to v súlade s jeho vekom a vyspelosťou. Na tento účel sa dieťaťu musí poskytnúť najmä možnosť, aby bolo vypočuté v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho týka.
- Ochrana pred zasahovaním do **súkromia, rodinného života, domova a korešpondencie** ⁽¹³⁷⁾. Týmto právom sa chráni súkromný život detí pred svojvoľným zasahovaním orgánov verejnej moci a súkromných organizácií, napríklad médií. Táto ochrana sa vzťahuje na štyri samostatné oblasti: súkromný život, rodinný život, domov a korešpondencia.
- Osobitná pomoc a ochrana detí **dočasne alebo trvalo zbavených rodinného prostredia** je stanovená v článku 20 Dohovoru o právach dieťaťa:

⁽¹³⁵⁾ [Smernica Rady 2003/86/ES](#) z 22. septembra 2003 o práve na zlúčenie rodiny (Ú. v. EÚ L 251, 3.10.2003).

⁽¹³⁶⁾ Článok 12 Dohovoru o právach dieťaťa; podobné ustanovenie je uvedené v článku 24 ods. 1 charty.

⁽¹³⁷⁾ Článok 16 Dohovoru o právach dieťaťa.

1. *Dieťa dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia alebo dieťa, ktoré vo vlastnom záujme nemôže byť ponechané v tomto prostredí, má právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom.*
2. *Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia takému dieťaťu v súlade so svojím vnútroštátnym zákonodarstvom náhradnú starostlivosť.*

- **Ochrana a humanitárna pomoc** utečencom alebo deťom žiadajúcim o azyl, keď žiadajú o postavenie utečenca alebo ktorým bolo priznané **postavenie utečenca, a právo vysledovať svojich rodinných príslušníkov s cieľom získať informácie potrebné na spojenie s rodinou** ⁽¹³⁸⁾.

Najmä v súvislosti s utečeneckými deťmi sa v Dohovore o právach dieťaťa ⁽¹³⁹⁾ uznáva nielen právo na primeranú ochranu a humanitárnu pomoc, ale aj právo vyhľadávať rodičov alebo iných rodinných príslušníkov. Uznáva sa v ňom aj právo na rovnakú ochranu, ako má každé dieťa, ktoré je trvalo alebo dočasne zbavené svojho rodinného prostredia. Toto právo, ako základný kameň v procese vyhľadávania rodinných príslušníkov pre maloleté osoby bez sprievodu, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu, bolo v rozsiahlej miere uznané v *acquis* EÚ v oblasti azylu.

V súlade so záväzkom EÚ v oblasti ochrany práv detí sa do paktu začleňujú uvedené nástroje, ako sú stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa a jej neoddeliteľná súčasť **Európska záruka pre deti, oznámenie Komisie s názvom Ochrana migrujúcich detí a Akčný plán pre integráciu a začlenenie 2021 – 2027**. Týmto nástrojmi sa zabezpečuje zohľadnenie najlepšieho záujmu detí vo všetkých opatreniach, čím sa posilňuje ochrana a starostlivosť potrebná pre ich blaho, ako sa uvádza v článku 24 charty.

⁽¹³⁸⁾ Článok 22 Dohovoru o právach dieťaťa.

⁽¹³⁹⁾ Článok 22 Dohovoru o právach dieťaťa.

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie

